ISSN 1814—4357

Дачникам садівникам городникам

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Дім • Сад • Город

Передплатний індекс 74142

№ 4 (280) Квітень 2012

Томатні диковинки

Сорт груші Вродлива

Посадіть шипшину

ISSN 1814-4357

04

9 771814 435005

Дім·сад·город

ISSN 1814–4357

№4 (280) 2012 р.

Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець —
КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України,
серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.

Видається з січня 1989 р.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК № 3690 від 30.01.2010 р.

© «Дім, сад, город», 2012

ТОМАТНІ ДИКОВИНКИ

Петруша-городник

Останнім часом з'явився великий попит на новинки сортів томатів із плодами, що нагадують видовжену сливу або перець із так званим "носиком". А щодо кольору плодів – це вже на розсуд аматора. Що стосується висоти кущів, то кожний сорт має свої, як переваги, так і недоліки. Отож усім відразу не догодиш: хтось любить вирощувати низькорослі сорти, а комусь подавайте тільки високорослі. Адже високорослі сорти томатів займають меншу площу для вирощування, та й урожай вищий, ніж у низькорослих! Для початку пропоную знайомство з низькорослими сортами. У них теж багато достоїнств.

Почнемо з мого улюбленця – ***Гулівера***. Це низькорослий сорт польської селекції. За строками достигання вважається середньостиглим, але в нашому регіоні він достигає разом із середньоранніми. Плоди тугі, червоного кольору, мають форму видовженої сливки, що нагадує, швидше за все, кулю довжиною 10–15 см і масою 150–180 г. Їх використовують як для приготування салатів, так і для цілоплідного консервування, але найкраще цей сорт підходить для одержання густого соку, кетчупу, пюре й томатної пасти. Його приємний солодкий смак не сплутаєш ні з яким іншим сортом.

Дещо більші плоди у сорту ***Тигровий*** з перцеподібними плодами. Сорт російської селекції. Шкірочка плодів щільна, червона, з жовтими смугами, але м'якоть червона, туга й смачна. Сік густий. Кущі низькорослі, компактні. Дуже гарна розсада з коротким товстим стеблом. Таку ж гарну розсаду мають рожевоплодні сорти ***Стефанія, Рожева стела, Королева Єлизавета, Настенька, Стрілка, Петруша-городник*** та ін.

Анна Герман

Лікувальні Мідас/Медок

Золотий Кенігсберг

Ранньостиглий сорт **Петруша-городник** дає рожеві плоди – видовжені сливки з мармеладною м'якоттю солодкого смаку. Вони достигають найпершими з-поміж рожевоплідних сортів. Сорт прекрасний для всіх видів заготовок. Ми ним дуже задоволені і тепер він – улюбленець нашої колекції.

Ніжні й акуратні плоди у ранньостиглого сорту **Оберег** та середньораннього **Золота куля** придатні для будь-яких видів заготовок. У них дуже густий і солодкий сік. Плоди (80–120 г) нагадують кулі різної форми обтічності, досить щільні, їх можна транспортувати на велику відстань. Це низькорослі томати з жовтими плодами приємного смаку й аромату. Вони дещо нагадують високорослі (1,6–1,8 м) сорти **Мідас/Медок** (але останній має грушоподібну форму), або **Лікувальні** (сливки). До речі, всі томати з жовтими плодами мають особливі лікувальні властивості: після їхнього вживання не з'являється печія.

Забава

Стрілка

Оригінальна форма, що нагадує лимон за кольором і формою, властива не маючому аналогів сорту **Анна Герман**. Це високорослий, до 1,8 м, сорт із розкидистими гронами, в яких 8–9 плодів масою 100–120 г. Пасинкувати можна у два і навіть три стебла. Зірвані зеленими плоди дозрівають і зберігаються без втрати товарних та смакових якостей більше двох–трьох місяців.

У нашій колекції є сорт **Золотий Кенігсберг**. За формою дещо нагадує **Рейну**, тільки з більш витонченими плодами, а за кольором – теж жовтогарячими, але з абрикосовим відтінком. М'якоть м'ясиста й солодка, маса плодів – до 300 г. Їх можна консервувати і солити цілими, а також готувати з них салати й густі соки. Прекрасний сорт **Княгиня**, чимось нагадує **Чудо Внукової**, хіба що більш витончений. Плід – видовжена слива масою близько 300 г, має приємний мармеладний смак, густий сік. Дуже зручний для всіх видів заготовок.

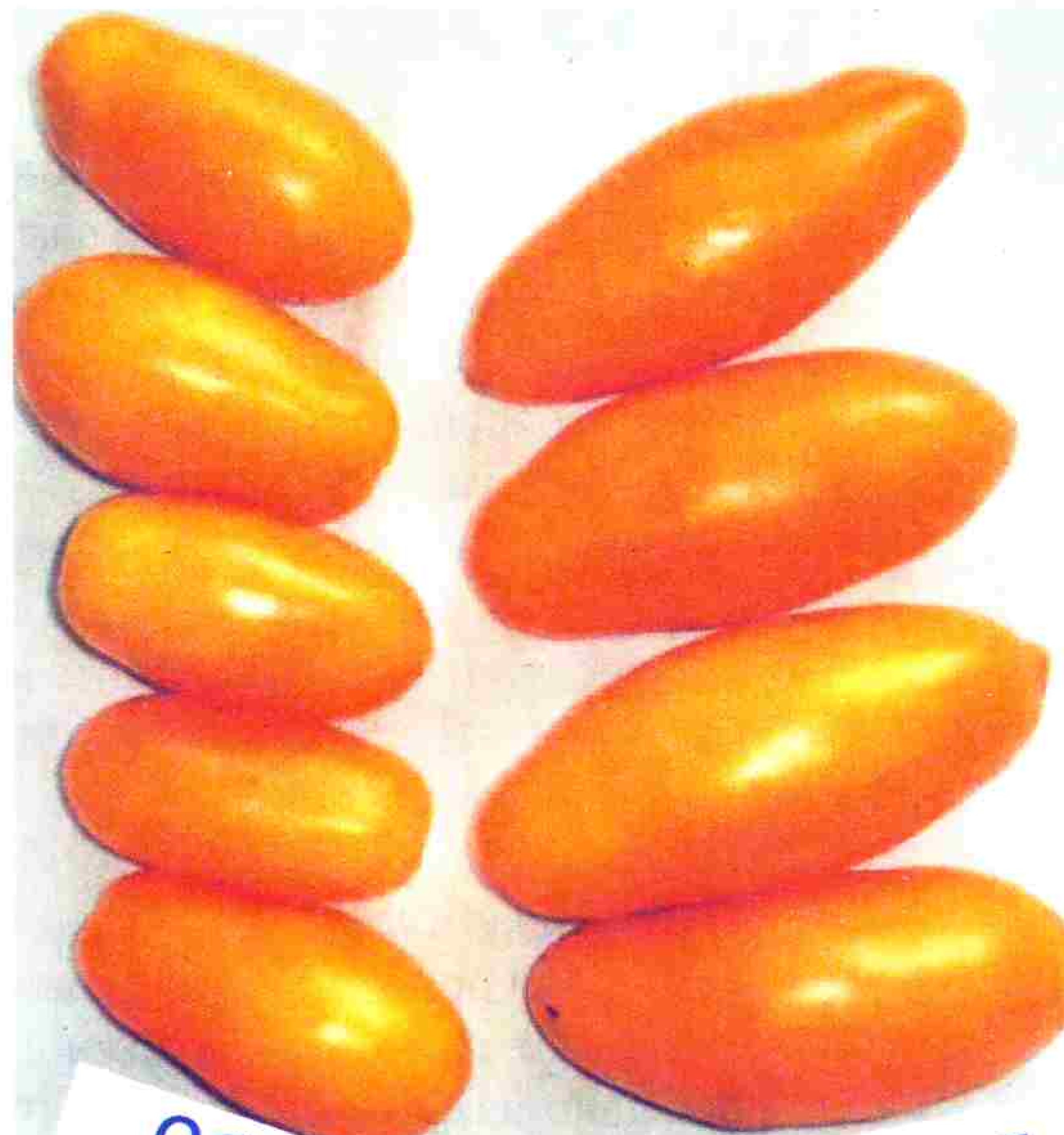
Дуже цікавий, що нагадує високий **Американський ребристий**, для любителів низькорослих томатів – низькорослий сорт **Морська зірка**. Дивовижні плоди (200 г) мають форму сплющеного диска із зубчастими краями. У горизонтальному розрізі нагадують квітку і без доповнення не тільки прикрасять святковий стіл, але й здивують гостей. Кожна часточка порожня і її можна начиняти овочевим або м'ясним фаршем та запікати.

З-поміж низькорослих томатів із червоними незвичайними плодами – видовженими сливками не можна залишити без уваги середньостиглий сорт **Сибірська трійка**. Цей сорт подає великі надії ще в розсаді. Густа міцна присадкувата розсада після пікірування не потребує особливого догляду, але сама по собі притягує погляд. Аж надто вона гарна! Урожай цього сорту рясний, рослини довго плодоносять, даючи смачні довгі червоні сливки.

Не розчарує також своєю розсадою й плодами середньоранній сорт **Рожева стела**. Смак рожевих плодів (200–350 г) ніжний, солодкий. Плоди прикриті від пекучого сонця великими міцними листками. Під час збирання плодів потрібно піднімати листки, щоб знайти їх. Плодоношення розтягнуте. Кущ потужний (70 см) і висаджувати розсаду треба за схемою 50х70 см.

Морська зірка

Оберіг

Золота куля

Гулівер

Середньостиглий сорт **Стрілка** низькорослий, а тому можна трохи заощадити площу на ділянці. Кущ висотою 50 см має негусте листя, але дає багато плодів масою 120–150 г, що нагадують витончені солодкі сливки, довжиною 10 см, рожево-малинового кольору. Застосування універсальне.

Довгими витонченими пальчиками (100–120 г) звисають плоди середньостиглого сорту **Забава**. Кущ високий (160 см), з рідким листям, але червоних плодів багато. Притягує до себе цей сорт незвичайними плодами. На верхівці кожного з них не витягнутий, як у попередніх сортів, "носик", а поперечна ямочка, властива тільки цьому сорту.

Сибірська трійка

До сортів, з плодами у формі вишуканої сливи відносяться також **Надія Тарасенка, Дамські пальчики, Перцеподібний**. Зібрані "бурими" плоди можна транспортувати на далекі відстані або зберігати 2–3 місяці без втрати товарних і смакових якостей.

Ранньостиглий сорт томату італійської селекції **Нано Сан Морцано** – чудовий для приготування соусів. У повній стиглості з плодів (70 г) можна легко можна знімати шкірочку. М'якоть м'ясиста й солодка. Висота куща 70–90 см.

У нашій колекції є сорти, що заслуговують особливої уваги до себе: врожайні і перспективні Це томати-важковаговики. Про них йдеться в іншій статті. Насіння цих сортів є в наявності. Для їхнього придбання можна зробити платне замовлення за адресою або телефоном, зазначеними нижче. Бажаємо всім успіхів у вирощуванні обраного сорту й одержання гарних урожаїв.

Валентина Чебаненко.
с. Бреусівка, Козельщинський р-н, Полтавська обл.

Томати у Приазов'ї

Томати – дуже цінний овоч, ми споживаємо його багато: для приготування традиційного українського борщу, в салатах, а також консервуємо.

У нашому посушливому південному-східному регіоні України літня спека, посуха, особливо в останні роки, не сприяють вирощуванню овочів. Це помітно й по цінах на базарі: на томати вони постійно високі.

На мою думку, доцільно переходити на органічне виробництво. На дачних ділянках також можна одержувати екологічно чисту продукцію, використовуючи технологію органічного землеробства, пристосовану до місцевих умов.

На підставі багаторічного досвіду я дійшов висновку, що в наших посушливих умовах доцільно вирощувати томати розсадою на вузьких грядках (див. рис.). За основу прийнято вузьку грядку шириною 1,4 м з двома рядками томатів, розміщених у шаховому порядку. Ширина міжрядь – 0,7 м, відстань між рослинами в рядку – 0,64 м, прохід між грядками – 0,2 м. Всього виходить 6 грядок, 13 рядків з 8 гніздами в кожному. Загальна площа земельної ділянки – 56 м^2, на ній розміщуються 104 рослини розсади томатів.

Перевагою вузьких грядок є те, що обидва рядки – крайні. Рослини краще освітлюються, провітрюються та запилюються. Плода живлення кожної рослини забезпечує нормальний розвиток як кореневої системи, так і куща, і вся вона працює на урожай. На вузьку грядку, як і на мульчу, не ступає нога людини.

Розмічати рядки можна за допомогою палиці завдовжки 1,2 м і діаметром 30 мм, з позначками 0,7 і 0,9 м. Крім того, в таблиці наведені відстані кожного рядка від точки відліку.

Висаджування розсади – дуже відповідальна робота. Оскільки на цей час ґрунт ще не повністю структурований і насичений капілярами, розсаду висаджуємо безпосередньо в органіку: заздалегідь готуємо ґрунтосуміш з чорнозему, компосту, перегною та курячого посліду у рівних пропорціях. Цю суміш ретельно перемішуємо і помірно зволожуємо. Далі прикладаємо маркер з поділками 0,64 м і викопуємо посадкові ямки на глибину штика лопати.

Після цього в кожну ямку послідовно вливаємо по літру води, висипаємо ґрунтосуміш металевим ковшиком з дерев'яною ручкою (продається у магазині "Дачник"). У заглиблення з органіки опускаємо рослину. Тим самим ковшиком виливаємо рідке підживлення. Насамкінець підгрібаємо викопану раніше землю, підсипаємо пригорщу попелу й остаточно розправляємо рослину. Через 10 днів – перший полив водою і рідке підживлення.

Підґрунтовий полив овочів має ту перевагу, що вода за цього способу надходить безпосередньо до кореневої системи. Під ґрунтом утворюються своєрідні міні-водойми, з яких рослини одержують вологу. Органіка зволожується і повніше використовується ними.

Поливаю я тільки за допомогою ПЕТ-пляшок з обрізаними денцями. Бажано, щоб вони мали однакову місткість, наприклад, 2 л. Розміщують пляшки в рядку томатів всередині між двома рослинами. Оскільки корені у розсади розростаються далеко в боки, достатньо встановлювати пляшки тільки з одного боку кожної рослини, як показано на рисунку.

Необхідно закріпити пляшки у ґрунті. Для цього невеликою киркою (застосовується у виноградарстві) робимо заглиблення в землі і поливаємо його водою. Пляшку ставимо горлечком вниз у створену калюжу.

Всередину вставляємо до упору згадану вище палицю й ударами молотка по торцю заглиблюємо пляшку на глибину 10 см. Зверху землю ущільнюємо киркою. Потім палицю виймаємо з пляшки і наливаємо в неї воду.

Залишається тільки забезпечити вільне проходження води у підґрунтовий шар за допомогою загостреного штиря (арматурний прутик діаметром 12 мм і довжиною до 400 мм).

Але тут можливі деякі нюанси. Іноді під зовнішнім пухким шаром ґрунту на грядці трапляються ущільнення. В такому випадку доводиться забивати штир молотком, а вже потім, через деякий час, вода розм'якшує ущільнення (але не більше доби).

Зрідка у ґрунті можуть виникати тріщини. Тоді скільки не лий, а вся вода "тікає". Рослини поблизу такого місця в'януть від нестачі вологи. Проте їх ще можна врятувати. Для цього робимо навколо рослини приямок, поливаємо його, вносимо компост, попіл, а зверху – мульчу, через яку регулярно поливаємо. Невдовзі рослини виправляються.

Кущі томатів схильні до загущення і при цьому закривають пляшку. В такому разі беремо штир і, встромляючи його в землю, відводимо вбік пагони, які заважають.

Догляд за томатами такий: поливи і розпушування ґрунту в грядках. Потребу в поливах визначаємо за станом листків на кущах томатів. Поливаємо тільки теплою водою (температура – 20–25°С) з бочок, встановлених поруч з томатами. Хоча ця культура відносно посухостійка, все ж поливати доводиться часто: всього за сезон – 19 поливів замість рекомендованих семи. Іноді, в окремі періоди, поливали томати через день.

Розпушування ґрунту на вузьких грядках за допомогою голландської мотики (виготовленої самотужки) дає змогу зберегти пухку й чисту від бур'янів поверхню ґрунту. Лезо мотики переміщується горизонтально на глибині 5 см. Завдяки довшому держаку мотики грядки розпушуються, при цьому на них не доводиться ступати ногами.

Отож, підіб'ємо підсумки. Що ми одержуємо, застосовуючи підґрунтовий полив? Насамперед, пристойний урожай. Наприклад, сорт томатів Волгоградський 5/95 дав більше 150 кг плодів з площі 0,5 сотки. У перерахунку на гектар це становить 300 ц/га. Істотно й те, що вдалося продовжити строк плодоношення томатів до кінця вересня, тобто фактично на цілий місяць. Такий урожай одержали, враховуючи біологічні особливості рослин. Ось основні з них.

Оптимальна кислотність ґрунтового розчину (pH) 5,5–6,5. Якщо ґрунт кисліший, необхідне вапнування.

Томати дуже вибагливі до попередника, їх розміщують після огірків, капусти, цибулі, бобових. Самі вони – хороші попередники для більшості овочевих культур. У моїй сівозміні томати повертаються на попереднє місце на третій рік.

Ці рослини полюбляють змішаний компост, до складу якого входять і їхні рослинні рештки. Вони світлолюбні. Якщо частково затінюються, урожай зменшується на 35–40%. Негативно реагують на розміщення по сусідству вищих, ніж вони, рослин.

Моя технологія придатна для вирощування томатів на дачних ділянках. Вона максимально наближена до вимог органічного землеробства і дає змогу одержати екологічно чисті овочі.

О.О. Кузьмін,
м. Бердянськ

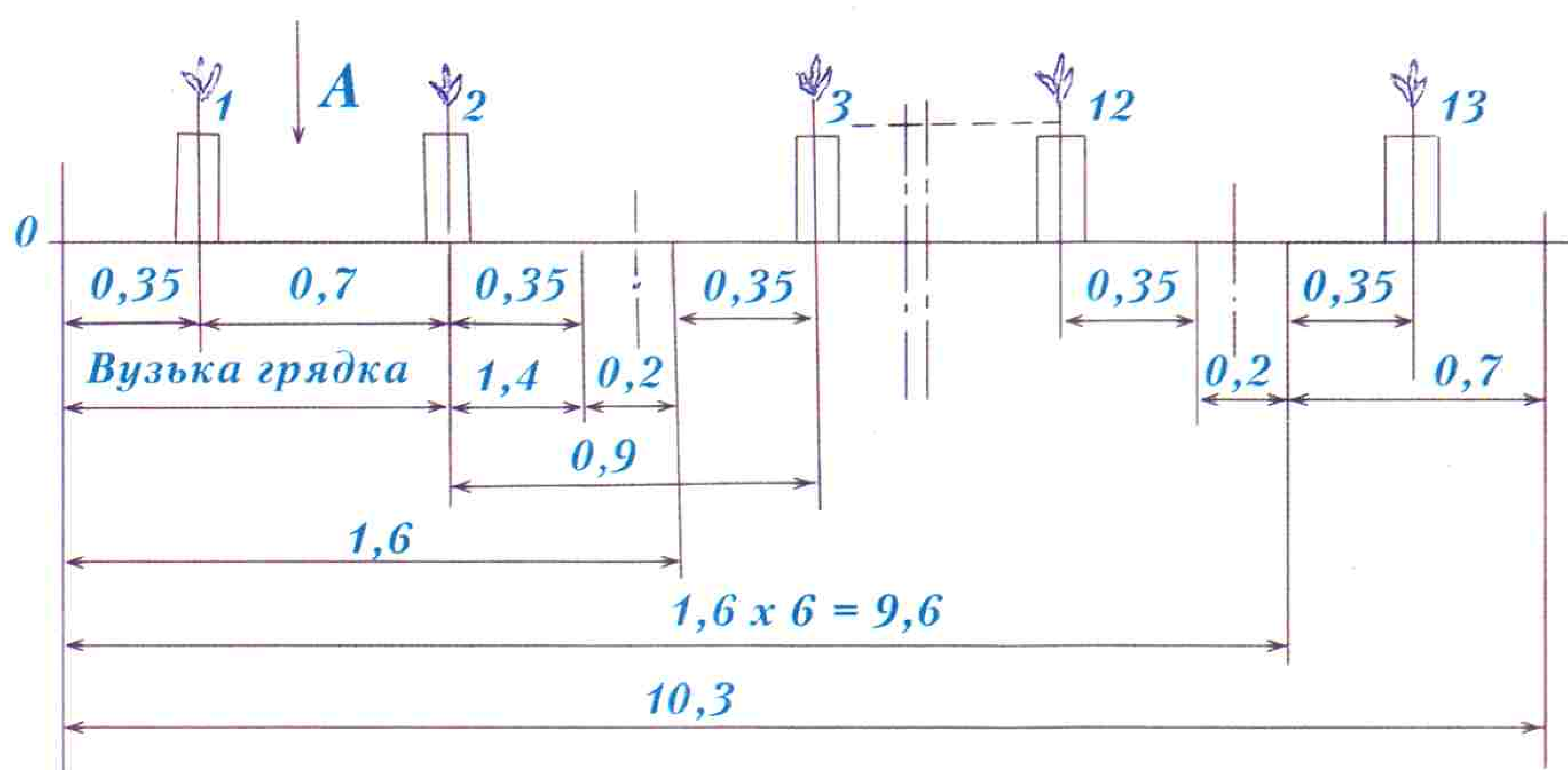
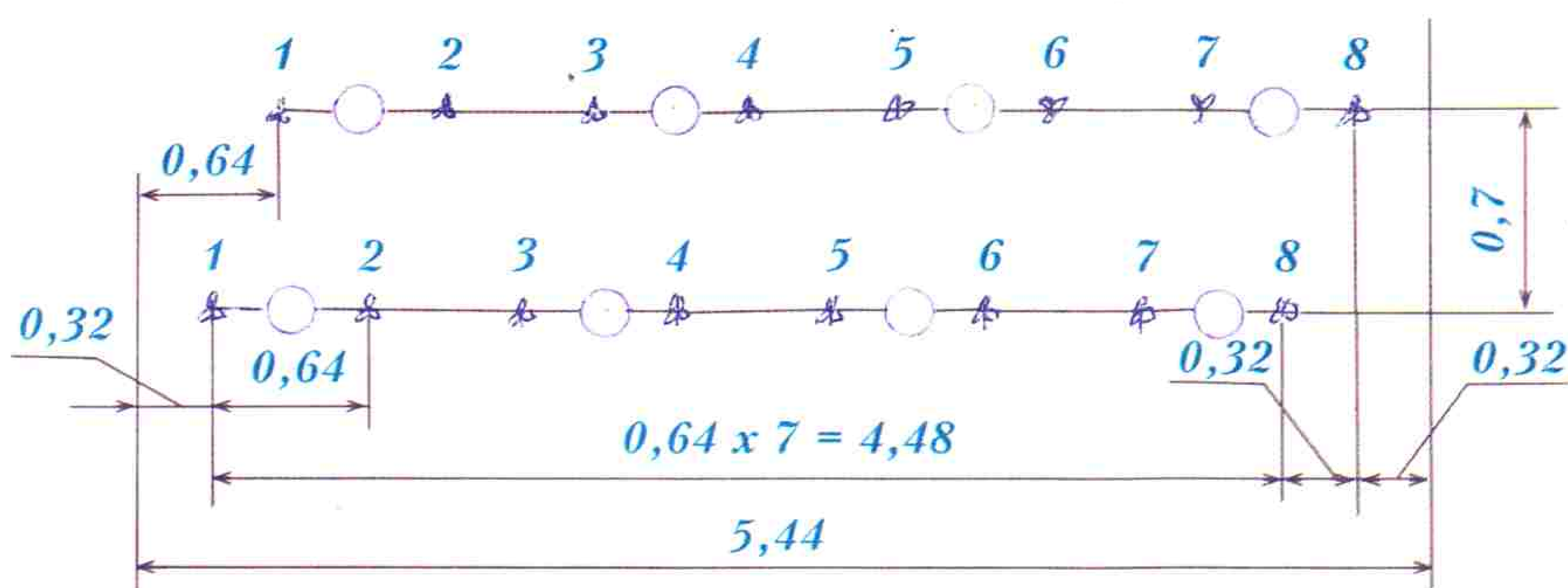

Схема розмітки вузьких грядок під садіння розсади томатів

Вигляд А повернуто

Розміщення розсади в рядках

№ ряду	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Відстань від точки відліку, м	0,35	1,05	1,95	2,85	3,55	4,25	5,15	5,85	6,75	7,45	8,35	9,05	9,95

Скоростиглий сорт квасолі овочевої – Шахиня

Квасоля овочева належить до родини Бобових (Leguminosae Juss.) і Phaseolus L., до якого входить майже 200 видів, поширених переважно в тропічному й субтропічному поясі земної кулі. У землеробстві відомо близько 20 культурних видів. Квасоля овочева є однією з найдавніших культурних рослин. Її насіння виявлене під час розкопок у прадавніх перуанських похованнях. Ще задовго до відкриття Америки аборигени вирощували квасолю серед посівів кукурудзи.

Батьківщиною цієї культури прийнято вважати Південну Америку, де вона й по теперішній час трапляється в дикому вигляді і є однією з основних овочевих рослин. Слід зазначити, що квасолю вирощували в прадавньому Римі, Єгипті, а в китайських літописах є згадки про квасолю, які датуються 2800 роком до нашої ери. У ті далекі часи китайці варили квасолю з рисом, як це тепер роблять в Індії, Японії, Кореї, на Філіпінських островах.

Квасоля – одна з найцінніших продовольчих зернобобових культур, вона посідає друге місце після сої за посівними площами у світовому землеробстві. Така її популярність пов'язана з високою харчовою цінністю. У їжу вживаються достигле насіння й зелені стручки (овочева квасоля). Це – високобілкова культура, її білки щодо хімічного складу та біологічної цінності подібні до білків тваринного походження й дієтичних курячих яєць. Вони складаються з незамінних амінокислот, дуже важливих для людського організму, оскільки не виробляються в ньому, а потрапляють з їжею. Саме тому квасоля входить до складу вегетаріанських дієт. Засвоюваність її білків становить 75%. Існує кілька десятків рецептів смачних страв з квасолі, багато з яких вважають делікатесними. Вегетативні органи квасолі й стулки бобів – гарний білковий корм для домашньої худоби.

Найбільш поширені в культурі три види квасолі: квасоля звичайна *(Phaseolus vulgaris L.)*, квасоля лімська *(Phaseolus lunatus L.)* і багатоквіткова *(Phaseolus multiflorus L.)*. Залежно від походження розрізняють американські й азіатські види квасолі. Американським видам властиві великі, пласкі боби з довгим дзьобиком і великим насінням. Для азіатських видів характерні дрібні циліндричні багатонасінні боби без дзьобика з дрібним насінням. У нашому регіоні вирощують найпоширеніший у культурі вид: квасолю звичайну, яка походить з Південної й Центральної Америки.

Плід квасолі – біб, що розкривається по шву двома стулками. Боби різної довжини: від 7 до 27 см. Залежно від типу бобу й особливостей його перезрівання сорти квасолі звичайної діляться на три групи: ***цукрові*** (без пергаментного шару), ***напівцукрові*** (слаборозвинутий пергаментний шар) і ***лущильні*** (з грубим пергаментним шаром). До овочевої квасолі відносяться сорти з м'ясистими бобами, уповільненим формуванням насіння, у якого немає пергаментного шару в стулках і волокна в спинці бобу (шві). Частіше вони округлої форми в поперечному розрізі. А ніжні молоді зелені стручки – смачний і поживний продукт.

Стручки бувають зеленого, з різними відтінками, і жовтого кольору, але всі вони однаково корисні, хоча жовті вважаються ніжнішими, для споживання в їжу. З овочевої квасолі готують різні страви, апетитна вона й у якості гарніру. Її відварюють у солоній воді, тушкують, обсмажують у вершковому маслі з сухарями. Підсмажена на рослинній олії й заправлена томатним соусом, вона дуже смачна в холодному вигляді. Молоді стручки квасолі широко використовують для заморожування й консервування як вітамінний продукт.

Сирі боби та зелені стручки містять шкідливі речовини, тому вживати квасолю можна тільки у вареному вигляді (проварювати не менше 5 хвилин), оскільки після варіння ці речовини розкладаються. Квасоля, як харчовий продукт, має чудову властивість: під час термічної обробки в ній зберігаються майже всі корисні поживні речовини. Для консервування цілих бобів (лопатки) використовують цукрові сорти квасолі.

Квасоля звичайна овочева – справжнє джерело мінеральних речовин. Серед них – калій, фосфор, цинк, залізо, мідь та ін. Щодо вмісту міді й цинку вона випереджає більшість овочів. Як відомо, цинк бере участь у синтезі деяких ферментів, інсуліну та гормонів. Саме тому квасоля овочева посідає істотне місце в дієтичному лікуванні. В народі існує повір'я, що квасоля – символ зародження нового життя.

За висотою стебла квасоля звичайна овочева поділяється на ***кущову, кущову слабовитку, напіввитку*** і ***кучеряву***. У кущової квасолі стебло гілясте, висотою 25–50 см, у кущової слабовиткої – 50–70 см. Для напівкучерявої характерна висота стебла до 150 см і кучерявої до 3–5 м. У кущових сортів нижня частина стовбура дерев'яніє, тому опори їм не потрібні. Але якщо ви вирощуєте сорти квасолі напівкучеряві або куче-

ряві, вам необхідно використовувати опори. Можна встановлювати шпалери (вздовж рядка квасолі – потужні опори, а через 3–4 м кілки). Між ними натягують 2– 4 рядки дроту й далі перепускають шпагат знизу нагору. Кілки встановлюють по одному на кожні 3 рослини, висотою близько 2 м, бажано з корою, тому що квасоля погано тримається на гладко обтесаних кілках за відсутності чіпких вусиків. Іноді доводиться допомагати рослині піднятися на опору, тому потрібно враховувати, що стебло закручується проти годинникової стрілки (вліво). Якщо використовувати кукурудзу як опору, тоді її висівають одночасно з квасолею.

За строками достигання сорти поділяються на ***ранньостиглі*** (до 65 днів), ***середньоранні*** (65–75 днів), ***середні*** (75–85 днів), ***середньостиглі*** (85–100 днів), ***пізні*** (100–115 днів) і ***дуже пізні*** (більше 115 днів). Враховується період вегетації від появи сходів. Тривалість вегетаційного періоду залежить від багатьох причин: від сорту, погодних умов, висоти місцевості над рівнем моря. Чим вища температура повітря, тим коротший цей період, навіть за вирощування одного сорту в одній місцевості за різних погодних умов, коливання вегетаційного періоду становить 10–25 днів.

Звичайна квасоля овочева, яку найчастіше вирощують у нашому регіоні, відрізняється сортовою різноманітністю. Інститут овочівництва і баштанництва НААН та його мережа займаються селекцією цієї культури з 60-х років XX століття. Селекція спрямована на виведення ранньостиглих, високоврожайних, переважно кущових форм рослин, стійких до хвороб, що дружно достигають, з бобами, які не розтріскуються. Виведені сорти, що різняться й за зовнішнім виглядом, і за характером використання їх людиною. Сорти варіюють за формою листків, забарвленням квіток, довжиною та формою плодів. Неоднакова й агротехніка їхнього вирощування. Пропоную читачам познайомитися з ранньостиглими кущовими сортами, які внесені до Реєстру сортів, придатних для використання в Україні, виведених в Інституті овочівництва і баштанництва НААН та його мережі: ***Білозерна 361, Зіронька, Ксеня, Присадибна, Сюїта, Тосик, Українка, Ювілейна 287***. Про деяких з них розповімо докладніше.

Сорт ***Білозерна 361*** виведений на Сквирській дослідній станції. Це скоростиглий сорт овочевої квасолі, вегетаційний період від сходів до появи технічно стиглих бобів (лопаток) 51–54 дні, до збирання на зерно 84–87 днів. Стебло висотою 35–40 см, кущ компактний. Листки зелені, квітки білі, боби 11–18 см, циліндричні, з прямим коротким носиком, без пергаментного шару, Незрілі боби м'ясисті, жовтого кольору, без волокна у шві. Зерна ниркоподібної форми, білі. Маса 1000 насінин 320–340 г.

Сорт ***Ювілейна 287*** – середньостиглий спаржевий сорт квасолі селекції ІОБ НААН. Рослина кущова, компактна, висотою 30–35 см. Біб прямий, солом'яно-жовтий, соковитий, м'ясистий, довжиною 9–13 см. Пергаментного шару і волокна в бобах немає. Смак відмінний. Насіння біле з рожевими штрихами.

Сорт ***Присадибна*** створений на Сквирській дослідній станції НААН, ранньостиглий. Рослина кущова, середньогіллята, висотою 40–50 см.

Боби зелені, довжиною до 10 см, на рослині їх 10–12. Насіння гладеньке, біле. Сорт відносно стійкий до хвороб, з відмінними смаковими якостями. Універсального використання, як на лопатку, так і для одержання зерна.

У нашому Інституті в 2007 р. виведений ранньостиглий сорт овочевої квасолі кущової форми ***Шахиня***. Рослина висотою 28–30 см. Колір бобів світло-зелений, довжина 10,5–11,0 см, діаметр 0,9 см. Боби без пергаментного шару й без волокна у шві в технічній стиглості, а після достигання не розтріскуються. У приготуванні страв не втрачають форми й кольору. Відрізняється сорт цукристістю, стійкістю до спеки, до хвороб, має компактний кущ. Сортова ознака – біла квітка, видовжений листок і зерно білого кольору, гладке, ниркоподібне, із заглибленням.

Вегетаційний період 70–80 діб від масових сходів до біологічної стиглості зерна. Маса 1000 зерен –280-320 г. Придатний для консервування і заморожування. Смакова оцінка – 4,8-5,0 балів за п'ятибальною шкалою. Вміст корисних речовин у зелених бобах: суха речовина – 8,1 %; загальний цукор – 2,1 %; вітамін С – 20,0 мг/100 г; клітковина – 0,9 %, у біологічній стиглості – цукру 5,2 %; крохмалю – 26,0 %.

Всі представлені сорти кущової форми вирощують без застосування опор, вони універсальні, використовуються і в стадії технічної стиглості (лопатка) як дієтичний продукт, і в біологічній (зерно).

Висівають квасолю у першій–другій декадах травня, коли ґрунт на глибині 10 см прогріється до 10 – 12°С і мине загроза приморозків, оскільки сходи квасолі потерпають від холоду, навіть за температури –1°С вони гинуть.

Використовуйте цей дарунок природи на здоров'я!

Т.К. Горова,
доктор сільськогосподарських наук, академік НААН
О.Ю. Сайко,
молодший науковий співробітник
Інститут овочівництва і баштанництва НААН

МОТОБЛОКИ «Євро» (Італія, 25 видів), «Салют», «Дніпро»
СІНОКОСАРКИ, МОТОКОСИ, КОСИ (Австрія), ІНСТРУМЕНТ САДОВИЙ
Ремонт садово-городньої техніки
Культиватор «Євро Z-2» (Італія)
Багатофункціональні легкі - до 30 кг - культиватори "Євро" виконують всі види земляних робіт, в т.ч. викопують картоплю (патент №43509)

3 види електричних мотокультиваторів
Важкий мотоблок «Євро Z8»
Всі види земляних робіт, 4 швидкості вперед, 2 - назад

ТОВ «Агро-Віда»: Київ, вул.Желябова, 2-а, оф.134. т: (044) 456 6264, 223 9994, 453 2897;
E-mail: vida93@ukrpost.ua www.motosad.com.ua
Донецьк, м-н «Империя семян», вул. Університетська, 109; т.: (050) 478 8525;
Обухів, м-н «Природа», вул. Київська, 119/1-а; т.:(044) 223 6784, (050) 573 8783;
Ужгород, м-н «Інструмент» (промисловий ринок), т.: (050) 961 4432;
Харків, м-н «Фермер», вул Гордиенківська, 36; т.: (057) 754 7861, (068) 607 6509.

Делікатесні овочі: бамія, або гібіскус їстівний

Зав'язі використовують в їжу у вареному, тушкованому, смаженому вигляді. З них готують соуси й супи. Молоді плоди покриті тонкими волосками, їх перед приготуванням видаляють, протираючи зав'язі вологим рушником. Вони містять драглистий безбарвний секрет, у якому знаходиться насіння. Цей слиз можна частково нейтралізувати. Для цього зав'язі перед приготуванням бланшують, ненадовго опускаючи в окріп, а до відвару додають лимонний сік або оцет. Зав'язі бамії майже не мають смаку, тому вони добре поєднуються з іншими овочами, а також м'ясом і рибою. З-поміж приправ до бамії доцільно використовувати порошок карі, перець гіркий, кмин, часник, базилік.

Аналогічно застосовують і недостигле насіння, його можна використовувати на заміну зеленого горошку. З попередньо підсмаженого дозрілого насіння готують сурогат кави. У ньому до 20% олії, яка за своїми властивостями подібна до маслинової. Для тривалого зберігання зав'язі рекомендується сушити, заморожувати, консервувати. Дозрілі висушені плоди, розмелені на пудру, у деяких країнах використовують як пряність.

Бамія – гібіскус їстівний, окра, гомбо (Hibiscus esculentus L. /Abelmoshus esculentus (L.) Moench/) – однорічна рослина з родини Мальвових (Malvaceae), плоди якої (недостиглі три-шестиденні зав'язі) є цінним дієтичним продуктом, багатим на білкові речовини, аскорбінову кислоту (до 45 мг%), містять каротин і вітаміни групи В. Значний вміст слизових речовин у плодах робить їх незамінними в дієтичному харчуванні хворих при виразкових захворюваннях і гастриті. Відвар із плодів рекомендується використовувати в разі застудних захворювань та кашлю. Доведено, що бамія здатна відновлювати виснажені тривалими й важкими захворюваннями сили організму.

Ця рослина, завдяки великим розмірам, формі листків і привабливим квіткам, досить декоративна. Незважаючи на те, що окрема квітка цвіте лише один день, за періодичного збирання зав'язей вони з'являються регулярно. Залишені на рослині плоди також створюють декоративний ефект, який триває до першого істотного заморозку. З декоративною метою рослини висаджують поодиноко або групами на газонах, у квітниках на передньому плані.

Бамія дуже широко поширена у світі (країни Європи, Азії, Африки й Америки). Її батьківщиною вважають тропічну Африку, у дикому вигляді рослина збереглася на Антильських островах. Існує велике різноманіття форм і сортотипів, які відрізняються морфологічними ознаками й продуктивністю.

Рослини бамії мають стрижневий, добре розвинутий, слаборозгалужений корінь. Стебло товсте і залежно від сортотипу має висоту від 0,3 до 2,5 м, розгалуження слабке, переважно біля основи (2–7 гілок). Розгалуження залежить від площі живлення рослин: у загущених посівах стебла майже не гілкуються. Висота стебла також у певній мері залежить від мети вирощування: у насіннєвих посівах вона нижча, ніж за регулярного збирання зав'язей. Рослини рідко опушені твердими волосками, контакт із якими може спричинити подразнення шкіри. Тому людям із чутливою шкірою під час збирання плодів необхідно користуватися рукавичками, а зав'язі зрізують переважно ножицями.

Листки у бамії великі, поодинокі, прості. Форма залежить від розміщення їх на стеблі: найчастіше нижні майже цілокраї, середні – п'ятилопатеві, верхні – глибоко розсічені. Однак подібне чергування не завжди дотримується. Є зразки з однотипними листками по всьому стеблу, а в цілому ознака залежить від сортових особливостей. Існують також форми з розсіченими "пальмоподібними" листками. Це, переважно, мутантні рослини, які у виробництві значного поширення не набули.

Листки й стебла, залежно від сорту, темно- або ясно-зелені, часто зразки мають антоціанове забарвленням з різним ступенем його прояву. Квітки великі, поодинокі, дзвоникоподібні, на коротких опушених ніжках, розміщені в пазухах листків, жовтого забарвлення (відтінки – від лимонного до темного), з малиновою плямою біля основи. Плід – багатогнізда пірамідальна коробочка, загострена до вершини, п'яти – одинадцятигранна або без граней, пряма або в різному ступені вигнута.

Довжина плода (у біологічній стиглості) від 10 до 30 см, діаметр від 10 до 60 мм. При дозріванні коробочка лопається по гранях і насіння висипається. У зв'язку з цим на насіннєві потреби плоди збирають на початку розтріскування біля вершини, після чого їх закладають на дозарювання. Насіння кругле, чорного, темно-зеленого або маслинового забарвлення з темнішими тоненькими смужками, гладеньке. Абсолютна маса 1000 насінин варіює й становить 55–75 г. Схожість насіння зберігає 4–5 років.

СОРТИ БАМІЇ СЕЛЕКЦІЇ ДС "МАЯК" ІОБ НААН України

Бамія – культура, яка має значні перспективи для поширення в Україні, вона користується постійно зростаючим попитом у населення. Однак до недавнього часу не була вирішена проблема сортименту, практично були відсутні адаптовані до умов України сорти. На території країни поширені здебільшого форми невідомого походження, зразки іноземної селекції, які періодично завозять приватні особи, а також місцеві форми переважно з південних областей України. Останні є, мабуть, популяціями, що підтримуються населенням ме-

тодами добору із сортів, які в минулому росли на території колишнього СРСР (Біла циліндрична, Дамські пальці, Білий оксамит, Зелений оксамит, Карликова зелень та ін.). На півдні України поширені також сортозразки, вихідними формами яких були інтродуковані туди сорти з Болгарії.

Для розв'язання цієї проблеми на ДС "Маяк" ІОБ НААН була проведена селекційна робота з культурою, результатом чого стало створення вперше в Україні двох сортів бамії – Сопілка та Діброва.

Сорт бамії Сопілка

Новий сорт бамії створений методом штучної гібридизації доборів з популяцій Запорізької області та Болгарії з наступними індивідуально-родинними доборами.

Сорт бамії Сопілка середньорослий, висота стебла становить 115–120 см, діаметр на рівні ґрунту – 2–2,5 см, діаметр рослини – 50–60 см. Інтенсивність антоціанового забарвлення стебла помірна. Форма листкової пластинки в нижній частині стебла п'ятилопатева, у середній та верхній – розсічена. Квітка порівняно маленька, діаметром 6,7–7,8 см, жовтого кольору помірної інтенсивності; пляма в основі віночка квітки середня за величиною й помірна за інтенсивністю забарвлення (малинова). Зав'язь ясно-зеленого кольору, без прояву антоціану, огрубіння її настає при досягненні довжини близько 11 см.

Плід у біологічній стиглості (початок розтріскування по гранях) зелений, зі слабким проявом антоціану, кількість граней – 5–6.

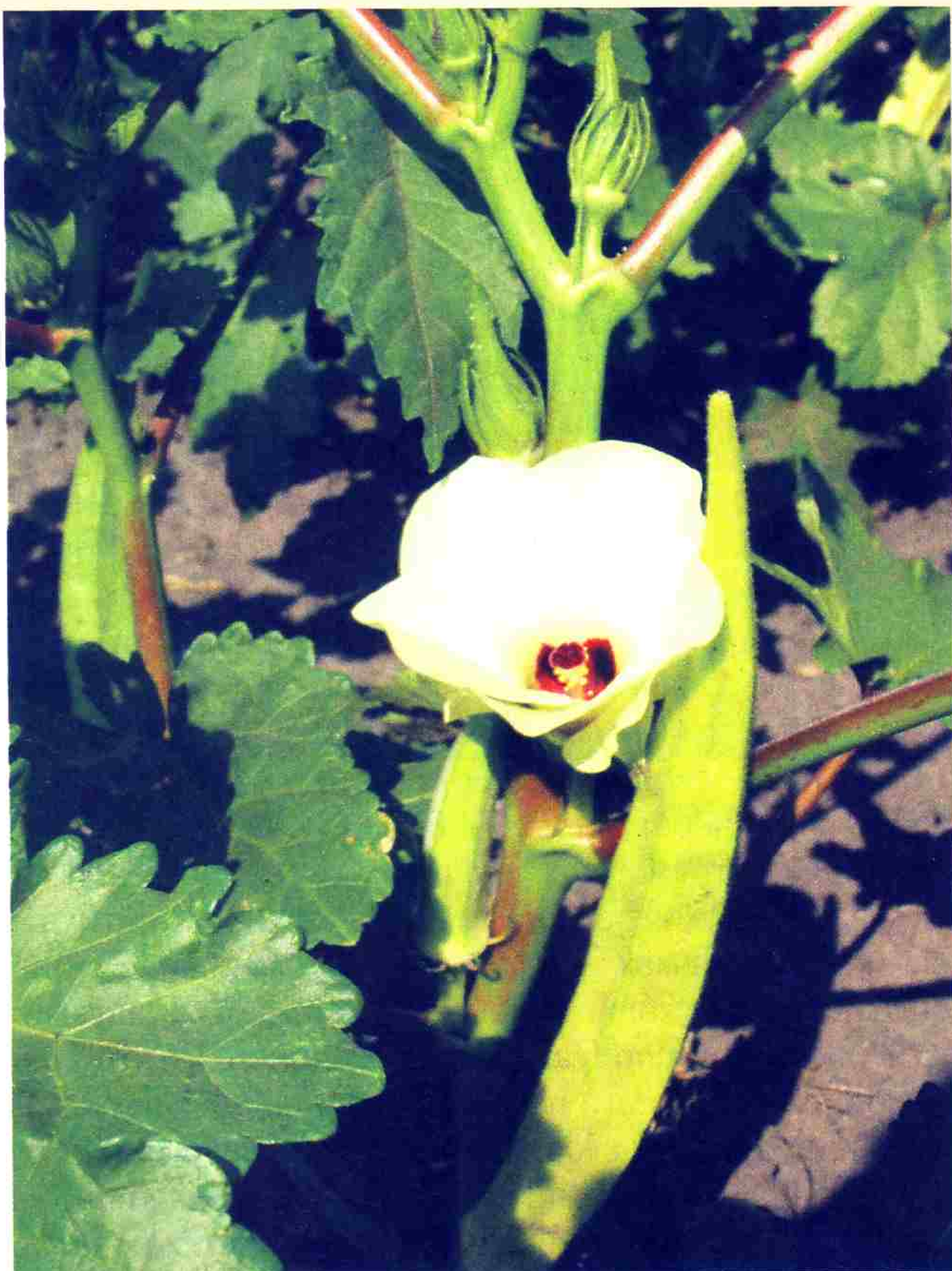
Довжина плоду середня – 18–21 см, діаметр теж середній – 2,0-2,2 см. Коли бамію вирощують на насіння, формується середня кількість плодів на рослині (8-11 шт.). Воно має маслиновий колір, середня кількість його у плоді – 45–50 шт., маса 1000 насінин – 72–75 г.

Сорт бамії Сопілка середньостиглий, період від масових сходів до першого збирання зав'язей становить 58–68 днів, а до достигання насіння – 118–125 днів. Товарна врожайність зав'язей – 2,5 т/га, урожай ранньої продукції за перші 3 збирання – 0,5–0,7 т/га (у стандарту, місцевої популяції, – відповідно 1,6 та 0,4 т/га). Середня маса товарного плоду при регулярних збираннях становить 7,8–8 г. Період плодоношення триває 28–34 дні, кількість збирань – 7–9. Сорт внесений до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, з 2007 року.

Сорт бамії Діброва

Цей сорт створений методом індивідуально-родинного добору з популяції Харківської області. Він відноситься до низькорослих: висота стебла становить 65–80 см, а його діаметр на рівні ґрунту тонкий, 1,5–1,9 см, діаметр рослини – 50–60 см. Антоціанового забарвлення на стеблі немає. Форма листкової пластинки в нижній і середній частинах стебла п'ятилопатева, у верхній – розсічена. Квітка середнього розміру, діаметром 7,5–9 см, помірно жовтого забарвлення, пляма в основі віночка квітки середня за величиною, темна за інтенсивністю кольору (темно-малинова).

Зав'язь темно-зелена, без прояву антоціану, її огрубіння настає при досягненні довжини близько 9 см. Плід на початку біологічної стиглості темно- зелений, без

антоціану, кількість граней середня (7–9). Довжина плоду середня – 18–21 см, діаметр – 2,6–3 см. При вирощуванні на насіннєві потреби на рослині формується 5–8 плодів. Насіння маслинового кольору, середня кількість насінин у плоді – 47–50 шт., маса 1000 насінин становить 66–70 г.

Сорт Діброва середньостиглий, період від масових сходів до першого збирання зав'язей – 58–68 днів, а до дозрівання насіння – близько 120 днів. Урожайність зав'язей (товарна) – 2,5–3,0 т/га, у тому числі рання за перші три збирання – 0,64–0,78 т/га. Середня маса зав'язі за регулярного збирання становить 9 г. Період плодоношення триває 28–34 дні, кількість збирань 7–9. Сорт внесений до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, з 2006 року.

Цей сорт рекомендується вирощувати у відкритому ґрунті, зав'язі використовувати в дієтичному харчуванні. Важлива особливість створених сортів – адаптованість до умов вирощування в умовах Лісостепу й Полісся України. Це дає змогу поширювати культуру в даних регіонах.

АГРОТЕХНІКА ВИРОЩУВАННЯ БАМІЇ

Бамія світло- і теплолюбна рослина. Вона росте на різноманітних ґрунтах, але віддає перевагу поживним, легким за механічним складом. Ділянку вибирають із південною експозицією, захищену від північних вітрів. Практикують висів на грядах. У виробничих умовах рекомендується з осені перед оранкою на зяб внести 30 т/га гною й 400–500 кг/га суперфосфату. На легких ґрунтах необхідно внести сульфат калію – 250–300 кг/га.

Навесні вносять аміачну селітру – 250– 300 кг/га, одну половину цієї норми – під час сівби, а другу – у фазу масового цвітіння. Однак під час вирощування рослини у північних регіонах дозу необхідно зменшити, враховуючи скорочення періоду вегетації культури, щоб за-

побігати "жируванню" – надмірному розвитку вегетативної маси на шкоду плодоношенню.

Рано навесні проводять закриття вологи, дві культивації, а безпосередньо перед сівбою – передпосівний обробіток ґрунту комплексними агрегатами.

Насіння бамії проростає за температури ґрунту вище +15°С. На Поліссі й у Лісостепу України це перша–друга декади травня. Орієнтиром може слугувати строк висіву огірка у відкритий ґрунт. При посіві безпосередньо у відкритий ґрунт ширина міжрядь становить 70 см. Норма висіву 15–25 кг/га, глибина загортання насіння 1–3 см. Сходи з'являються через 8–15 днів. Їх можуть ушкоджувати пізні заморозки, тому необхідно застосовувати всі доступні заходи захисту: задимлення, укриття нетканими укривними матеріалами. Ми вважаємо, що в результаті добору адаптивних форм рослини набувають відносної стійкості і витримують незначне ушкодження з мінімальними наслідками.

Після появи сходів формують густоту стояння рослин у рядку, залишаючи їх через 20–25 см. Вирощуючи бамію розсадним способом, слід мати на увазі, що рослини погано реагують на пересаджування, тому розсаду необхідно вирощувати в торфоперегнійних горщечках і під час висаджування на постійне місце не допускати ушкодження кореневої системи. Вирощуючи розсаду і (або) рослини у спорудженнях захищеного ґрунту, обов'язково потрібно провітрювати парники й теплиці, оскільки вона не витримує надмірної вологості повітря. Вік розсади може бути 30–45 днів. До переваг розсадного способу вирощування можна віднести можливість поширення бамії в північні регіони, зокрема більш продуктивних зразків, а також одержувати вищі врожаї за рахунок більш раннього вступу рослин у фазу плодоношення.

Незважаючи на те, що бамія відносно посухостійка, у фазу сходів вона потребує достатньої кількості вологи. Інакше період проростання значно затягується. У перший місяць рослини розвиваються повільно.

Догляд за посівами передбачає 3–4 розпушування ґрунту в міжряддях (до змикання рядків), боротьбу з бур'янами й ґрунтовою кіркою, формування густоти стояння, в разі необхідності в період плодоношення – поливи. Ефективним заходом є мульчування посівів. При вирощуванні для одержання товарної продукції потрібно регулярно збирати зав'язі, не допускаючи їхнього огрубіння. Рослини в період вегетації можуть ушкоджуватися попелицями, совками, а в парниках і теплицях основними шкідниками є білокрилка, червоний павутинний кліщ, трипси; з-поміж хвороб – борошниста роса. Боротьбу проводять на насіннєвих ділянках хімічними препаратами, дозволеними для використання в Україні. На товарних посівах обробка хімічними речовинами не допускається.

Рослини високорослих сортів для захисту від повалення вітром рекомендується підсапувати, підв'язувати до кілків, захищати щитами й іншими вкриттями. Для збільшення коефіцієнту розгалуження рослин їхню верхівку прищипують на висоті 30–60 см.

Вирощуючи на насіння, доцільно широко практикувати заходи, які сприяють прискоренню дозрівання: карбування, формування кількості плодів на рослині, дозарювання рослин і окремих плодів та ін. Необхідно мати страховий фонд насіння на 1–2 роки, особливо в північних областях – зонах ризикованого насінництва. Ця рослина – факультативний самозапильник, просторова ізоляція між посівами різних сортів має становити на відкритій місцевості 20 м, а на захищеній – у половинному розмірі.

О.В. Позняк,
Дослідна станція "Маяк"
Інституту овочівництва і
баштанництва НААН України,
Чернігівська обл.
Фото автора.

Пряно-смакові та ароматичні рослини в наш час досить стрімко поширюються на ділянках городників і дачників. Цьому сприяє широка ароматична гама, лікарські властивості, декоративність, невибагливість більшості з них до умов зростання.

Змієголовник молдавський (Dracocephalum moldavicum L.) – однорічна рослина родини Ясноткові (Lamiaceae). Батьківщиною її є південні регіони Сибіру і Китай. У дикому вигляді трапляється в країнах Європи, в Монголії, Китаї. Може дичавіти і в умовах України, проте поки що злісним бур'яном не вважається; проблемою для наступних культур у сівозміні може бути самосів змієголовника молдавського, якщо насіння зібране не вчасно і не ретельно. У виробничих умовах рослину можна впроваджувати як ефіроолійну або медоносну.

Корінь тонкий, стрижневий. Стебло прямостояче, чотиригранне, гіллясте, заввишки від 50 см до 1 м. Листки короткочерешкові, супротивні, продовгувато-яйцеподібні або продовгувато-ланцетоподібні, темно-зелені; край листка зубчастий, верхівкові листки ланцетоподібні. Квітки світло-фіолетові, зібрані в китицеподібні суцвіття. Плоди – тригранні продовгуваті горішки темно-коричневого забарвлення, дрібні (довжиною 2,8–3 мм, товщиною 1,5–1,8 мм). Маса 1000 насінин 1,7–2,5 г. Цвіте змієголовник молдавський у липні, насіння дозріває наприкінці серпня або у вересні.

Рослина світлолюбна, в умовах затінення значно знижуються урожай зеленої маси, насіння та вміст ефірної олії. До ґрунтів рослина невибаглива. Проте краще росте на родючих чорноземах, супісках і суглинках, помірно зволожених. До тепла не вибаглива. Насіння проростає за температури 5–7°С, схожість зберігає до п'яти років. Сходи і дорослі рослини витримують тривале похолодання. На початкових стадіях росту та розвитку змієголовник потребує достатнього зволоження, а в період після цвітіння задовільно витримує посуху.

Насіння змієголовника молдавського висівають безпосередньо у ґрунт. Система обробітку – загальноприйнята для зони вирощування або прийнята для вирощування основних овочевих рослин у конкретному господарстві.

Сівба ранньовесняна, ширина міжрядь має бути 45 см на товарні і 70 см – на насіннєві потреби. Глибина загортання насіння – 1-2 см, норма висіву – 3-5 кг/га. За оптимальних умов масові сходи з'являються через 10-15 днів після сівби.

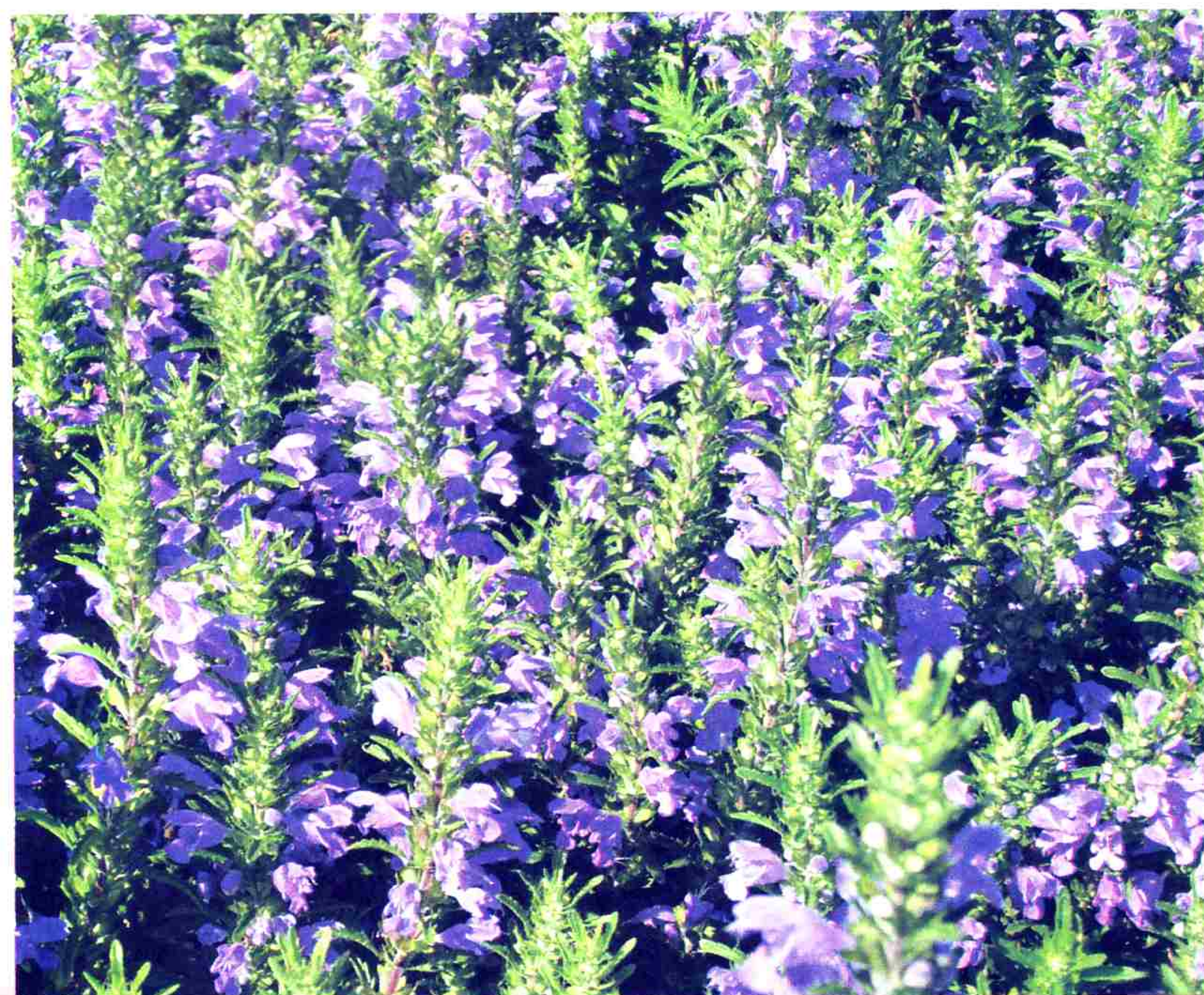
Догляд за посівами передбачає міжряд-

Змієголовник молдавський: трава з лимонним ароматом

ний обробіток з метою розпушування ґрунту: проводиться 3–4 рази до змикання рослин у рядку, після сильних опадів для запобігання утворенню кірки, масовому з'явленні бур'янів тощо. Проводять два ручні прополювання. Щодо проріджування, то цей прийом застосовують, коли рослини в рядку надто загущені, адже чим менша відстань між ними, тим більш розвинуті рослини, вони краще гілкуються, вища їхня облистненість.

Збирають урожай на початку цвітіння, зрізуючи на висоті гілкування. З часом рослини грубішають. Сировину використовують або в свіжому вигляді, або висушують про запас. Сушать у затінку або в сушарках за температури не вище 40°С. Зберігають висушену масу в щільно закритій тарі.

Для отримання насіння рослини збирають роздільним способом, коли на нижній частині суцвіття воно повністю достигне. Зрізані рослини дозарюють, як правило, в полі у валках. За несприятливих погодних умов (тривала дощова погода) доцільно дозарювати під навісами. Урожайність в умовах Чернігівської області становить близько 7 ц/га, вона стабільна по роках, насіння достигає завжди.

Як зазначалося вище, рослині притаманний лимонний аромат. До складу ефірної олії входить цитраль (40–60 %), гераніол (15–20 %), нерол (близько 7 %). У народній медицині траву використовують як болетамувальний, заспокійливий, протисудомний засіб. Настій рекомендується при частому серцебитті, невралгії, подагрі, головних болях, застуді, для підсилення апетиту і покращення травлення. Свіжі подрібнені листки прискорюють загоювання гнійних ран. При ревматизмі та забоях прикладають компреси із змієголовника. У тібетській медицині його рекомендують використовувати при гепатиті, виразках, нефриті, стоматиті.

У парфумерно-косметичній промисловості для виготовлення мила та парфумів високої якості використовують ефірну олію, виділену із змієголовника. Це прозора речовина, що має світло-жовтий колір і лимонний запах. У кондитерській та лікеро-горілчаній промисловості рослину застосовують як ароматизатор.

У кулінарії використовують свіжі й висушені листки та квітки. Пряність додають у салати, супи, бульйон, м'ясні та рибні страви тощо. Широко використовується змієголовник під час консервування, соління овочів. Наприклад, плоди огірка сорту Ніжинський місцевий, засолені на ДС "Маяк" ІОБ НААН України за одним із класичних рецептів, але з додаванням трави змієголовника молдавського, за результатами дегустації отримали у 2010 році один з найвищих балів. Порошок із висушених сухих листків додають у домашні копченості, формують з ними різні багатокомпонентні пряні суміші. З рослини заварюють чай, ароматизують компоти, квас. Норма закладання сушеної сировини на одну порцію становить 0,2–0,4 г. У рідкі страви пряність додають за 2–3 хвилини до подавання на стіл.

Змієголовник молдавський приваблює на поле безліч комах-запилювачів. До відома пасічників: медопродуктивність змієголовника становить 200 кг/га.

О.В. Позняк,
Дослідна станція "Маяк" Інституту овочівництва і баштанництва НААН України, Чернігівська обл. Фото автора.

Перспектива: нові сорти і технології

Напевно, не всім відомо, що наші близькі сусіди – аграрії з Польщі, як і серби та чілійці, – є світовими лідерами з вирощування малини. Також варто відмітити солідну агрошколу і сортову базу наших сусідів, про що й хочу розповісти, а також про інші ягідні культури. Більшість описаних сортів мають промислове значення, а отже їх вирощують гектарами і збирають комбайнами. А з огляду на те, що Україна щороку імпортує тисячі тонн ягід, я бачу певні перспективи запровадження в нас нових сортів і технологій.

ХАРАКТЕРИСТИКА НОВИХ СОРТІВ

Моє знайомство з новими сортами малини почалося п'ять років тому з сортів Поляна (1991 р.) та Полка (1993 р). Свого часу сорт Поляна мав грандіозне значення, з нього почалася технологія однорічного плодоношення. Але на сьогоднішній день він поступається новішим сортам, бо на смак ягоди кисліші та поганенько відриваються від плодоніжки.

Полка завдяки своїм унікальним властивостям стала одним з найпопулярніших у Європі та й у світі сортів. Малина достигає наприкінці липня і плодоносить до кінця жовтня. Ягоди темно-червоного кольру, великі, солодкі, смачні, продовгуватої форми, легко відриваються. Транспортабельні та рекомендовані на переробку, для заморожування.

Західна Європа трактує Полку як десертний сорт і вирощує переважно під накриттям, застосовуючи крапельний полив. Даний сорт придатний для механічного збирання за сприятливих погодних умов.

Полісся – сорт менш вивчений, ніж вище згадані сорти. Ягоди дуже великі, багаті на вітаміни та мінерали. Цінуються перероблені ягоди за дуже високу якість. Є повідомлення, що за врожаєм у сприятливі роки цей сорт значно перевершує Полку. Можливість механічного збирання залежить від температури та атмосферних явищ.

Сорт Полка

Ягоди сорту Ананасна, коли достигають, біліють.

Спокуса – сорт малини, який дає найбільші ягоди десертного смаку. Але відсутність транспортабельних характеристик зумовлює рекомендувати його до використання лише на дачах та місцевих ринках. Рекомендований також для теплиць.

З-поміж найновіших ремонтантних сортів, що недавно виведені і мають добру репутацію, – ***Хімбо Топ, Октавія*** і ***Зюгана***, які ще необхідно вивчати. Для узагальнення хочу відмітити невибагливість сортів західної селекції. Інакше й бути не може: малина, яку вирощують гектарами, повинна мати практичне промислове значення.

Щораз більшої популярності набирає така культура, як ожина. Найбільш продуктивний і перевірений сорт ***Торнфрі*** росте великим кущем і на третій рік плодоношення дає 50 кг ягід з куща, чим заслуговує на промислові перспективи. Сорт може довго рости на одному місці, добре зимує.

Лох Тей – новий шотландський сорт, десертний, смачний, великоплідний, ранній і доволі стійкий до хвороб. Кущ має надзвичайно розвинуту кореневу систему, сильні безшипні пагони. Транспортабельний.

Польська агрошкола знаменита цілим рядом нових сортів ожини: ***Газда*** – наймморозостійкіший сорт, який добре витримує -20°С і нижче. Проте малий розмір ягід та колючі гілки витісняють його з переліку десертних. ***Оркан*** менш морозостійкий, але не колючий. Кущ сильнорослий, має великі циліндричні плоди, чорні, блискучі, з кислинкою. Найновіші сорти ***Полар Гай*** і ***Рушай*** без колючок, великоплідні, рекомендовані на ринок свіжих ягід для вирощування в південних областях України.

Малино-ожина **Тайбері** має ягоди темно-червоного кольору, великі, видовжені, пагони колючі, проте якнайбільш рекомендована для домашньої переробки, з огляду на багатий поживний склад.

Чорна малина подібна до ожини. Сорт ***Брістоль*** має середні ягоди, круглі, вкриті голубуватим нальотом. Вони добре придатні до переробки. Кущ колючий, морозостійкий та стійкий до хвороб.

Багато згадується про лохину, проте незаслужено обминули жимолость. Це близький родич лохини, подібний за формою, проте має дуже багатий хімічний склад. На Заході її називають ***Камчатська ягода*** з ог-

ляду на походження. Це багаторічна рослина, яка живе 30 років, дуже стійка до грибкових захворювань та шкідників. Ягоди достигають дуже рано – наприкінці травня. Завдяки наявності біологічно активних речовин, ягоди корисно впливають на організм людини, мають асептичні властивості, зміцнюють організм, лікують багато хвороб та виводять важкі метали. Сорт ***Дует*** – ранній, невисокий, плетистий. Сорт ***Каріна*** високорослий, плетистий, великоплідний.

Багато уваги надається новим сортам агрусу, стійким до хвороб. **Пакс** – безшипний, десертний, червоний, великоплідний сорт, дуже смачний, промисловий. ***Каптіватор*** – сорт безшипний, має червоні ягоди, плетистий. Дуже стійкий до грибкових хвороб.

Червоні порічки сорту **Руднеус** – новинка. Стебла високорослі, сильні, грона продовгуваті, ягоди великі, злегка видовжені, темно-червоні, пізньостиглі. Рослина винятково хворобостійка та морозостійка. Одна з найкращих у світі. Білі порічки ***Вікторія*** мають довгі грона і великі білувато-жовті ягоди, смачні, ароматні.

ІНТЕНСИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Інтенсивне вирощування ягід є найбільшою перспективою для обмежених ділянок землі і за невеликих додаткових затрат дає змогу в кілька разів збільшити врожай. Найперше хочу зазначити, що найпростішим елементом інтенсивного вирощування є укривання рядків малини білим агроволокном. Статистикою підраховано, що укриття холодної ранньої весни прискорює плодоношення, наприклад, ***Полки*** на два тижні та збільшує врожай до 30%.

Наступним елементом є одночасне плодоношення малини на одно- і дворічних пагонах, що сприяє збільшенню врожаю на 25–50%. Цей елемент вступає в силу лише на третій рік життя, коли добре сформується стебло і корінь. Недоліки такого способу – це додаткові витрати на ручне обрізування стебел наприкінці сезону та хвороби, які переносяться з попереднього року.

Дедалі більшої популярності набирає крапельне зрошення, яке дає змогу постачати під корінь рослин необхідну вологу, а також розчинені міндобрива. Але що робити, коли вологи забагато?

Західна Європа досягла значних успіхів у вирощуванні малини під накриттям як літніх, так і осінніх сортів. Ранній сорт ***Ляшка*** зазвичай достигає в середині червня, накриття прискорює врожай днів на 10, що дає змогу збирати врожай разом з суницею, а ***Глен Емпл*** дає врожай більше 20 т/га. Але головне навіть не це, а те, що накриття не пробивають опади, які з кожним дощем заносять хвороби. Літнім сортам, які плодоносять на дворічних пагонах і переносять хвороби з минулого року, в такий спосіб можна уникнути багатьох проблем.

Дослідження, які провели при вирощуванні осінніх ***Полки, Спокуси*** і ***Полісся,*** продемонстрували майже подвійний врожай. При застосуванні додаткових заходів плодоношення на одно- і дворічних пагонах в сумі з подовженим (подекуди подвійно) періодом плодоношення він призвів до рекорду: 3,5-кратне збільшення врожаю під накриттям проти без нього (у сорту ***Спокуса***). Слід також відзначити високу якість ягід, їхню лежкість, добрий смак і транспортабельність.

Економічний ефект вирощування ягід під накриттям і в теплицях значно перевищує вирощування помідорів, що може з часом призвести до заміни овочів на ягоди.

Вершиною інтенсивного вирощування ягід є суниця. Вирощують її під відкритим небом і на гребені під плівкою, дають крапельний полив, але залишається недоліком повзання на колінах. І тільки суницю можна вирощувати під накриттям на стелажах, де абсолютно неважливо, яка під ними земля – та хоч би асфальт. Ідеальна технологія може бути застосована на прикладі ***Альбіону***. Американський сорт, виведений у 2004 р., завоював авторитет своїм неповторним смаком, виглядом, промисловим значенням. Є тільки один недолік: за весь сезон плодоношення з травня по листопад у наших широтах він дає 400–500 г ягід з куща. Зате під накриттям врожайність різко зростає, цвіту стає в кілька разів більше, а врожайність – 2 кг з куща. Комфортні тепличні умови окуповуються сповна, ягоди чистенькі, та й повзати на колінах не треба. Вся справа у м'якому кліматі на заході США, де Альбіон був виведений і накриття йому замінює клімат рідної Каліфорнії.

Андрій Гончар,
смт Іваничі, Волинська обл.,
т. 067 3325242

Сорти, що нас виручають

Малина впродовж багатьох років займала своє невеличке місце на наділах дачників, у дрібних селянських господарствах. На сьогодні ця культура з'являється на великих площах у фермерів. І справа зовсім не в розширенні площ цієї культури, як здається на перший погляд. Річ у тім, що маленьких сільських господарств стає дедалі менше . Всі втікають до міста в пошуках кращого життя. Попит на ягоди залишається, а вирощувати нікому, тож фермери й компенсують зникнення великої кількості розрізнених маленьких насаджень малини великими насадженнями.

Зникнення значної кількості маленьких розрізнених насаджень відбувається не лише через зменшення кількості сільського населення. На мій погляд, має велике значення зміна кліматичних умов. Багато старих сортів малини не спроможні давати хороших врожаїв, та не тільки старі, але й левова частина нових сортів не витримують різкої зміни клімату. У нас на Кіровоградщині – це відсутність опадів. От і минулого року пройшов один-єдиний дощ за весь сезон. Малина сама по собі культура, яка потребує небагато вологи, але вона має бути стабільною. Тож у фермерів на крапельному поливі саме такі умови й забезпечуються. А в маленьких господарствах малина просто зникає.

Наша колекція за останні три посушливих роки значно скоротилася, особливого скорочення зазнали ремонтантні сорти. Прибутки від реалізації ягід різко впали, позаяк ми належимо до тих маленьких індивідуальних господарств, які зникають. Полив у нас відсутній, а на погоду сподіватися доводиться все менше й менше. Тому залишаються тільки ті сорти малини, які витримують посушливі погодні умови та ще й плодоносять. З ними й хочу познайомити читачів журналу.

Якщо сорти малини одноразового плодоношення ще якось дають врожай, то левова частка ремонтантних сортів вдруге просто відмовилися плодоносити. На сьогодні у нас залишається лише три таких сорти, від яких ми змогли одержувати прибутки. Це – ***Британська осінь, Херітейдж*** та ***Мрія фермера***.

Британська осінь – сорт англійської селекції. Відноситься до великоплідних сортів з ягодою до 12 г з кисло-солодким смаком (у минулому році більше 6 г не було, але на таку посуху це дуже добре). Сорт краще вдається на чорноземних родючих ґрунтах за наявності вологи. У нас суглинки і цей сорт росте нижчим від його паспортних даних – до 1,5 м максимум, а за паспортними даними – до 2 м. Сорт надраннього строку достигання. Транспортабельність ягід середня. Врожайність надзвичайно висока. У нас на Кіровоградщині він свого потенціалу не реалізовує й наполовину через відсутність достатньої кількості вологи. Але, незважаючи на це, не поступається за врожайністю ніякому іншому сорту в категорії надранніх: чи то ремонтантний сорт, чи одноразового плодоношення.

Не витримує загущення, бо при цьому врожайність за другого (осіннього) плодоношення знижується. Стійкість до шкідників і хвороб висока, якщо порівнювати з іншими великоплідними сортами.

Цей сорт має російського брата-близнюка Геракла. Візуально їх важко відрізнити. За показниками ж стійкості до хвороб та невибагливістю Британська осінь поза конкуренцією. Тому в подальшому говорити про Геракла немає сенсу. Звісно, це моя власна думка. Бо цей сорт у нас вже більше 10 років і поки що замінити на щось краще нічим. Він – лідер з-поміж надранніх ремонтантних сортів. На 15 вересня повністю завершує своє друге плодоношення. Ранні вересневі приморозки цьому сорту не страшні.

Херітейдж – сорт селекції США середнього строку достигання. Він не надто новий, але такої стійкості до хвороб та шкідників не спостерігається у жодного ремонтантного сорту, який ми випробовували за останні 15 років. Ягоди масою до 8 г, дрібнозернисті, що притаманне невеликій кількості сортів.

Вони супертранспортабельні. Сортів з такою транспортабельністю я особисто не зустрічав. На смак ягоди найсолодші з усіх, які мені довелося куштувати (крім сорту Жовтий гігант). За врожайністю восени йому немає рівних, крім сорту Поляна (звісно, якщо Поляна вирощується на поливі). Цей сорт є моїм улюбленцем.

Британська осінь

Мрія фермера

Кущі у нього досить потужні, сягають у висоту до 2 метрів і, що дуже цікаво, висота на 80% залежить від вологи. До ґрунтів цей сорт не вибагливий. За мою практику, це єдиний сорт, що не реагує на типи ґрунтів. Дуже добре витримує загущення. Можливе вирощування тільки на один осінній врожай. Хоча, на мій погляд, цього робити не варто. Найрентабельніший сорт у нашій колекції (за відсутності поливу).

Мрія фермера – походження сорту мені не відоме, але насмілюсь припустити, що це наш вітчизняний сорт (судячи з назви). Сорт пізнього строку достигання. Початок другого плодоношення настає у третій декаді серпня і триває до морозів. Урожайність навіть за посухи висока. Сорт чимось схожий на Недосяжну, яка після появи Мрії фермера відразу покинула нашу колекцію. Ягоди сорту Мрія фермера важать до 10 г, великозернисті (не розсипаються, що дуже незвично для ягід з великими зернами). Смак ягід дуже цікавий: і не солодкий, і не кислий, і кисло-солодким його також назвати важко (передати смак ягід неможливо, але є в ньому щось дуже приємне). Кущі сорту середньорослі, до 1,5 м.

Розмножується погано порівняно з Британською осінню та Херітейджем. За короткий строк (чотири роки) зарекомендував себе просто чудово. Цікаво, який би врожай цей сорт дав на поливі?

Ця трійка сортів минулого року забезпечила нам рентабельність, і завдяки цьому ми не потрапили до зниклих маленьких господарств з вирощування малини.

О.А Крохмаль,
с. Соснівка,
Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл.

Сорт груші Вродлива

У цій статті йтиметься про цікавий сорт груші Вродлива. Це осінній сорт груші інтенсивного типу селекції Інституту садівництва та Львівської дослідної станції садівництва. Одержаний від схрещування у 1960 році Бере Гарді х Олів'є де Серр в умовах Львівщини. Станційне і конкурсне сортовивчення проведене у дослідних господарствах цих установ. Автори – В.П.Копань, К.М.Копань та Ю.Б.Ходаківська (участь у конкурсному сортовипробуванні).

Сорт відзначається скороплідністю, щедрою, регулярною врожайністю, високою толерантністю до парші, компактністю крони, зручністю для інтенсивних технологій вирощування, доброю товарністю плодів високих смакових якостей. До недоліків слід віднести ламкість деревини і недостатню зимостійкість в умовах суворих екстремальних зим південного Полісся та північного Лісостепу.

Дерево швидкоросле, утворює компактну, обернено-пірамідальну, дещо асиметричну крону. У плодоношення вступає з 3–4-річного віку, плодоносить дуже рясно, на укорочених кільчатках, плодових прутиках, а також на базальних частинах минулорічних приростів. І це одна з істотних переваг.

Плоди великі і дуже великі, масою 300–350 г, окремі – до 550–600 г, бергамото- або кубовидні. Шкірочка товста, але не груба, міцна, суха, в негустій оржавленості, в період знімальної стиглості – світло-зелена, з яскравим, малиново-червоним покривним рум'янцем на більшій частині плоду, при достиганні зеленувато-жовта, з яскравим помаранчево-червоним рум'янцем. М'якоть кремова або біла, дуже соковита, густа, напівмасляниста або масляниста, відмінного кислувато-солодкого смаку, з легким мигдальним ароматом (смак 8,25–8,5 бала). У плодах міститься: сухих речовин –13,08…13,46 %, цукрів 9,76…11,24 %, органічних кислот 0,18…0,24 %, пектинів 1,22…1,64 %, вітаміну С 1,68…2,54 мг на 100 г сирої маси.

Знімальна стиглість плодів настає в першій половині жовтня і практично співпадає зі споживчою. Період споживання – до середини – кінця листопаду. Основне призначення – споживання у свіжому вигляді.

Сорт перспективний для інтенсивного, перш за все аматорського садівництва в Лісостепу і південному Поліссі України.

Як і сорт Говерла, Вродлива має ламку деревину і, перевантажуючись великими плодами, "самозаламується", а тому при вирощуванні необхідні чатали, або укорочення скелетних (основних) гілок. У щільних насадженнях добре формується за типом крони "струнке веретено".

Цей сорт вже популярний у садівників-аматорів за високу врожайність (35–45 т/га) дуже нарядних (вродливих) плодів.

В.П. Копань,
доктор сільськогосподарських наук,
К.М. Копань, Ю.Б. Ходаківська,
кандидати сільськогосподарських наук

На фото Ю.Б. Ходаківської плоди груші сорту Вродлива.

ПЕРЕВІРЕНІ ЧАСОМ

Предметом моєї розповіді є перевірені часом комбінації щеплення. Свого часу, шукаючи низькорослу підщепу для груші, випробував відомі з літературних джерел такі підщепи: горобина звичайна, глід, ірга. А прищепами були груші сортів Бере Жіффар, Талгарська красуня і Деканка дю Коміс. У моїх дослідах глід, як підщепа для груші, себе не виправдав, навіть якщо щеплення вдавалися, то життя щеплених рослин було недовговічним. Дещо краща в цьому плані ірга, а найкращою прищепою серед них була горобина. Найбільш вдалою виявилася комбінація горобина – Бере Жіффар. На даний час в саду росте цей сорт груші, щеплений на горобині 25 липня 1987 року (фото 1).

Фото 1

Щеплення виконане на досить високому штамбі, на висоті 145 см. На даний час діаметр стовбура горобини становить 10 см, а щепленої груші 14 см. Напевне, генетичний код обох цих рослин дуже близький. Щеплене дерево знаходиться у доброму стані. Максимальний однорічний приріст 2011 року становив 93 см, загальна висота дерева – 4,2 м. Дерево щороку плодоносить. Смак плодів з такого дерева не відрізняється від смаку плодів цього ж сорту, щепленого на грушідичці, яка зростає на віддалі 70 м від нього, тобто ґрунтові умови однакові. Цю комбінацію щеплення я взяв на озброєння і користуюся нею по сьогодні.

Фото 2

Інша сортокомбінація черешня – церепадус. Наесні 1991 року товариш і колега по спілці В.М. Баточенко з Рівненщини передав мені 2 сортозразки церепадусів без конкретної точної назви, яким я присвоїв умовні номери: №1 та №2. Обидва зразки прижилися. Наступного року я з дозволу дирекції держлісгоспу переніс їх із домашньої шкілки у парк держлісгоспу, де вони зростають і зараз. Судячи з однорічних приростів обидва зразки чудово почуваються.

Фото 3

У зразка №1 (фото 2) діаметр підщепи на кінець 2011 року становив 33 см, щепленого церепадуса – 14 см. Максимальний однорічний приріст 2011 року – 118 см. Загальна висота дерева становить 5,4 м. Цей зразок дає плоди на плодоніжках за зразком вишні. Плоди гіркі.

У зразка №2 (фото 3) діаметр підщепи на кінець 2011 року 16 см, щепленого церепадуса – 14 см. Максимальний однорічний приріст 2011 року становив 104 см, загальна висота дерева – 3,2 м. Цей зразок дає плоди на гронових плодоніжках на зразок черемшини. Плоди дрібніші і дуже гіркі.

Теоретично, судячи з розвитку обох дерев, ці церепадуси могли б бути добрими проміжними вставками для черешні, з яких №1 знизив би ріст черешні наполовину, а №2 утримував би черешню як низькорослу. Та все це – лише припущення. Я цей дослід до логічного завершення ще не довів. Церепадуси у мене залишаються як колекційні зразки. Тож, вельмишановні читачі журналу "Дім, сад, город", хто з Вас виявить бажання випробувати ці церепадуси як проміжні вставки при щепленні черешень, я готовий поділитися живцями.

Окрім цих сортокомбінацій, можу з впевненістю стверджувати, що горобина звичайна є доброю підщепою для горобини чорноплідної, а глід – для мушмули германської.

І.Й. Матлай,
голова Галицько-Волинської спілки дослідників природи,
м. Броди, вул. Шевченка 11/10, Львівська обл.

БЕЗКОШТОВНИЙ ДОДАТОК ДО ЖУРНАЛУ "ДІМ, САД, ГОРОД"

ГОСПОДАР

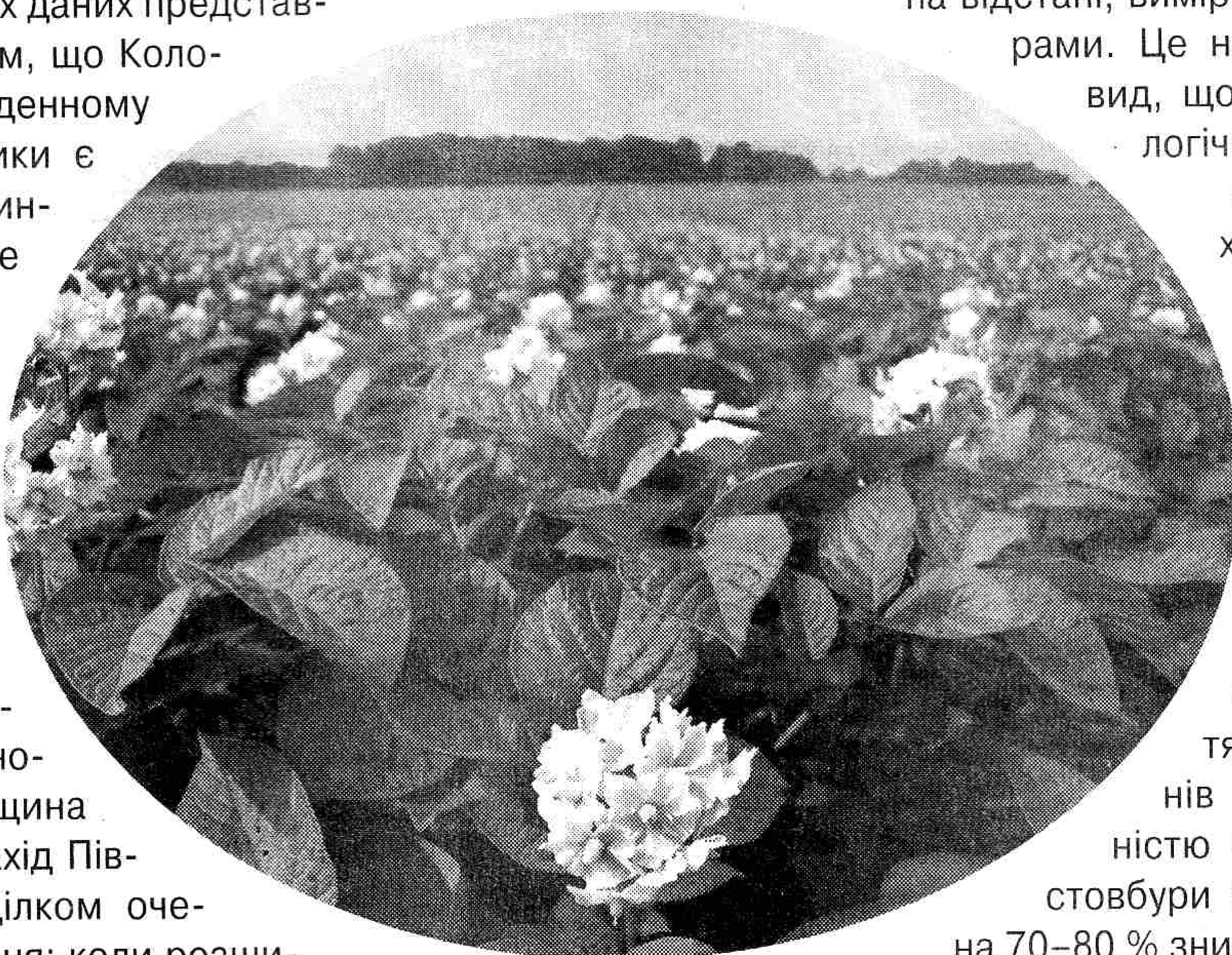
ЖУРНАЛ У ЖУРНАЛІ

Картопля в нашому житті

(Закінчення. Поч. у № 2,3 за 2012 р.)

ЗАХИСТ КАРТОПЛІ

Захист від шкідників у процесі росту. Найнебезпечніший шкідник насаджень картоплі – колорадський жук. Жуки й личинки живляться переважно листками пасльонових культур: картоплі, баклажана, помідорів та інших культур, що робить їх небезпечними ворогами городів. Коли й звідки "прийшов" до нас колорадський жук? На підставі наявних даних представляється правдоподібним, що Колорадо й Мексика на південному заході Північної Америки є територією його первинного ареалу. Вперше описав цього жука в 1824 г ботанік Т. Сеем на матеріалах, зібраних у Скелястих горах. Природним кормом цього жука – листоїда слугувало листя пасльону колючого (Solarium rostratum) з родини пасльонових. Оскільки батьківщина картоплі – північний захід Південної Америки, то цілком очевидним стає припущення: коли розширення ареалу картоплі в процесі мореплавства та освоєння нових земель досягло не дуже віддалених від Андійського регіону територій Колорадо та Мексики, там відбулася інтродукція (впровадження) картоплі, як листяної рослини, в ареал колорадського жука й заміна (або поєднання) ним рослини для живлення.

Є відомості (uk.wikipedia.org), що в 1887 р. колорадський жук потрапив у Німеччину, де був знищений. Під час Першої світової війни (або відразу після її закінчення) колорадський жук був виявлений неподалік від військової бази в Бордо (Франція). У період Другої світової війни він поширився в Бельгію, Нідерланди, Німеччину, Іспанію та інші прилеглі до них країни. Подальше бурхливе розширення ареалу колорадського жука було таке, що він охопив практично всі країни в середній смузі Європи та Азії. Є виняток: у Євросоюзі він вважається карантинним шкідником (у Великобританії, Ірландії, на Болеарських островах, у Швеції та Фінляндії його практично немає).

Зимують дорослі жуки в ґрунті. Основна маса їх виходить на поверхню у травні – червні. Жуки об'їдають листя. Яйця відкладають на нижній бік листків картоплі групами по 15–20 шт. Плодючість кожної самки – до 3000 шт. яєць. Личинки 1-го віку вигризають м'якоть листка знизу, з 2-го з'їдають всю м'якоть, залишаючи лише серединні товсті жилки. Найбільш ненажерливі личинки 4-го віку, які обпадають із рослин і заляльковуються у ґрунті на глибині орного шару. Жуки влітку в спеку й восени перед зимівлею здатні робити перельоти на відстані, вимірювані багатьма кілометрами. Це надзвичайно пластичний вид, що виживає в різних екологічних умовах.

Сучасні технології захисту насаджень картоплі від колорадського жука ще не досягли тієї стадії, коли можна сказати: "мало небезпечний". В дійсності він дуже небезпечний: на зараженій ділянці картоплі й, особливо, у спекотну погоду він протягом одного – двох тижнів може практично повністю об'їсти листки й навіть стовбури картоплі і, таким чином, на 70–80 % знищити врожай картоплі.

Методи боротьби з колорадським жуком:

- ◈ розкладання купок відходів від очищення картоплі на спеціально зроблених посадках з наступним їхнім знищенням у солоній воді, або у воді, змішаній з гасом;
- ◈ регулярне (багаторазове) збирання жуків і знищення кладок яєць може бути виконане на невеликих земельних ділянках, потребує великого терпіння;
- ◈ застосування настоїв рослин – натуральних інсектицидів (гірчиця, перець, полин тощо) 2–3 рази за вегетацію;
- ◈ застосування хімічних інсектицидів і пестицидів – один або два рази (не більше) за вегетацію, при цьому необхідно виконувати зазначені на упаковці відповідного препарату припустимі концентрації й застосовувати особливі заходи безпеки.

У практиці автор цієї публікації рекомендує застосовувати перераховані заходи захисту в зазначеній вище черговості таким чином, щоб останній захід був лише в разі гострої потреби й тільки один раз (за 20–30 днів до вибирання бульб для харчування).

Фітофтороз (або фітофтора)

Це захворювання рослин, насамперед пасльонових (картопля, томат, баклажан, перець).Збудник – патогенні гриби виду Phytophthora infestans D. B. Це одна із найбільш шкодочинних грибкових хвороб, яка може на 50–60 % і більше знизити урожай картоплі, а також уражує бульби під час зберігання. З'являється фітофтора найчастіше з кінця червня по серпень і дуже швидко поширюється в дощові теплі літні сезони, особливо за різкої зміни денної й нічної температури, що супроводжується рясними росами. Первісна причина (джерело) виникнення хвороби – посаджені в ґрунт заражені бульби картоплі, паростки від яких стають також зараженими. На паростках у вологому й теплому ґрунті, а далі – всередині куща наземної частини рослини утворюються спори цього паразитного гриба, які заражають ґрунт і здорові рослини, що перебувають поруч. З краплями дощу або роси спори проникають углиб ґрунту, де заражають бульби нового врожаю. Таким чином, коло замкнене.

В уражених рослин картоплі спочатку на кінчиках у нижньому ярусі з'являються темно – бурі мокнучі плями. Далі вони можуть виникати в будь-якому місці стебла, але частіше – ближче до верхівок. Тривала тепла й волога погода сприяє швидкому розвитку хвороби. Наземна частина рослин протягом декількох (7–10) днів може перетворитися в чорну гниючу масу. Особливо швидко гинуть рослини ранньостиглих сортів. Бульб картоплі під хворими рослинами буває мало і вони дрібні. На поверхні заражених бульб (у процесі росту, а також збирання) розвиваються сірувато-коричневі тверді плями, що поступово поширюються вглиб іржаво-коричневими вкрапленнями. Такі бульби в процесі наступного тривалого зберігання загнивають і гинуть. Запобіжні заходи починаємо восени під майбутній врожай. Оскільки основним джерелом зараження слугують уражені хворобою бульби, під час збирання ретельно оглядаємо викопані бульби. Заражені бульби (якщо такі будуть виявлені) й рослинні рештки від уражених кущів забираємо з ділянки, спалюємо або глибоко закопуємо.

Навесні, перед висаджуванням, насіннєву картоплю спочатку прогріваємо за температури 15...20°С. протягом трьох–п'яти діб, після чого, а також у процесі наступного пророщування, робимо огляд і видалення уражених бульб. Для підвищення стійкості насаджень картоплі до фітофтори бульби за 2–3 дні до садіння обприскуємо розчином мідного купоросу (1 г) і борної кислоти (5 г) на 5 л води, після чого "обпудрюємо" попелом.

Профілактичне обприскування рослин картоплі починаємо на початку бутонізації, повторюючи, в разі потреби, через 7–10 днів. Робочий розчин – 0,05–0,1%-ний мідний купорос, у роки сильного поширення хвороби 1%-ний розчин бордоської рідини. Норма витрати 5–6 л/сотку.

Ведмедка (капустянка, вовчок)

Шкідлива, непривабливого вигляду комаха довжиною до 6 см. Риє нори в землі (також літає і, навіть, плаває), під'їдає коріння, ушкоджує плоди в землі. Перевірені практикою прості методи знищення й відлякування ведмедки.

- не вносити в ґрунт неперепрілий гній, а перепрілий – перед внесенням перевіряти на відсутність цієї шкідливої комахи;
- влаштовувати восени на ділянці пастки у вигляді закопаних у землю відер без дна або просто невеликих ям, заповнених кінським або коров'ячим свіжим гноєм, шкідники туди заповзають на зимівлю, а навесні їх звідти треба вибрати й знищити, наприклад, у міцному розчині кухонної солі;
- проводити регулярне переорювання земельної ділянки (краще двічі – восени й навесні);
- під час садіння в кожну лунку класти дозу пташиного посліду (шкідники не витримують його запаху);
- регулярно на грядках глибоко розпушувати ґрунт;
- вирощувати (самосівом) у різних місцях на ділянці рослини-репеленти, які відлякують шкідників своїми фітонцидами (календула, м'ята перцева, коріандр тощо).

Відомі технічні засоби відлякування ведмедок, а також кротів, виконані у вигляді тонкого циліндра з батарейками, встановленого вертикально в землю, він генерує ультразвукові коливання (один пристрій на 7 соток землі). Також ефективні для таких потреб встромлені в землю металеві тонкі прути довжиною 120–150 см, поверх яких надіті використані бляшані банки, наприклад, з-під пива (3–4 шт на ділянку 6–7 соток); видавані такою конструкцією вібрації й звуки передаються в землю, шкідники їх не витримують і тікають.

Інші шкідники: личинки хруща (хрущі), гусениця совки, дротяник, картопляна нематода та деякі інші менш небезпечні, якщо господарі дотримуватимуться рекомендованих заходів щодо підготовки ґрунту, добору, дезінфекції, підготовки садивного матеріалу й обробітку ґрунту та насаджень у процесі вегетації, включаючи переорювання ділянки, своєчасне видалення на посадках бур'янів, глибоке розпушування ґрунту в міжряддях.

УДОБРЕННЯ КАРТОПЛІ

Картопля, порівняно з багатьма іншими культурами, має неглибоку й не сильно розвинуту кореневу систему, що обмежує її здатність до поглинання із ґрунту поживних речовин і водночас вона має підвищену потребу в елементах живлення. Тому, щоб забезпечити нормальний ріст, розвиток рослин і формування гарного

врожаю, особливо на ґрунтах з невисокою природною родючістю (а саме такі ґрунти переважно є у колективних садах та городах), їх потрібно забезпечувати додатковими поживними речовинами у формі добрив. Картопля споживає із ґрунту за період вегетації значну кількість мінеральних речовин. Наприклад, за врожаю 200–250 ц/га (200–250 кг/сотка) рослина картоплі "витягує" із ґрунту 100–175 кг азоту, 40–50 кг фосфору, 140–230 кг калію (відповідно з однієї сотки 1–1,75 кг азоту, 0,4–0,5 кг фосфору, 1,4–2,3 кг калію). Це всесвітньовизнані дані акад. Д.Н. Прянишникова. Такий запас мінерального живлення потрібно потенційно мати в ґрунті конкретної ділянки землі під картоплю і, в разі необхідності, підживлювати рослини в процесі вегетації. Природно, родючість ґрунту з плином часу відновлюється, але не так швидко, як втрата, тому для збереження родючості ґрунту необхідні щорічні й регулярні підживлення. Цю рекомендацію варто вважати обов'язковою, якщо хочемо щороку одержувати пристойний урожай.

Кращим органічним добривом для картоплі є перепрілий гній. Він містить всі макро – та мікроелементи у збалансованому вигляді. Норма внесення, залежно від родючості ґрунту, 5–10 кг/м². Дієвим джерелом органічних добрив можуть стати також сидерати – "зелене" добриво. Для цього можна використовувати такі культури: озиме жито або пшениця, гірчиця, ріпак, горох та деякі інші, які за короткий час встигають сформувати значну зелену масу. Їх рекомендується переорювати пізно восени або навесні, перед садінням картоплі. Не в кожного городника є в розпорядженні достатня кількість гною (або він неякісний, і тому неефективний), а одними сидератами проблему не вирішити. У таких випадках підвищити врожайність можна внесенням мінеральних добрив. Зараз у роздрібному продажу є багато різних добрив.

Переважає ***азот:*** *сечовина (карбамід)* – містить 45% азоту в аміачній формі, придатний для безпосереднього засвоєння кореневою системою рослини. Вносити слід навесні, норма внесення – 15–20 г/м²; *сульфат амонію* – містить 20 % азоту в аміачній формі, норма внесення 40–50 г/м²; *аміачна селітра* – містить 30–35 % азоту в аміачній і нітратній формах, норма внесення –25–30 г/м².

Переважає ***фосфор:*** *суперфосфат* – містить 20% фосфору, норма внесення – 40–50 г/м²; *подвійний суперфосфат* (концентроване добриво), містить 40–45 % фосфору, норма внесення 20–25 г/м².

Переважає ***калій:*** *калімагнезія* – одне з основних калійних добрив під картоплю. Містить окис калію, 24–28 %, практично не містить хлору, до якого картопля має підвищену негативну чутливість. Норма внесення 45–50 г/м²; *сульфат калію* – концентроване добриво, містить 48–50 % калію. Норма внесення 20–25 г/м². Всі ці добрива добре розчиняються у воді.

Широко практикуються й ***комплексні мінеральні добрива*** (містять декілька макро- та мікроелементів). Найпоширеніша й ефективна – *нітроамофоска*, містить у середньому по 17 % азоту, фосфору й калію. Вносити слід навесні, норма внесення 50–70 г/м². Потрібно дотримуватися правил: азотні, фосфорні та калійні мінеральні добрива вносити у приблизній пропорції 1:0,8:1,2.

А як визначити достатність або нестачу поживних речовин у ґрунті? Дуже просто: рослина саме "сигналізує", якого мінерального елемента в ґрунті їй не вистачає:

◈ ***дефіцит азоту*** – на стеблах утворюються дрібні листки, вони тонкі й укорочені, мають світліше, ніж звичайно, забарвлення, а згодом стають світло-жовтими;

◈ ***дефіцит фосфору*** – затримується розвиток рослини: уповільнюється ріст стебла і коренів, листя темно-зелене, іноді блакитне, з'являються червоні, пурпурні відтінки, листкова пластинка ущільнена. Листки стають дрібними й вузькими, темними, коли засихають – червоніють, затримується цвітіння й бульбоутворення;

◈ ***дефіцит калію*** – листки стають ламкими, зморшкуватими, млявими, вони обвисають і закручені донизу; спочатку краї листків, а потім весь кущ набувають бронзового забарвлення і розлогої форми;

◈ ***дефіцит магнію*** – зміна темно-зеленого забарвлення листків на жовте, червонувате, фіолетове біля країв та між жилками.

Технологія удобрення насаджень картоплі (внесення добрив):

◈ до садіння;

◈ під час садіння;

◈ в процесі вегетації (зокрема після літніх зливових дощів).

Вносити добрива під час садіння можна по всій площі або "локально" безпосередньо в ямку (лунку) або борозну. За локального способу внесення можна одержати високий урожай бульб при майже удвічі меншій витраті добрив. Найбільш ефективні для удобрення картоплі спеціально приготовані органо-мінеральні суміші. Наводимо приблизний склад ідеальної органо-мінеральної суміші (розраховуючи на відро 10 л): 2/3 відра перегною, дві літрові банки пташиного посліду, одна літрова банка попелу, одна півлітрова банка нітроамофоски або суперфосфату. Все ретельно перемішуємо й у кожну лунку насипаємо неповну півлітрову банку цієї суміші. Ще раз додатково перемішуємо із землею в лунці. Відра та-

кої суміші вистачить на 25–30 майбутніх кущів картоплі.

Природно, зазначені компоненти можна внести й по черзі у відповідних пропорціях. Якщо до садіння картоплі або в період її садіння не було змоги внести добрива (або їх внесено було недостатньо), а також після літніх зливових дощів, які вимивають із ґрунту поживні речовини, особливо в періоди бутонізації та цвітіння, рослини необхідно підживити.

Дуже гарне добриво для цього – сечовина (карбамід), норма внесення 15–20 г на 1 м^2. При внесенні комплексних мінеральних добрив норма внесення 25–30 г на 1 м^2.

ЗБИРАННЯ ВРОЖАЮ, СОРТУВАННЯ Й ЗБЕРІГАННЯ

Збирання врожаю здійснюємо в суху погоду й після висихання картопляного бадилля (у середній смузі України це, зазвичай, кінець серпня – початок вересня). Викопані бульби просушуємо на ділянці протягом 5...8 годин. Якщо ви, шановний читачу, картопляр-аматор, виконали викладені рекомендації, то з кожного куща маєте одержати в середньому 0,5–1 кг картоплі. При цьому якщо на картопляній ділянці площею одна сотка збереглося 350–450 кущів, то урожай повинен становити 250–350 кг, а в середньому 300 кг. Під час збирання врожаю робимо добір на насіння каліброваних бульб з найбільш розвинутих і врожайних кущів кращих сортів, масою 80–100 г і з найбільшою кількістю вічок (дрібніші бульби для садіння не годяться, тому що це призводить до виродження сорту картоплі). Все інше сортуємо. Більші й без зовнішніх вад бульби закладаємо на зберігання і вживання в їжу протягом зимового періоду. Дрібніші бульби, але теж без вад, також придатні для харчування, але з коротким строком зберігання. Бульби, порізані під час збирання, придатні для харчування "зараз", тобто в найближчі дні. Уражену шкідниками й хворобами картоплю глибоко закопуємо в землю у відповідному місці.

Оскільки на викопаній картоплі ще тонка й ніжна шкірка, то розсортовані бульби обережно складаємо в тару, найкраще у дерев'яні ящики або невеликі повітропроникні мішки. Далі бульби, відібрані на насіння, розміщуємо на 3–5 днів у притіненому місці для озеленення (з перекиданням бульб). Якщо у вас недостатньо власного садивного матеріалу картоплі й ви плануєте придбати додатково якусь його кількість, краще зробіть це восени й проведіть описані вище процедури підготовки.

Решту врожаю розміщуємо на один –два місяці на "дозрівання" у сухому прохолодному приміщенні, забезпечуючи там умови зберігання в темряві. Туди ж переміщаємо насіннєві бульби після озеленення. За цей час шкірка на бульбах затвердіє й набере міцності. З настанням холодів пізньої осені бульби картоплі переносимо у підвал, який до цього моменту має бути продезінфікований, наприклад, 0,5–1%-ним розчином бордоської рідини з додаванням невеликої кількості колоїдної сірки та обладнаний хоча б найпростішою системою припливно-витяжної вентиляції. У підвалі має бути прохолодно й злегка волого: краща температура для зберігання картоплі – 10°С (якщо буде більша, картопля почне проростати, а менша – стане солодкою на смак), за відносної вологості 90...85% (не менше 85%). Тому бажано встановити у підвалі термометр для контролю температури, а вологість контролювати хоча б на око.

Що робити восени з рослинними рештками?

Класичний спосіб рекомендує формування компостних ящиків, траншей або компостних куп. Можна знайти значно простіше й ефективніше рішення: щороку виділяти невелику ділянку землі десь у кутку вашої ділянки (після звільнення від урожаю ранніх культур і, природно, щороку на новому місці) й на ній поступово (поетапно) закопувати рядами та на більшу глибину (20–25 см) рослинні рештки (все – без винятку), у такий спосіб: канава з рослинними рештками 1-го ряду закопується землею 2-го й 3-го ряду, і так далі. Для більшої зручності виконання й ефективності цієї процедури рекомендуємо лопату ставити не паралельно лінії канави, а перпендикулярно, крок копання 8–10 см. Якщо при цьому утворені канави з рослинними рештками посипати мінеральними добривами (з розрахунку 50–60 г на 1 кв. м), то буде ще краще.

Сформовану таким способом земельну ділянку до кінця осені відзначаємо по контуру й навесні, а тим більше восени, не переорюємо. Тобто, рослинні рештки на тривалий час будуть "кормом" для мікроорганізмів ґрунту, які підвищують його родючість. В умовах земельної ділянки з "легким" ґрунтом (наприклад, осушене торфовище на глеєвій підошві) така ділянка цілком придатна для висаджування в наступному році багатьох рослинних культур, наприклад: горох, перець, помідори, кабачки, гарбузи. На ній до цього часу рослинні рештки вже значною мірою будуть перетворені мікроорганізмами ґрунту до стану, придатного для вирощування рослинних культур. А до періоду оранки в наступному році від них уже не залишиться видимих слідів. Звертаємо також увагу шановного читача, що при цьому в ґрунті відбувається найважливіший процес перетворення мінеральних елементів, що містяться у рослинних рештках, у неорганічну форму, прийнятну для живлення рослин. В процесі росту й розвитку рослин останні знову перетворяться в органічну форму (знаходячи при цьому енергію), прийнятну для живлення тваринного світу, а також Людини. Ці два процеси перетворення матерії в рослинному й тваринному світі по суті створюють для людини два етапи підвищення кондиції харчування й захисту від усіляких отруєнь. Отож складно вирішити, який спосіб кращий в умовах малорозмірної земельної ділянки: класичний (компостуванням) або описаний вище.

Автор бажає читачам – картоплярам успіхів і високих урожаїв.

У цій роботі використані енциклопедичні матеріали з даної тематики, публікації в Internet (wikipedia.org, fermer.com.ua, www.rada.com.ua, www/semkart.com, zet.in.ua/apk, www.uaseed.com/mehanizacia, miQnews.com.ua, www.farmit.ru, www.lo.org/ua і ін.), публікації по темі в науково-практичному журналі "Дім, сад, город", дайджест Г. Бульботько "Картопля" і напрацьовані матеріали автора.

А. П. Антосик,
Садівниче товариство "Румб"

Час висіву підкажуть... рослини

***У** народній приказці мовиться: "Посієш у грязь – будеш князь". Однак, як свідчить багаторічний сільськогосподарський досвід, таке твердження справедливе лише для холодостійких рослин. Решту культур потрібно висівати тільки в ті терміни, які найбільше для них підходять. Але проблема полягає в тому, як їх правильно визначити.*

Протягом багатьох віків наші предки визначали строки висіву й висаджування рослин досить просто: вони уважно спостерігали за природою. На основі вивчення й узагальнення цих спостережень і практичного досвіду склалися певні традиції, за дотримання яких і велися всі сільськогосподарські роботи.

У наш час, незважаючи на велику кількість різноманітних посівних календарів, чимало городників і садівників все ж таки більше довіряють підказкам самої природи. Наприклад, якщо гілочки верби вкрилися пухнастими "котиками", а в лісі або в саду розквітнули ніжно-блакитні дзвіночки-проліски, то це означає, що можна розпочинати посівні роботи у відкритому ґрунті, бо він уже не промерзатиме.

У своїй сільськогосподарській практиці я також намагаюся дотримуватися народних порад і орієнтуватися на погодні прикмети, зокрема, уважно спостерігаю за такою рослиною, як білоцвіт. Вона допомагає визначити строки певних робіт: щойно на білоцвіті з'являться квіти, можна висівати під плівкове укриття цвітну капусту, броколі, крес-салат, кервель, редиску, шпинат і листковий салат.

З початком цвітіння крокусів я висіваю в ґрунт цибулю-порей і шніт, а коли ці рослини відцвітуть, можна висівати у відкритий ґрунт ранні сорти білоголової, червоноголової та савойської капусти, ранньої редьки, виконувати повторні посіви кольрабі й броколі, а також цвітної капусти, мангольду і буряків.

Коли на березі з'являються зелені листочки, це "сигналізує" про те, що потрібно без зволікання висаджувати у відкритий ґрунт картоплю, навіть незважаючи на те, що зберігається ймовірність пізніх весняних заморозків. Особисто мене вони не лякають, а якщо ви все ж таки побоюєтеся за рослини, то дочекайтеся цвітіння черемхи: це найвірніша ознака того, що раннє висаджування картоплі в цей період буде дуже вдалим.

На дубі листочки з'являються пізніше, ніж на інших деревах. Я щороку намагаюся не пропустити цей момент, бо сама природа ніби підказує нам, що потрібно висаджувати у відкритий ґрунт перці, баклажани, огірки, помідори і кукурудзу.

А от квасолю, літні сорти редиски й редьки за народними прикметами радять висівати лише тоді, коли на каштанах з'являться перші свічки білих суцвіть. У цей період багато хто з овочівників виконує також повторні посіви цвітної капусти, шпинату, крес-салату, броколі й кольрабі.

Насамкінець варто було б зазначити таке. Звичайно, дуже добре, коли "сигнали" природи збігаються з посівним біодинамічним календарем, який орієнтується на положення Місяця та проходження його по знаках Зодіаку. Але якщо між ними в окремі періоди спостерігаються певні розбіжності, то я схильний більше довіряти тому, про що "говорять" рослини.

Кабачки для зберігання, або вдалий експеримент

***О**дин із найвідповідальніших етапів під час вирощування кабачків – збирання врожаю. Адже найсмачнішими вважаються молоді ніжні зав'язі, що не досягли довжини 15–20 см, а переростки годяться хіба що для переробки, зокрема, для приготування кабачкової ікри. Саме тому кабачки радять споживати відразу після збирання або зберігати їх не більше двох тижнів, інакше вони втратять товарні якості.*

Донедавна так робили і ми, але якось я був дуже заклопотаний і запізнився із збиранням врожаю, а згодом виявив у себе на городі великі дозрілі плоди цієї культури. Наближалася осінь, і я вирішив залишити кабачки на зимове зберігання, хоча, відверто кажучи, і не сподівався на успішні результати такого експерименту.

Перевіривши через місяць, як кабачки почуваються у сховищі, з подивом виявив, що вони не зіпсувалися, а стали схожими на гарбузи: їхній м'якуш набув помаранчевого забарвлення і легкої солодкуватості. Того року вони повністю замінили нашій родині гарбузи, бо за своїми смаковими якостями практично нічим від них не відрізнялися – ні в каші, ні підсмаженими на маслі, ні в овочевому рагу. Насіння в них теж було схожим на гарбузове.

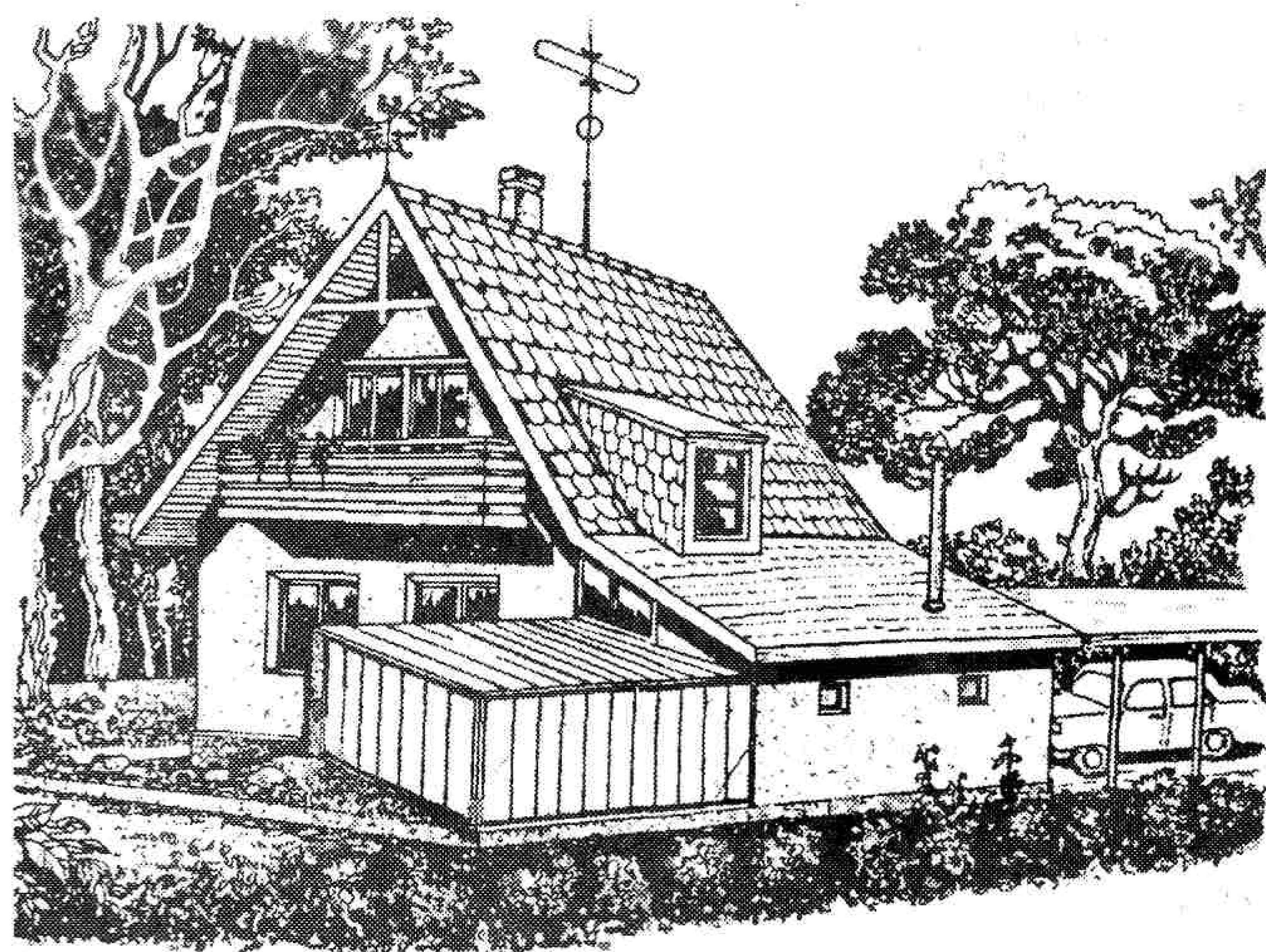
Відтоді я ніколи не викидаю перерослі кабачки, а, навпаки, заготовляю їх на зиму. За сприятливих умов зберігання вони не псуються протягом усього холодного періоду року. До того ж, урожаї кабачків, на відміну від гарбуза, значно стабільніші, відтак і заготовити їх на зиму можна набагато простіше.

М.С. Рітченко,
м. Луганськ

Теплиця нового покоління

для дачної ділянки або садиби

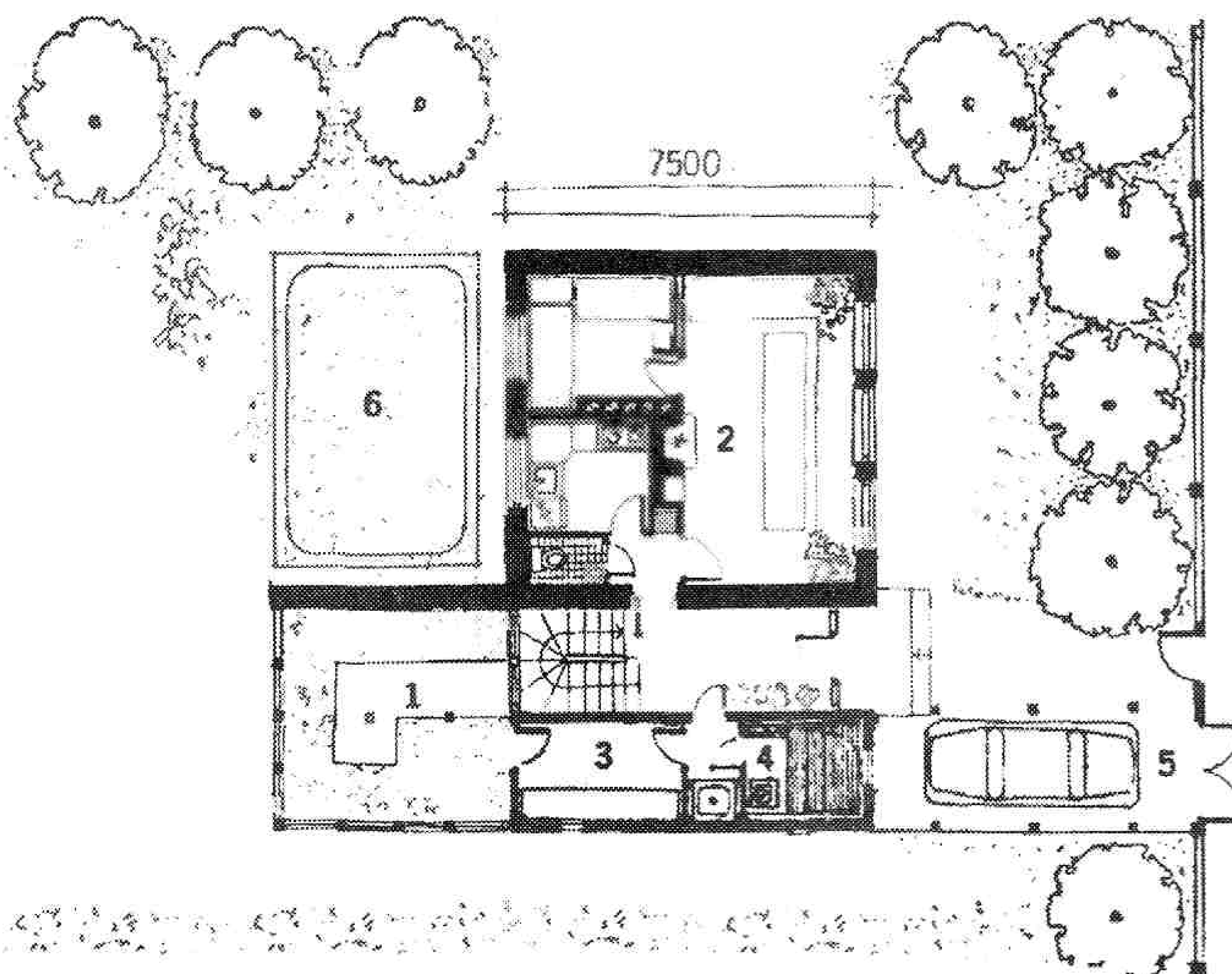
Теплиці в наш час бувають різного розміру і конструкції, а часто це навіть не просто тепличка для вирощування розсади або овочів, а красивий архітектурний елемент, який прикрашає присадибну ділянку і дає змогу отримувати від того ще й неабияку користь.

Слід зазначити, що використання традиційної технології вирощування сільськогосподарських культур не може повною мірою задовольнити постійно зростаючі потреби людини в екологічно чистих овочах і фруктах. Тому дуже багато городників звернули увагу на відносно нову технологію вирощування рослин, що полягає у використанні геліотеплиці або, як її ще називають, сонячний вегетарій. У вітчизняній літературі зустрічається назва сонячний вегетарій Іванова. Киянин Олександр Васильович Іванов першим створив вегетарій наприкінці 50-х років. У зарубіжній літературі дана технологія відома під назвою Міттлайдера або міттлайдерівська технологія, названа на честь доктора Джекоба Р. Міттлайдера, всесвітньовідомого міжнародного консультанта із землеробства.

На присадибних і дачних ділянках ми традиційно вирощуємо картоплю, огірки, помідори за загальноприйнятою агротехнікою і дуже часто отримуємо задовільний урожай. Здавалося б, нічого вже нового не придумаєш. Але є й нестандартний підхід до цієї проблеми, а також досвід людей, які завжди перебувають у пошуку, прагнучи з мінімальними витратами отримати максимальну віддачу від своєї городньої ділянки.

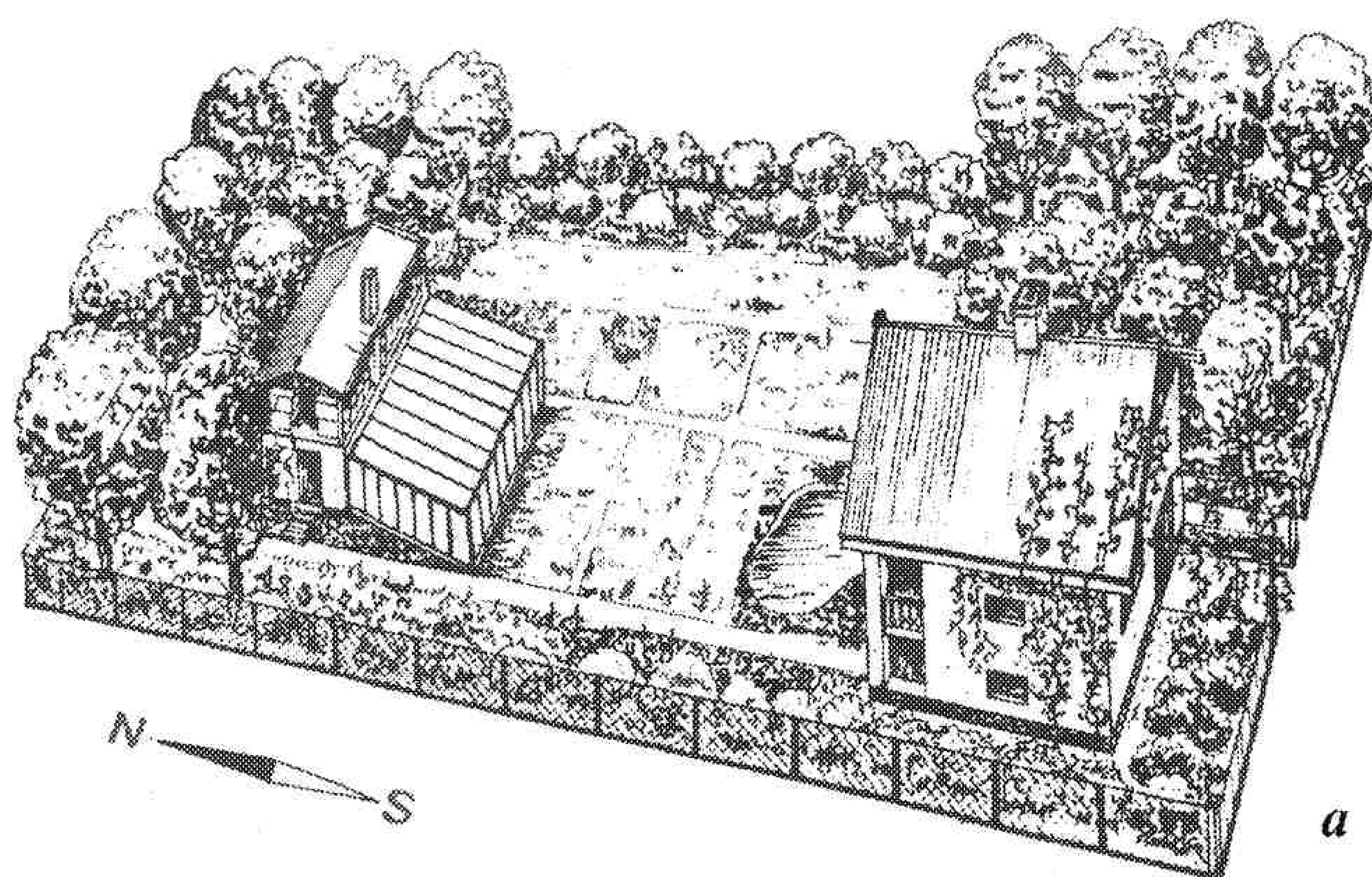
Нетрадиційні технології овочівництва, застосування яких дає можливість підняти врожайність у кілька разів, сприяють підвищенню ефективного використання землі.

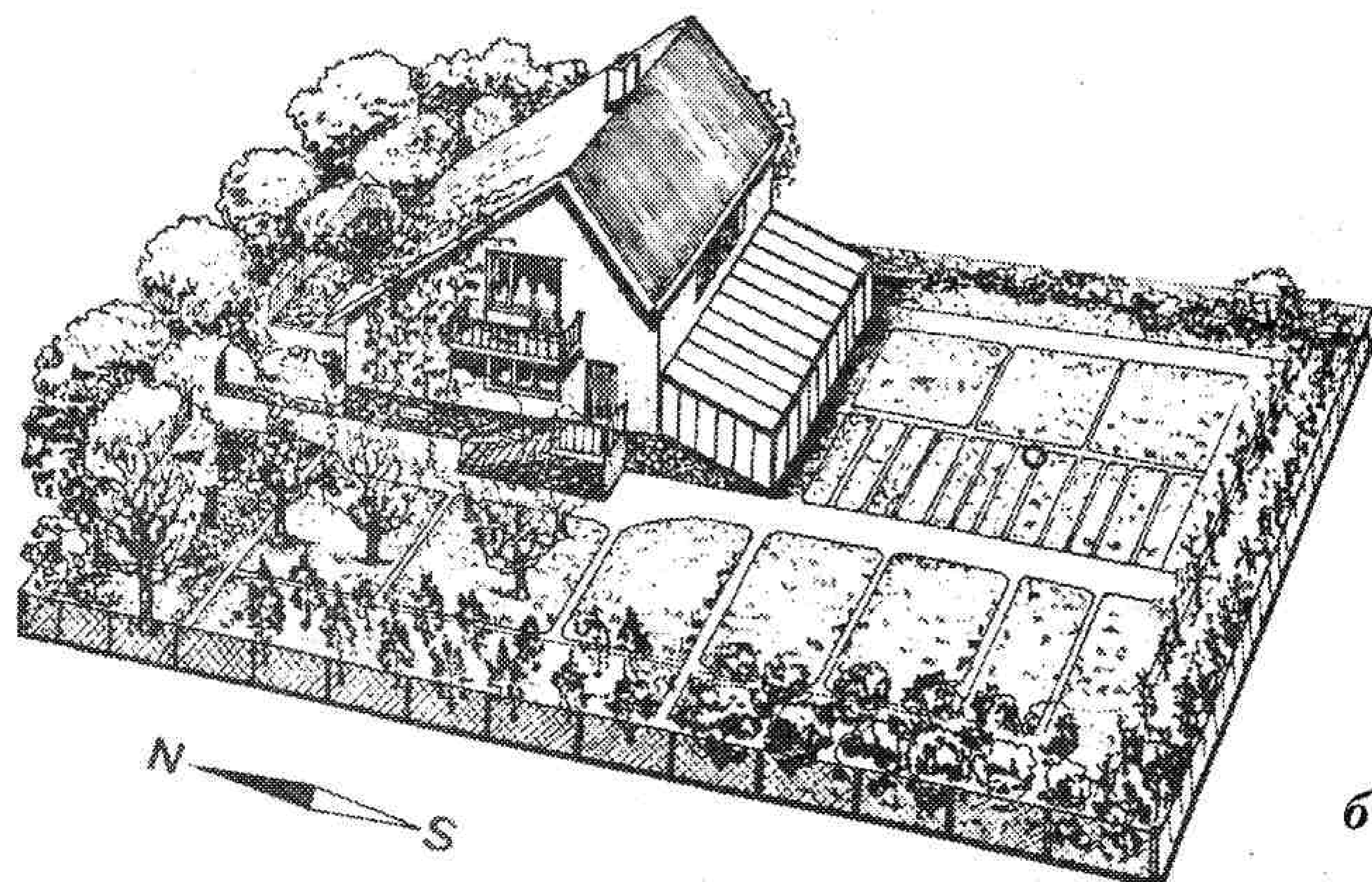

Сонячний вегетарій на дачі:
1 – сонячний вегетарій; 2 – дачний будинок;
3 – господарське приміщення; 4 – сауна;
5 – навіс для автомобіля; 6 – басейн, альпінарій.

Нестандартний підхід до технології вирощування за Гюліхом, Пінто, Міттлайдером, Михайловим дає можливість отримати два врожаї на рік з однієї ділянки. При цьому картоплі можна зібрати 100 кг з квадратного метра, помідорів до тонни з однієї сотки, або 50 кг з куща.

Раджу городникам придбати літературу відомих авторів, про яких йшла мова вище, і на практиці спробувати застосувати їх підхід до овочівництва. Кожна з цих розробок по-своєму цінна і досить ефективна. Осо-

Варіанти розміщення сонячного вегетарію на садовій ділянці площею 6 соток:
а – вегетарій із госпбудівлею та пасікою на даху окремо від дачного будинку; б – вегетарій із житловим будинком. З трьох сторін вегетарію – вільний для сонячних променів простір.
З півночі ділянки – густі вітрозахисні насадження. На даху будинку – виткий виноград.

бисто я випробував чимало з них. Зокрема, технологію вирощування картоплі за Міттлайдером. Мушу визнати, що результат перевершив усі очікування. Відтоді я впевнений, що унікальні технології овочівництва за Міттлайдером можуть змінити підхід аматорів до городництва докорінно.

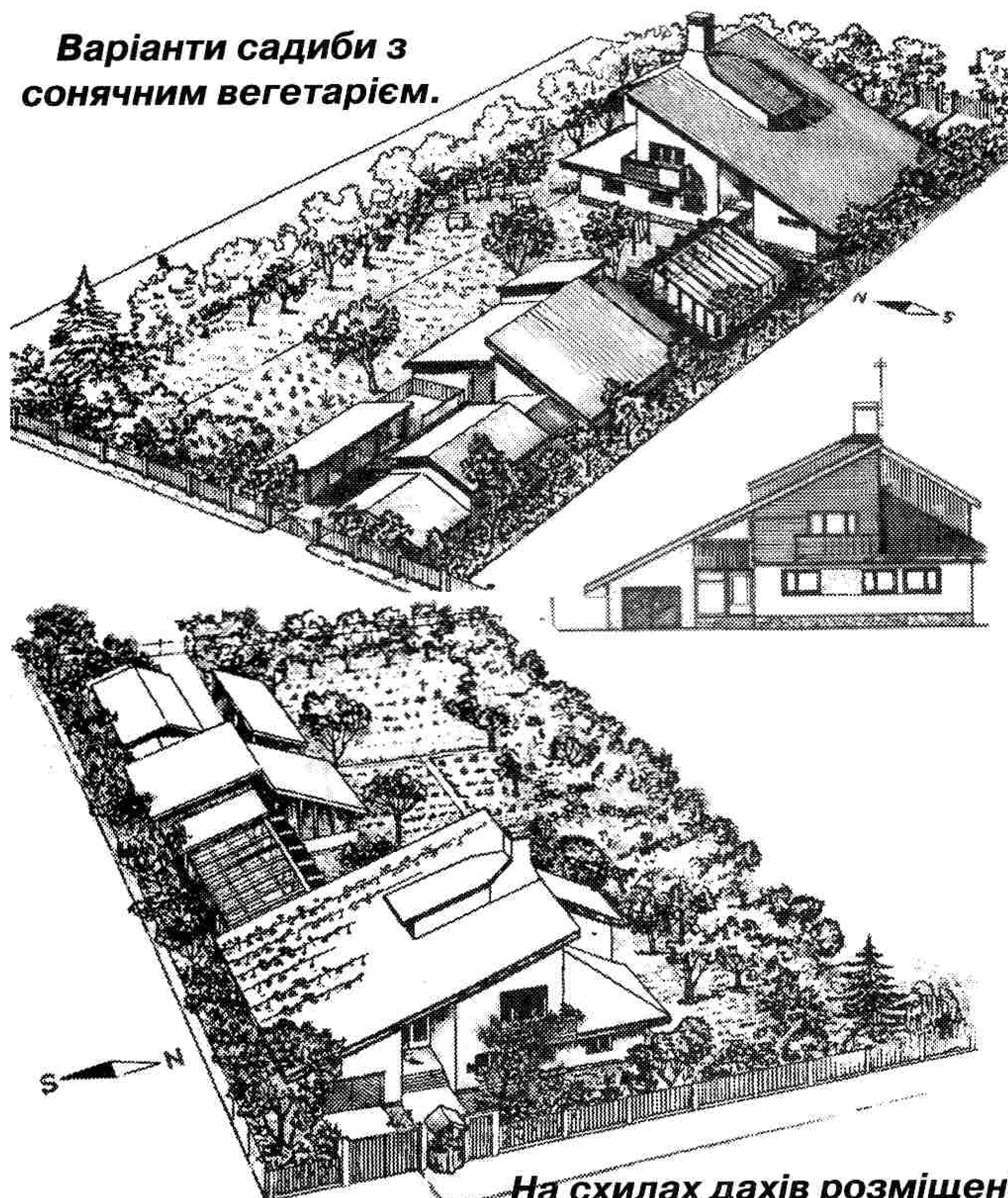
Переконаний, що більшості з тих, хто працює на землі, відомо про Дж.Р. Міттлайдера, про якого вже йшла мова у цій статті. Дж.Р. Міттлайдер – міжнародний експерт із землеробства США, методи якого випробувані більш ніж у 30 країнах на всіх континентах. Винахідник простого й універсального методу овочівництва, застосування якого дає гарантовано і стабільно високі врожаї за найрізноманітніших ґрунтових і кліматичних умов із мінімальними витратами часу і фізичної праці. Додаткова механізація теж не потрібна.

Зазвичай, після того, як закінчуються весняні та літні роботи на садово-городніх ділянках, у овочівників і городників розпочинаються нові турботи – робота в парниках і теплицях. Усі вони використовують традиційні подвійні або арочні теплиці, в які навіть за дуже сонячної й безхмарної погоди проникає лише 15–20% сонячних променів. За таких умов, як і раніше, не враховуються конструктивні особливості теплиць.

Значно ефективнішим у цьому випадку буде сонячний вегетарій – теплиця нового покоління. Це принципово нова конструкція теплиці, яка не потребує витрат на опалення за температури зовнішнього повітря -10°С.

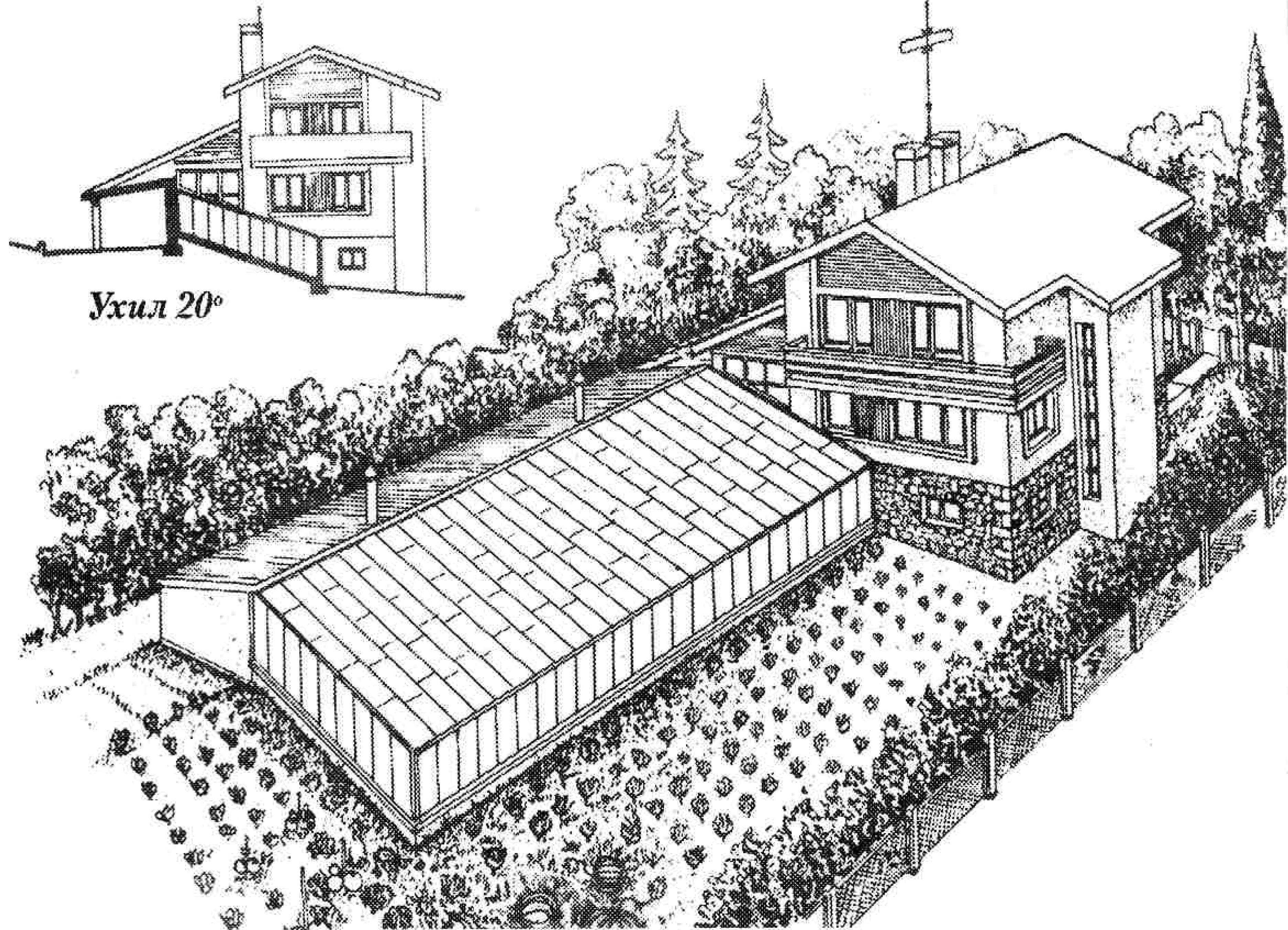
Вегетарій можна спорудити площею 20 і 40 кв.м допоміжного устаткування, яке оснащене для забезпечення оптимальних умов вирощування широкого асортименту овочів, ягід, цитрусових, квітів, плодових саджанців, лікарських трав і т.д.

Плодоношення у вегетарії починається на 10–45 днів раніше, а врожай овочевих і цитрусових культур у 3–10 разів вищий, ніж у типових теплицях. Врахуйте також, що витрати на будівництво сонячного вегетарію в 1,5–2 рази менші.

Варіанти садиби з сонячним вегетарієм.

На схилах дахів розміщені шпалери для винограду, що запобігає перегріванню будівлі і втричі підвищує врожайність винограду.

Загальний вигляд і план садиби з вегетарієм на гребені пагорба.

Порівняно із традиційними теплицями доступ сонячних променів у таку геліотеплицю зростає у 4–6 разів (82–87%), а взимку і в ранкові години – у 21 раз. В результаті без досвічування і практично без додаткового опалення можна вирощувати смачні й соковиті овочі та фрукти, якість яких буде такою самою, як і за теплого й сонячного літа у відкритому ґрунті, але врожай зростає у 3–10 разів.

На мою думку, такий шлях отримання овочів має великі перспективи, особливо в період світової енергетичної кризи.

Винахіднику вегетарію А.В. Іванову вдалося сонце поставити на службу врожаю. З площі 16,5 кв.м він знімав за рік понад 200 кг лимонів. Також вирощував ананаси і мандарини. А вже огірків і помідорів збирав по 43–44 кг з 1 кв.м за дуже малих витрат на опалення.

Шкода, що А.В. Іванову не вдалося пробити стіну бюрократичних перепон. Пройшли десятиліття, було побудовано чимало дорогих і малоефективних овочекомбінатів, а дешевих і якісних овочів у достатній кількості як не було у нас в Україні, так і немає, особливо взимку.

Однак, у народі кажуть, що час – хороший учитель. Він навчив нас, що ми повинні більше думати, аналізуючи та експериментуючи, адже сподіватися більше ні на кого. Для цього у нас є найголовніше – ділянка землі і бажання нагодувати себе і свою сім'ю свіжими овочами та ягодами.

Усі тепличні культури, в тому числі огірки, помідори, баклажани, мандарини тощо, у відкритому ґрунті через обмеженість теплого періоду, а в закритому через оптичну непридатність традиційних теплиць, й донині фактично не розкрили своїх можливостей плодоношення у повній мірі. К.А. Тімірязєв писав: "Межа родючості даної площі визначається не кількістю добрив, які ми могли б їй доставити, не кількістю вологи, якою ми її зросимо, а світловою енергією, яку нам посилає на цю поверхню Сонце". Теплиці нового покоління найкращим чином вирішують усі ці проблеми в комплексі.

Немає сумнівів, що, спорудивши сонячний вегетарій, кожний садівник чи городник відкриє нові можливості щодо вирощування вітамінної продукції для свого столу і не тільки. Маючи такий вегетарій або навіть кілька їх, можна організувати високоприбутковий бізнес.

Слід також зазначити, що до умов вегетарію, на мою думку, найкраще підходить агротехніка Міттлайдера.

А.Я. Дідіченко,
м. Берислав, Херсонська обл.

Біодинамічний календар
Травень

Травень у садівників і городників вважається надзвичайно напруженим місяцем, бо минає він надто швидко через безліч справ, які необхідно виконати на городі і в саду. І всі ці роботи невідкладні: посіяти і посадити, полити й підживити рослини, розпушити та мульчувати ґрунт, прополоти бур'яни і прорідити сходи, обприскати від шкідників і хвороб тощо.

Діва 1 (2:04) – 3 (5:05)

На початку місяця закінчують посіви коренеплідних овочевих культур, садять картоплю, в середині травня висаджують у плівкову теплицю розсаду перців, баклажанів, а наприкінці місяця – висівають усі гарбузові культури і висаджують у відкритий ґрунт розсаду теплолюбних рослин – як овочевих, так і декоративних.

У зимових теплицях продовжують збирати огірки і помідори.

Терези 3 (5:05) – 5 (5:21)

У першій декаді травня можливе повернення холодів і ранкові заморозки на ґрунті, які загрожують майбутньому врожаю. Тому необхідно стежити за прогнозом погоди. Сходи, які вже з'явилися, і висаджені рослини теплолюбних культур та картоплі перед заморозками вкривають плівкою, папером або іншими укривними матеріалами, підгортають ґрунтом, присипають перегноєм. Полив перед заморозком теж знижує загрозу підмерзання рослин.

Садівники також повинні заздалегідь підготуватися до пізніх весняних заморозків: заготовлюють димові купи або шашки. Під час заморозків сад задимлюють у другій половині ночі і на 1–1,5 години після сходу сонця. Перед заморозком укривають рослини лутрасилом або іншим матеріалом, під поліетиленову плівку кладуть папір або сухі ганчірки. Під деревами і кущами ставлять ємкості з водою.

Скорпіон 5 (5:21) – 7 (4:41)
Повний Місяць – 6 (6:35)

У дні, коли Місяць уповні, не рекомендується висівати, висаджувати й пересаджувати культурні рослини, однак можна більше уваги приділити трояндам, які не радять розкривати після зими відразу. Спочатку рослини провітрюють, щодня знімаючи укриття на кілька годин і частково притіняючи їх, аби уникнути сонячних опіків. І лише через 10 днів укриття знімають остаточно.

Найкращим добривом для троянд вважається перепрілий гній і дозрілий компост, які розкладають під кущами, коли відтане ґрунт. Після того, як зимове укриття буде зняте, рослини обрізують і вносять у ґрунт аміачну селітру.

Стрілець 7 (4:41) – 9 (5:02)

У першій половині травня городники, зазвичай, закінчують висівати та висаджувати овочеві культури, трохи згодом висаджують у відкритий ґрунт біло- і червоноголову капусту пізньостиглих сортів.

Слід зазначити, що на рослинах родини хрестоцвітих, особливо за теплої весни, часто з'являється городня блішка. У період цвітіння черемхи і вишні капустяна та цибулева мухи відкладають яйця на стебла рослин біля кореневої шийки або поблизу рослин під грудочками землі. Проти цих шкідників сходи обпилюють піретрумом, тютюновим пилом або попелом.

У першій декаді травня розпочинається вихід із ґрунту колорадського жука, який завдає чимало шкоди насадженням картоплі, баклажанів, помідорів. На цих ділянках обов'язково виполюють усі бур'яни, а також регулярно оглядають рослини, збирають і знищують жуків, їхні яйцекладки, личинок. Застосування хімічних заходів на невеликих ділянках фахівці вважають недоцільним, а якщо це вкрай потрібно, то вони радять використовувати на присадибній ділянці лише ті препарати, які дозволені для продажу населенню.

Також вважається, що посаджені серед картоплі горох і боби не лише збагачують землю азотом, а й відлякують колорадського жука, дротяників, кротів.

Козеріг 9 (5:02) – 11 (8:04)

Садівники під час набрякання бруньок струшують з дерев та кущів на підстилку шкідників: яблуневого довгоносика-квіткоїда, вишневого довгоносика, плодового пильщика і малинового жука. Найкраще виконувати цю роботу вранці за температури повітря не вище 10°С, коли у жуків дещо уповільнена реакція і вони звичайно не відлітають. Процедуру повторюють кілька разів через п'ять днів, а за більшої чисельності жуків – до чотирьох разів.

Щоб позбутися шкідників, досвідчені садівники залучають до саду запилювачів, зокрема, бджіл. З цією метою вздовж парканів та в інших місцях садиби висівають нектароносні рослини: кріп, гірчицю, конюшину, пряні рослини тощо. Але, крім бджіл, ці рослини приваблюють також золотоочок, наїзників, "сонечок", які приносять велику користь у боротьбі з різноманітними шкідниками саду.

Водолій 11 (8:04) – 13 (14:43)
Остання чверть Місяця – 13 (0:47)

Дні під знаком Водолію не дуже прийнятні для більшості садово-городніх робіт, але після дощу або поливу можна неглибоко, лише на 1–2 см, розпушити землю між рядками з посівами овочевих культур. Це допоможе паросткам швидше прорости. Зазеленілі рядки варто замульчувати просіяним компостом шаром 1 см, щоб не пересихав ґрунт, а надто густі сходи можна відразу прорідити.

Травень – досить складний період для виноградарів, яким потрібно бути уважними, оперативними і постійно координувати свої дії з поточними прогнозами погоди. Приблизно з середини місяця, коли ґрунт на глибині 40–60 см прогріється до +10–12°С, можна висаджувати пророщені живці у ґрунт. Садять їх із грудкою землі з невеликим нахилом живця уздовж ряду, розташовуючи пагони рослини збоку або знизу держака. Після висаджування в траншею саджанці закривають поліетиленовою плівкою на дугах і притіняють. Поливають їх раз у два тижні, а з відновленням активного розвитку пагонів укриття знімають і поливають щотижня.

Риби 13 (14:43) – 16 (0:47)

Садівники продовжують виконувати заходи щодо захисту рослин від шкідників і хвороб. Після появи на аґрусі та смородині перших листочків ґрунт під кущами тимчасово накривають толем, темною поліетиленовою плівкою або іншими підручними матеріалами, щоб на поверхні не з'являлися шкідники. Після цвітіння цих культур ягоди, уражені вогнівкою, і павутинні гнізда збирають вручну й знищують.

Кущі аґрусу після утворення ягід можна обприскати мильно-мідною емульсією проти борошнистої роси та шкідливих комах – гусені п'ядуна або личинок пильщика.

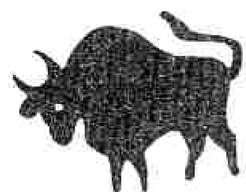
А ще народна мудрість свідчить, що помідори, посаджені біля кущів аґрусу і порічок, допомагають цим культурам врятуватися від вогнівки і пильщика.

Овен 16 (0:47) – 18 (13:05)

Квітникарі у ці дні, зазвичай, висаджують квіткову розсаду у відкритий ґрунт. Найпершими за настання стійкого тепла висаджують холодостійкі рослини: левкой, лобелію, лобулярію, хризантему, гвоздику Шабо, декоративну капусту тощо. Якщо попередньо їх загартовували, то вони зможуть витримати нічні заморозки до -4°С. Однак за загрози заморозків висаджені рослини все ж таки краще прикрити. За кілька годин до висаджування розсаду рясно поливають.

У травні особливої уваги потребують цибулинні культури: на підготовлені ділянки висаджують бульбоцибулини гладіолусів, продовжують догляд за тюльпанами, нарцисами, гіацинтами. Зів'ялі квіти видаляють, а листя залишають до повного в'янення. Після закінчення цвітіння рослини поливають ще протягом двох тижнів, бо в цей час відбувається посилене нагромадження поживних речовин у цибулинах.

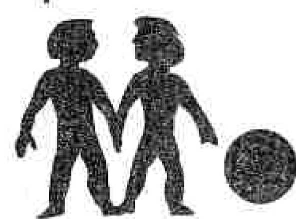

Тілець 18 (13:05) – 21 (2:07)

На Новий Місяць не рекомендують сіяти і висаджувати культурні рослини. Але в ці дні можна виконати мульчування ґрунту під ягідниками. Землю під кущами аґрусу та смородини мульчують, щойно мине загроза нічних заморозків. Малина і ожина вважаються культурами "лісового походження", тому вони потребують постійного шару мульчі. А от з мульчуванням суниці не варто поспішати, але щойно з'явиться зав'язь, ґрунт під рослинами бажано прикрити шаром мульчі.

Слід зазначити, що в якості мульчі або добрива не варто застосовувати свіжу тирсу, на якій може бути чимало бактерій. Розмножуючись у ґрунті, вони спричинюють хвороби рослин.

Інколи для мульчування радять використовувати кропиву, яка сприятливо впливає на овочі і відлякує равликів.

Близнята 21 (2:07) – 23 (14:33)
Новий Місяць – 21 (2:47)

Городники закінчують висівати теплолюбні культури: квасолю, огірки, гарбузи, кабачки, патисони, кавуни, дині.

Починаючи з другої декади травня, висаджують розсаду помідорів. У догляді за ними найголовніше – це прискорити достигання плодів, що зав'язалися, і вберегти їх від загнивання. Для отримання великих плодів продовжують зрізувати бічні пагони – пасинки, залишаючи при цьому пеньки заввишки 1 см, і прищипують верхівки всіх плодоносних пагонів.

Рослини нештамбових сортів підв'язують з північного боку шпагатом способом вісімки до кілків, які ставлять на відстані 8–10 см від куща.

Рак 23 (14:33) – 26 (1:13)

У другій половині місяця городники збирають урожай ранніх овочів у відкритому ґрунті, зокрема, ревінь, спаржу, щавель. Прискорити надходження врожаю багаторічників і зеленних культур можна, якщо завчасно рослини накрити плівкою.

Слід також враховувати, що у травні рослинам нерідко бракує води в ґрунті. В цей час вони починають активно рости, тому від своєчасного забезпечення їх водою багато в чому залежить величина майбутнього врожаю.

Лев 26 (1:13) – 28 (9:08)

Садівники поспішають до кінця місяця закінчити роботу з "новоселами" саду: купують і висаджують смородину, малину, яблуні, груші, сливи, аґрус. Закінчують очищення саду від торішнього листя, рослинних решток, перекопують і мульчують перегноєм і перепрілим гноєм ґрунт навколо дерев.

У травні слід подбати про стан газону: він матиме дуже гарний вигляд, якщо його регулярно підстригати. А щоб підстригання було якіснішим і стригти було легше, ходіння по газону потрібно на певний час припинити.

За необхідності на пошкоджених ділянках підсівають траву і вносять добрива.

Діва 28 (9:08) – 30 (13:47)
Перша чверть Місяця – 28 (23:16)

Якщо наприкінці травня очікуються заморозки, то сходи ранньої картоплі підгортають "із головою", повністю засипаючи рослини землею. При цьому не варто хвилюватися за стан насаджень, бо незабаром картопля знову зійде.

Як уже зазначалося, у травні помідорам, перцю та баклажанам загрожує чимало шкідників і хвороб: їхнє листя та стебла пошкоджують колорадський жук і різні совки, а коріння – дротяники, капустянки, личинки хрущів. Досвідчені овочівники проти хруща, дротяників, совок застосовують агротехнічні та механічні заходи боротьби: глибоке перекопування, збирання і знищення личинок хруща, вапнування кислих ґрунтів. Проти дротяників також розкладають принади-пастки – невеликі купки трави, куди ховаються шкідники.

Терези 30 (13:47) – 1.06 (15:32)

Якщо у вас старий сад, в якому стовбури і гілки плодових дерев поступово почали вкриватися плямами сіро-зеленого і сірого кольору, то швидше за все це – лишайники. Поселившись на корі дерев, вони створюють сприятливі умови для розмноження шкідливих комах. Згодом кора стає шорсткою, вкривається тріщинами, під нею скупчується зайва волога. Тому дуже важливо щороку навесні очищати штамби і товсті гілки дерев металевими скребками й дротяними щітками від відмерлої кори та лишайників, попередньо підстеливши під дерева поліетиленову плівку.

Після очищення кори штамби і основи гілок варто побілити.

Корисні поради

У пригоді стають народні засоби

***У** боротьбі за врожай, як відомо, всі засоби прийнятні, крім шкідливих. Саме тому я намагаюся застосовувати якнайменше мінеральних добрив, а отрутохімікати використовую у виняткових випадках, покладаючи надію лише на народні засоби, перевірені часом і досвідченими городниками.*

Зокрема, дуже часто використовую кропиву, яку я розкладаю в міжряддях насаджень помідорів, капусти й огірків. Ці культури реагують на мульчування кропивою дуже позитивно: за таких обставин на рослинах практично ніколи не буває попелиці й слимаків, та й інші шкідники обходять ці грядки стороною.

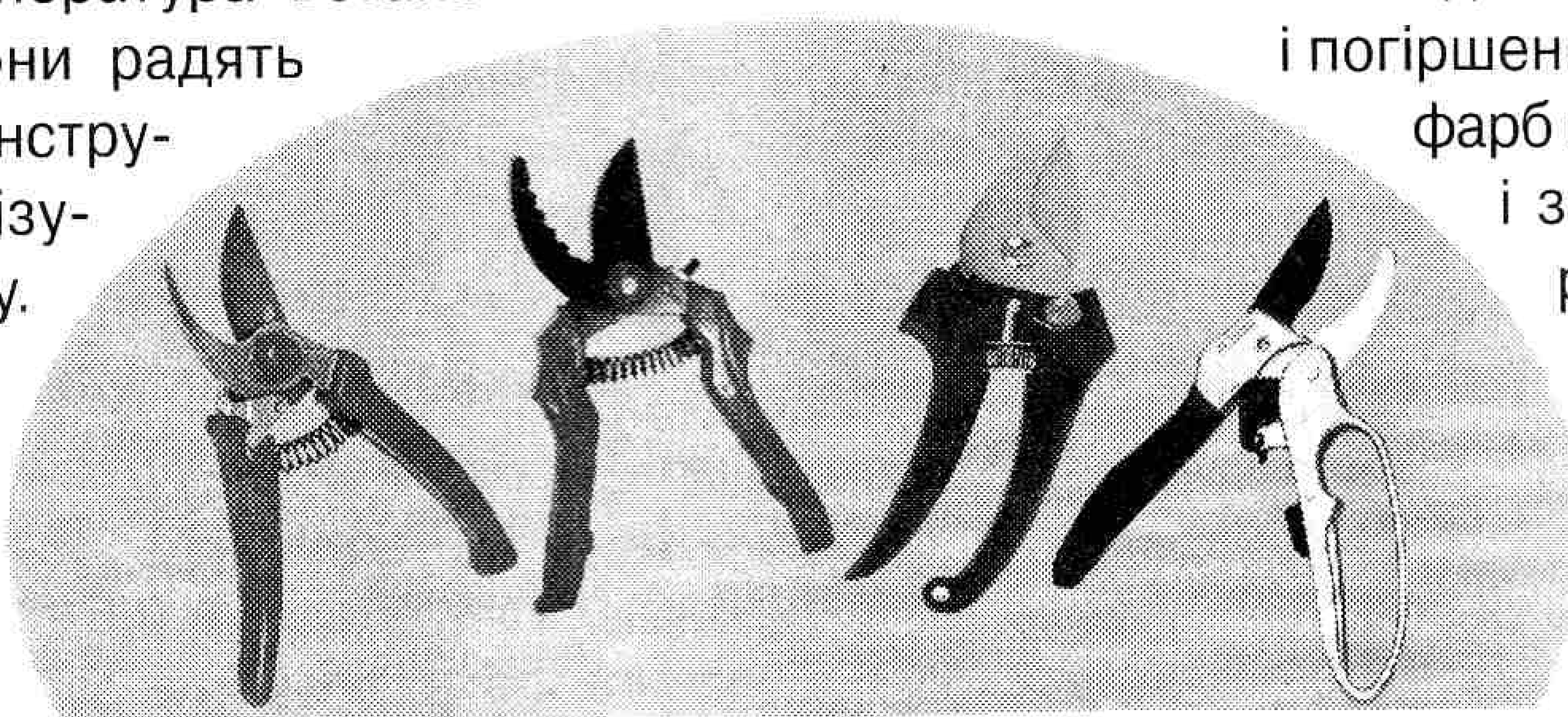
Однак слід враховувати, що для цибулі та часнику кропива не підходить, не полюбляє її також горох, тому, зазвичай, я висаджую цибулю поряд із морквою, а часник – біля гороху.

А ще пригадую випадок, коли мені допомогла трава полину. Якось завелися у мене на ділянці дрібні мурашки. Я їх окропом обшпарював і отрутохімікатами труїв, але все було марно. І лише після того, як за порадою сусіда посадив у саду полин, який захищав дерева від попелиці, а на мурашниках почав періодично розкладати гілочки свіжозірваного полину, ці непрохані гості пішли з моєї ділянки геть.

Коли починати обрізування

***М** ало хто з садівників обрізує дерева у зимовий час, більшість із них, щоб розпочати цю роботу, зазвичай, чекають на стале потепління, а відтак втрачають при цьому багато дорогоцінного часу. Однак фахівці стверджують, що до обрізування саду можна приступати значно раніше.*

Тобто, щойно денна температура встановиться у межах -5...0°С, вони радять брати в руки секатор та інші інструменти, призначені для обрізування, й розпочинати роботу. Цього року я саме так і зробив. Однак за повернення заморозків до мінус 10°С довелося тимчасово припинити обрізування саду.

Щоб рослини після цієї процедури менше страждали, у молодих дерев усі рани, розмір яких більший за 10-копійчану монету, а у дорослих дерев – за 25-копійчану монету, обов'язково замазував садовим варом або олійною фарбою.

Баритися із цим не варто, бо відкладання роботи навіть на 2–3 дні призводить до підсихання зрізів і погіршення їхнього заростання. З-поміж фарб найкраще використовувати охру і залізний сурик – густотерті або розведені натуральною оліфою. А от нітрофарби, цинкові білила або інші фарби я ніколи не застосовую, бо вони обпалюють живі тканини на зрізах і погіршують заростання ран на деревах.

Рибна юшка... для рослин

***Н** адмірне застосування мінеральних добрив дуже часто призводить до засолення ґрунту, тому городники намагаються чергувати їх із органічними. Це нескладно зробити, якщо йдеться про азотні добрива, а як із фосфорними? Виявляється, є дуже простий вихід: почастуйте своїх зелених вихованців рибною юшкою, яку приготувати досить просто.*

Якось, прочитавши про те, що рослини дуже люблять рибну юшку, я спочатку подумав, що це першоквітневий жарт, але все ж таки вирішив його перевірити. Зібрав рибні відходи, відварив їх, а коли бульйон охолонув, підживив ним рослини. Тверді залишки від рибного відвару також закопав на експериментальній грядці. Восени результати такого підживлення мене дуже потішили. Відтоді я щороку застосовую цей незвичний, але дуже ефективний спосіб підживлення. Тому й вирішив розповісти про нього трохи докладніше.

У нас в родині під час приготування рибних страв ніколи не викидають відходів: вони слугують відмінним матеріалом для приготування чудового фосфорного добрива органічного походження. Для цього рибні відходи необхідно лише добре проварити, а після охолодження вилити відвар на грядки, не фільтруючи його. Кістки, луска, шкіра – усе це представляє для рослин велику цінність, бо містить у своєму складі чимало фосфору.

На власному досвіді ми переконалися, що на таке підживлення дуже добре реагують рослини картоплі. Для цього готуємо спеціальний розчин: на відро води додаємо 1 л концентрованого риб'ячого відвару. Приготувати його можна також із свіжомороженої морської дрібної риби, яка коштує недорого, а ефект від "рибного" підживлення просто вражає: врожай картоплі збільшується майже вдвічі.

Щоб завжди мати під рукою рибні відходи, я навіть домовився з продавцями риби, які здійснюють її передпродажну підготовку на базарі під час купівлі. Тепер забираю в них за чисто символічну плату всі рибні відходи, які використовую для приготування поживної "юшки" для городніх рослин.

М.С. Рітченко,
м. Луганськ

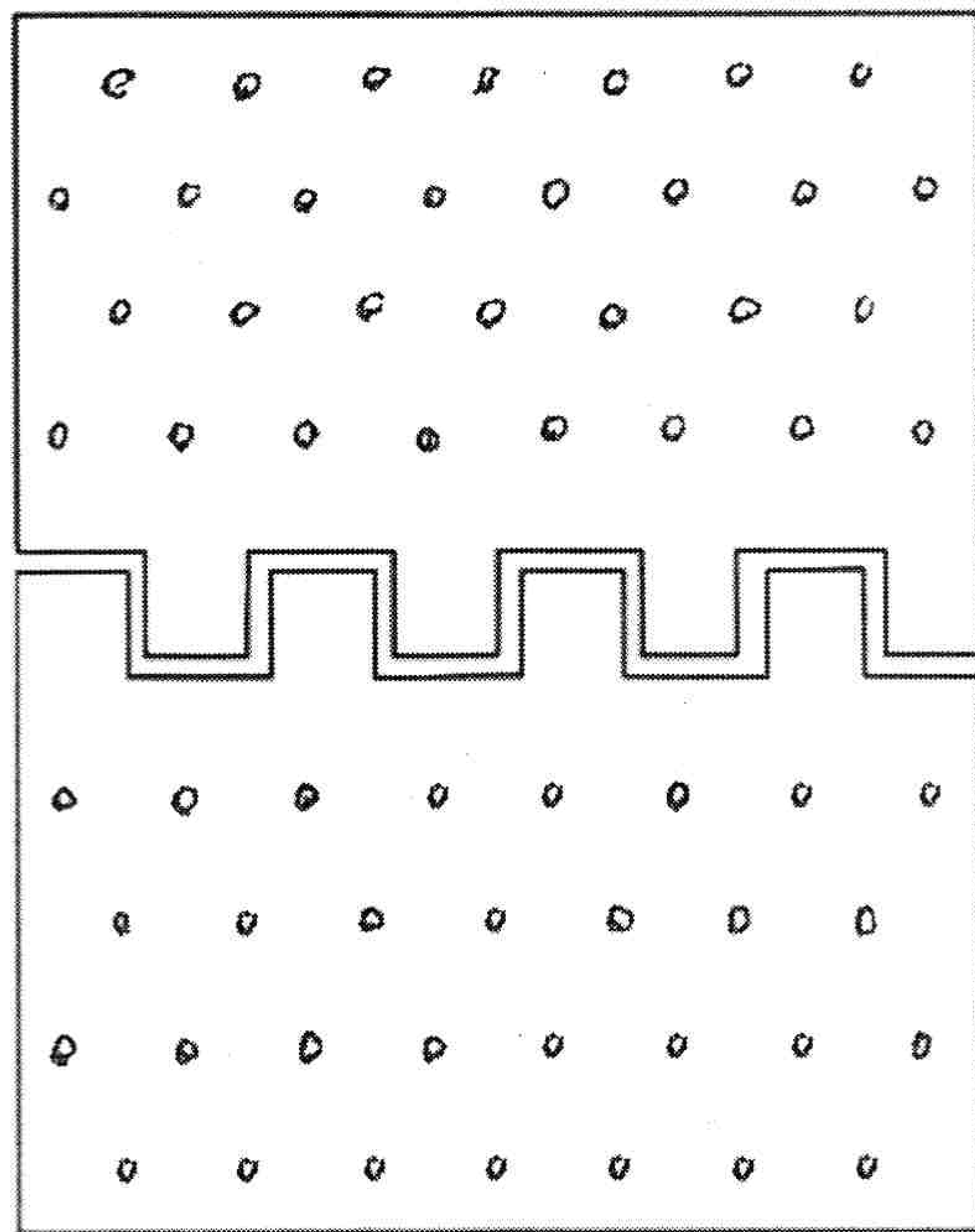
Чистильник для "королеви полів"

Мої батьки завжди вирощували чимало різної городини, яку використовували для потреб власної родини і на корм для свійських тварин. Зокрема, щороку вони обов'язково висівали кілька грядок кукурудзи, яку за часів Микити Сергійовича Хрущова називали "королевою полів". Згодом, коли я почав самостійно господарювати, завжди підтримував заведену в родині традицію.

Однак тепер, окрім зерна для птахів, я використовую й кукурудзиння, з якого роблю садово-городні килимки для мульчування ґрунту. А яка ж смачна молода кукурудза у вареному вигляді!

Стиглі качани займають відносно багато місця в коморі, тому зручніше зберігати лише кукурудзяне зерно, а для цього качани необхідно почистити. У великих фермерських господарствах із цим завданням може швидко впоратися спеціальна техніка, а в малих підсобних господарствах, як у мене, завжди переважає ручна праця.

Пригадую, як мої батьки чистили качани за допомогою спеціальної терки: невеликого шматка жерсті з пробитими назовні рваними отворами. Краї цих отворів були досить гострими і, коли по них проводили кукурудзяним качаном, зерно в місці контакту випадало. Але терка торкалася лише вузької смужки качана, тому доводилося його постійно повертати. А відтак робота ця була дуже трудомістка, монотонна і від неї працівник швидко втомлювався.

Саморобний кукурудзяний чистильник.

У наш час виконання цього завдання значно спростилося, бо тепер у магазинах продаються різні пристосування, які значно полегшують працю сільських господарів. Однак щодо кукурудзяного чистильника, то нині найчастіше трапляються невеликі пластини з ручкою і трьома отворами, навколо яких виступають гострі зубці. Отвори мають різний діаметр і, залежно від товщини качана, доводиться вибирати один із них. Причому із зерном під час роботи пристрою контактує лише кругла смуга із зубів, тому продуктивність роботи такого чистильника навіть нижча, ніж у саморобної терки, а вихід готової продукції і втома від роботи – такі ж самі. Перевага полягає лише в компактності сучасного пристрою.

Саме тому я вирішив спробувати власноруч виготовити дещо продуктивніше, але не менш компактне пристосування. Обміркувавши всі "за" і "проти", прийшов до висновку, що для більшої продуктивності у контакт із качаном кукурудзи повинна вступати вся робоча поверхня чистильника. Виготовив його з листа жерсті завтовшки 1 мм і розміром 12x12 см. Цвяхом пробив у жерсті кілька десятків отворів, а потім за допомогою дерев'яної оправки зігнув з неї циліндр отворами всередину, залишивши по всій його довжині невеликий зазор.

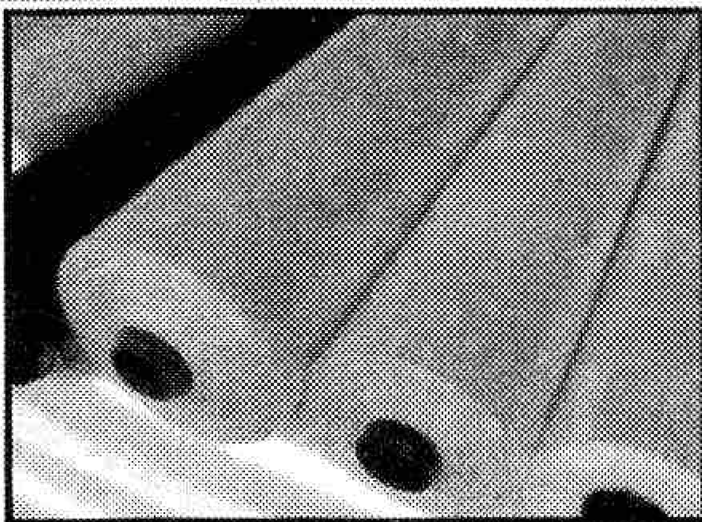
Тепер необхідно було випробувати новий пристрій: вставив я всередину на половину довжини качан кукурудзи, стиснув циліндр руками і повернув навколо осі – зерна посипалися вниз. Повернув качан іншим кінцем і в такий же спосіб обчистив його від решти зерна. Вийшло досить просто й ефективно, але все ж таки не зовсім зручно, бо качани інколи дуже відрізнялися за товщиною, а циліндр працює лише на амортизації металу, тому з часом він починав прогинатися й деформуватися, втрачаючи свою початкову форму.

Тож довелося згодом дещо вдосконалити саморобний пристрій. Новий чистильник я виготовив із двох половинок, які з'єднувалися між собою за способом рояльної петлі. Тепер його продуктивність значно підвищилася.

Я навіть вирішив влаштувати змагання із сусідом, у якого був електричний чистильник. Колись давно він придбав його у магазині за великі гроші, але користувався ним лише один раз на рік, щоб очистити один–два мішки кукурудзи. Тож ми вибрали по десятку найбільших качанів і розпочали змагання: я чистив качани на своєму саморобному чистильнику, а сусід – на електричному. Закінчили роботу практично одночасно – переможця міг би визначити хіба що фотофініш.

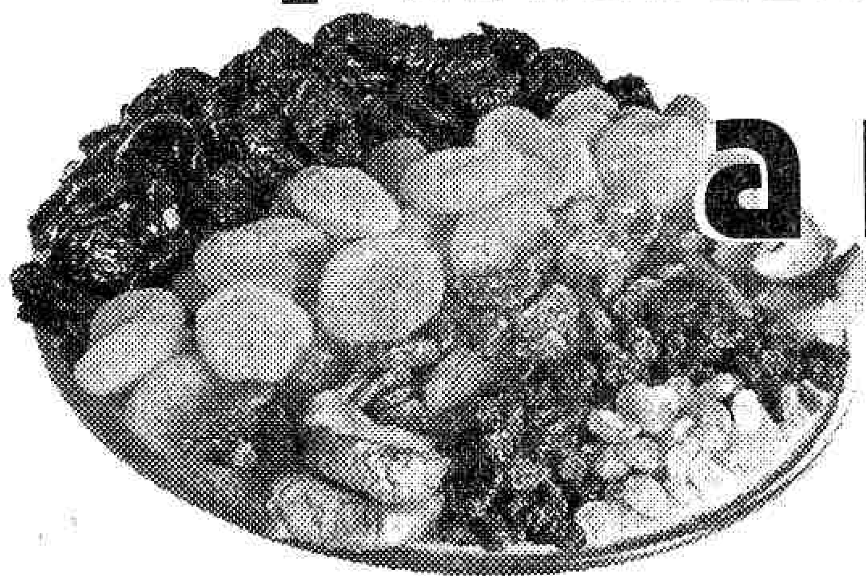
П.Д. Чорнобай,
с. Вознесенське,
Черкаська обл.,
petrochornobay1@rambler.ru

Гарантія, якість, надійність!
«ПЛАСТМОДЕРН» виробляє та реалізує:
- **ПЛІВКУ ТЕПЛИЧНУ СВІТЛОСТАБІЛІЗОВАНУ** шириною від 2 до 12 метрів
- **ТРУБИ ПОЛІЕТИЛЕНОВІ** для водопостачання та технічні
- **Шифер металополімерний МЕТАПЛАСТ**

08298 Київська обл., смт Коцюбинське, вул. Пономарьова, 1,
т/ф: (044) 498-13-21, 498-13-20, plmodern@bigmir.net

Фініки й курага збадьорюють, а папайя зміцнює імунітет

Щороку навесні ми особливо відчуваємо нестачу вітамінів: лущиться шкіра, волосся стає тьмяним і ламким, погіршується зір. Сухофрукти – найпростіший і досить приємний спосіб заповнити цю нестачу. До того ж, це не лише корисно, а ще й дуже смачно!

З історії напевно достеменно невідомо, хто і коли вперше вирішив висушити фрукти, щоб отримати абсолютно новий продукт. Але вже у Стародавньому Китаї найціннішими дарунками вважалися шовк, посуд і... сухофрукти. Згодом, в епоху середньовіччя, вони увійшли в раціон заможних людей як вишуканий делікатес.

Нині сухофрукти – сушені яблука, груші, в'ялені банани й хурма, інжир, фініки, урюк, а також чорнослив, родзинки і курага – широко використовуються у лікувальному харчуванні. Та це й не дивно, адже вони, на відміну від свіжих, зберігають корисні властивості значно довше. Звичайно, в процесі висушування певна кількість вітамінів все ж таки втрачається, але тих, що залишилися, цілком достатньо, щоб підтримати імунітет нашого організму в тонусі, надати йому бадьорості і здоров'я. Крім того, такі найцінніші мікроелементи, як залізо, магній, натрій, кальцій, а також пектин і клітковина, зберігаються в сухофруктах у повному обсязі.

Здавна сухофрукти використовували й під час випікання найрізноманітніших борошняних виробів. А в наш час, коли дедалі більше зростає попит на "здорову" їжу загалом і "здорову" випічку з борошна грубого помелу зокрема, сухофрукти чудово заміняють у тісті частину цукру, підвищуючи тим самим корисність і поживну цінність випічки.

Саме тому лікарі навесні радять давати дітям більше сухофруктів, бо їхні організми під час росту особливо потребують таких вкрай важливих елементів, як калій, залізо, магній, фтор, кальцій тощо, які містяться у сухофруктах у значній кількості.

Фініки, як джерело енергії, перевершують інші сухофрукти. Вони містять усі вітаміни, крім Е і Н, але особливо багато в них вітаміну B_5, який сприяє підвищенню працездатності й концентрації уваги. До того ж, у фініках виявлено речовини, близькі за дією до таблеток аспірину. Тож, можливо, не випадково стародавні цілителі дуже часто використовували їх для лікування застуди та головного болю.

Папайя активізує білковий обмін, зміцнює імунітет, підвищує сексуальну активність. У тропічних країнах сік папайї застосовують при захворюваннях хребта: у ньому міститься фермент, який регенерує сполучну тканину міжхребцевих дисків. Сік також застосовують як глистогінний засіб.

Сушені груші рекомендуються в дієтичному харчуванні як лікарський засіб для зміцнення капілярів, вони сприяють виведенню з організму важких металів і токсинів, нормалізують роботу кишківника. У народній медицині відвар сушених груш радять приймати для зменшення кашлю під час туберкульозу й захворювань верхніх дихальних шляхів, лихоманки, проносу.

Відвар із груш: 100 г сушених груш, 75 г вівсяної крупи варити в 500 мл води 30 хвилин, настоювати 1 годину, потім процідити. Пити по 50–100 мл 3–4 рази на день перед їдою при проносах, гастритах, колітах, сечокам'яній хворобі, кашлі, застуді, туберкульозі.

Кисіль із сушених груш: 100 г подрібнених сушених груш відварити в 200 мл води, процідити, додати за смаком цукор, влити розведений у холодній воді крохмаль і, помішуючи, закип'ятити. Застосовувати при проносах.

Яблука найчастіше використовують тільки в компотах, а даремно: вони ефективно тонізують, поліпшують перистальтику, містять пектини, вітаміни і швидко насичують. Яблука – це найбільш низькокалорійні сухофрукти.

Диня має загальнозміцнюючу дію. Кілька шматочків сушеної дині не лише насичують, а й помітно піднімають настрій. Диня містить багато заліза, фолієвої кислоти і вітаміну С. Вона сприятливо впливає на серцево-судинну систему, допомагає від закрепів, поліпшує стан шкіри.

Вишня надає загальнозміцнюючого й омолоджувального ефекту.

Чорнослив містить дуже багато заліза, вітамінів А, С, B_1, B_2, Р, тому він корисний за авітамінозів та анемії (особливо залізодефіцитної). Крім того, чорнослив просто необхідний для шлунково-кишкового тракту: при захворюваннях шлунка достатньо з'їдати лише 5–6 ягід на день, щоб настало полегшення.

Вживаючи щодня чорнослив, можна не лише оздоровити свій організм, а й позбавитися від зайвих кілограмів, саме тому його часто застосовують у багатьох сучасних дієтах. Чорнослив має антибактеріальні властивості, він уповільнює ріст і навіть згубно діє на бактерії, що спричинюють захворювання порожнини рота, тонізує, відновлює знижену працездатність, поліпшує загальний стан організму.

Інжир нормалізує діяльність щитоподібної залози, а також запобігає розвитку ракових клітин. Він містить ферменти, які стимулюють травлення. У народній ме-

дицині інжир застосовують для виведення кишкових паразитів і лікування бронхіту.

Родзинки сприяють зміцненню імунітету, допомагають позбутися безсоння, поганого настрою і дратівливості. У родзинках зберігаються вітаміни B_1, B_2 і B_5, а також такий мікроелемент, як магній. Завдяки всім цим корисним речовинам налагоджується робота нервової системи, внаслідок чого людина заспокоюється, а її сон нормалізується.

Корисні родзинки для лікування остеопорозу та остеохондрозу. Мало хто знає, що кальцій, який є основним будівельним елементів кісток, практично не засвоюється без бору. Мікроелемент бор досить рідкісний, однак він міститься в родзинках.

За допомогою родзинок можна успішно проводити профілактику грипу та інших поширених "зимових" хвороб.

Як *засіб від кашлю*, захриплості в народній медицині застосовується відвар родзинок із соком цибулі. Для його приготування 100 г родзинок заливають склянкою окропу і настоюють 10 хвилин, після чого віджимають, проціджують і змішують із столовою ложкою соку цибулі. П'ють по 0,5 склянки тричі на день до тих пір, поки кашель не зменшиться.

Слід зауважити, що родзинки небажано вживати людям, які страждають ожирінням, виразковою хворобою шлунка і дванадцятипалої кишки, гострою серцевою недостатністю і цукровим діабетом.

Курага – цінне джерело калію, каротину, фосфору, кальцію, заліза, а також вітаміну B_5, який не лише додає бадьорості, а й сприяє спалюванню жиру в організмі.

Курага корисна при ожирінні та цукровому діабеті (глікемічний індекс кураги лише 30), анемії, ослабленому зорі, захворюваннях щитоподібної залози і серцево-судинної системи, зокрема, при гіпертонії та серцевій недостатності. Її також призначають дітям при гіповітамінозі, а дорослим в якості сечогінного й загальнозміцнюючого засобу.

Вживання кураги поліпшує стан шкіри і волосся, а завдяки великій кількості клітковини й пектинів вона сприяє очищенню кишківника і виведенню з організму холестерину, солей важких металів та радіонуклідів.

Кислі сорти кураги ефективні за мігрені та застудних захворювань.

Однак варто враховувати, що курага протипоказана при пониженому тиску. Та й цілком здоровим людям не варто зловживати великою кількістю кураги, спожитої за один раз, бо це може призвести до розладу шлунку.

Зберігати сухофрукти дуже зручно у звичайній кухонній шафі, вони універсальні у використанні. Як уже зазначалося, їх використовують у кулінарії для приготування різноманітних десертів, а також для начинок хлібобулочних, кондитерських борошняних та цукристих виробів, варять із них компоти або просто споживають, попередньо запаривши окропом. І насамкінець нагадаємо, що введення в щоденний раціон сухофруктів, за твердженням дієтологів, – це серйозний крок до зміцнення власного здоров'я.

О. Кіян,
Закарпаття

Від болю в суглобах

Навесні загострюється чимало хронічних хвороб, зокрема, виникають суглобові болі. Причина цього явища полягає в загальносуглобовій слабкості за рахунок осінньо-зимової малорухливості, сонячної і вітамінної недостатності, особливо вітамінів А, С, B_3, РР. Відтак, потрібно більше рухатися, але не по власній квартирі, а робити це на повітрі – у сквері або в парку. І головне – не розслаблятися, бо за статистикою Всесвітньої організації охорони здоров'я, на захворювання суглобів страждає близько 30% населення планети.

Народна медицина має у своєму розпорядженні чимало лікувальних засобів, які можуть вгамувати біль у суглобах, уповільнити розвиток захворювання і нормалізувати життєдіяльність всього організму. Ось деякі з них.

◈ Помити кілька середніх картоплин і зварити їх у "мундирах". Щоб відвар містив якнайбільше поживних речовин, попередньо картоплини варто розрізати на чотири частини. Пити відвар теплим по одній склянці тричі на день. Картопляний відвар швидко тамує біль під час усіх суглобових захворювань та сприяє швидшому зростанню кісток при переломах.

◈ Відвар трави череди можна додавати до ванн або напар із неї використовувати для приготування компресів, які рекомендують робити за подагри, ревматизму та інших запальних процесів у суглобах.

◈ Взяти 3 картоплини, почистити їх, помити і трохи просушити, а потім натерти на тертушці з великими вічками. Отриману масу загорнути в три шари марлі й прикласти до хворого місця. Перев'язати поліетиленовою плівкою і обгорнути теплою хусткою. Такий компрес роблять на ніч, а вранці хворе місце обмивають теплою водою. Якщо захворювання має затяжний, хронічний перебіг, процедуру повторюють.

◈ Приготувати примочку з меду, сухої гірчиці і соняшникової олії, взявши кожного з цих компонентів по 1 столовій ложці. Ретельно все перемішати, поставити на вогонь і довести до кипіння. Потім зняти з вогню, викласти на льняну серветку і прикласти до хворого суглобу, а зверху замотати його поліетиленовою плівкою і зав'язати вовняною хусткою. Тримати компрес близько двох годин. Полегшення, зазвичай, настає після виконання 5–7 процедур.

◈ Розвести звичайну глину до сметаноподібного стану, додати трохи рицинової олії, добре перемішати і прикласти до хворого суглобу. Тримати до висихання глини близько 5–6 годин. Потім зняти компрес, прикласти нагрітий м'який капустяний листок і знову обкутати хворе місце на кілька годин. Таке лікування швидко знімає біль у суглобах.

◈ Прикласти до хворого суглоба листок лопуха нижнім боком, прибинтувати його і залишити пов'язку на ніч.

◈ До запалених суглобів, а також різних забиттів, синців радять прикладати печену цибулю. Можна також зварити її в молоці або приготувати кашку зі свіжонатертої цибулини, яку також прикладають до хворих місць.

Щиро зичу всім здоров'я!

В.О. Іванов,
м. Гайсин, Вінницька обл.

Пропоную...

...кролі великих елітних порід, багатоплідні (австрійської, словацької селекцій).

Володимир Федорович Гордієнко,
м. Вінниця,
тел. (097) 308-20-95

...томатне дерево Спрут F_1, міцелій грибів, малина деревоподібна, суниця садова, виноград, картопля, кімнатні рослини, насіння.

Б.А. Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...картоплю – поштою. Новітні найпродуктивніші сорти. Найвищі репродукції. Стійкість, урожайність, смак.

О.П. Юренко,
вул. Артема,1, с. Диканька, Полтавська обл., 38500,
тел. (05351) 9-16-97

...іриси – 200 сортів, лілійники (100), декоративні цибулинні, пізньоцвіт (рос. – "безвременник"), камасію.

Анастасія Іванівна Базильчук,
а/с 100, м. Київ, 04074

...розпродаж колекції ірисів – 300 сортів, півонії – 100 сортів. Для каталогів висилайте великий конверт з марками на 2,5 грн.

Микола Іванович Музичук,
с. Юльївка, Запорізький р-н, Запорізька обл., 70434,
тел. (067) 833-65-61

...саджанці морозостійкого винограду, актинідії, жимолості, аґрусу, малини, смородини, гумі, кизилу, барбарису та ін. Декоративні кущі та ліани. Конверт – каталог.

Олександр Федорович Дейцев,
вул. Жовтнева, 137, с. Садки,
Кременчуцький р-н, Полтавська обл., 39764,
тел. (066) 222-01-77, (098) 947-33-08

...іриси, лілійники, багаторічники.

Валентин Петрович Дробязко,
вул. Училищна, 17, м. Богуслав,
Київська обл., 09700,
тел. (04561) 42-978, (063) 756-74-26

...якісне насіння овочів та квітів, бадан (адамів корінь), міцелій (грибниця) вешенки (гливи) + технологія вирощування, зрозуміла для кожного садівника. Конверт – каталог.

В. Коваленко,
а/с 176, Київ-54, 01054,
e-mail:semena-elita@ukr.net

...саджанці гінкго, книжку "Гінкго на присадибній ділянці" і сухе подрібнене листя гінкго. Конверт – каталог.

Анатолій Терещук,
вул. Марка Вовчка, 2, кв. 1, м. Рівне, 33014,
тел. (0362) 23-00-24

...кролі м'ясних порід, велетні.
м. Обухів, Київська обл., тел. (096) 230-01-07

...садивний матеріал жоржин, багаторічники, цибулинні. Для відповіді – конверт.

Я.М. Тиркус,
вул. Бакинська, 25/1, м. Львів, 79022

...квіти поштою: жоржини, лілії, гладіолуси, іриси, хости, лілійники, тюльпани, нарциси, гіацинти, крокуси... Велика колекція. Безкоштовно вишлемо чудовий кольоровий фотокаталог. Від вас – підписаний конверт. Всі замовники отримують подарунки. Наш сайт: www.kyity.at.ua.

Максим Васильович Левчук,
а/с 272, м. Южноукраїнськ,
Миколаївська обл., 55001

...саджанці троянд колекції Каньовського Віталія Михайловича. Чайно-гібридні, плетисті, кущові, бордюрні, ґрунтопокривні, флорибунда. Конверт – каталог.

Григорій Михайлович Мостіпака,
вул. Трояндова, 29, с. Кугаївці,
Чемеровецький р-н, Хмельницька обл., 31632,
тел. (03859) 9-86-19, (066) 706-51-98,
веб-сайт: picasaweb.google.com/rozamgm

...морозостійкі великоплідні канадські абрикоси Харгрант, Харкот, персики Т-3 (Вайнголд), Т-5 (Топсвіт), нектарин, Харблейс, а також аличу великоплідну, низькорослі груші, яблуні, угорські великоплідні вишні та багато іншого.

м. Вінниця,
тел. (098) 878-99-77

...великоплідна малина: Патриція, Краса Росії, Недосяжна. Є ремонтантні та інші. Суниця: Альбіон, Королева Єлизавета, Клері та інші.

М.М. Макаренко,
с. Любомирка, Олександрівський р-н,
Кіровоградська обл., 27316, тел. (099) 654-55-31

...кури: орпінгтон, брама, кохінхін – курчата, яйця.
м. Кіровоград, тел. (095) 009-19-64

...велику колекцію цибулинних квітів та багаторічників. Каталог з фото – безкоштовно у вашому конверті.

В.О. Головко,
с. Олексіївка, Арбузинський р-н,
Миколаївська обл., 55333

...оптом та вроздріб малину: ранню великоплідну – Ляшка, плодоносить з половини червня до кінця липня, високоврожайний Глен-Емпл 20 т/га, ремонтантні пізні – Полка, Покуса, Полісся; ожину: Лох-Тей, Газда, Торнфрі; аґрус: Пакс і Каптіватор; промислову смородину – Тібен, Тісель, Раубен; порічку – Роднеус; саджанці суниці садової – Альбіон, Мармелада, Вентана, Дукат, Пегас, Пандора, Вікода.

Андрій Гончар,
пров. Східний, 5, смт Іваничі,
Волинська обл., 45300, тел. (067) 332-52-42,
Albion.in.ua

...конструкції фрез, культиваторів вібраційних із обертовими ножами.
п/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500,
тел. (097) 140-36-53

...саджанці, чубуки елітних столових, технічних, безкісточкових сортів винограду. Найкращі сорти великоплідної малини, суниці (одноразової і ремонтантної). Ожину безколючкову, жимолость, фундук, калину, актинідію, голубику, лимонник, гумі, гібіскус. Штамбову смородину, аґрус. Конверт – каталог.

О.М. Онищенко,
вул. Санітарна, 19, м. Запоріжжя, 69118,
тел. (066) 755-50-38, O-naslada@mail.ru

... найкращі сорти суниці: Солонь, Сірано, Альбіон, Гарігуета, Елан, Тельма, Маркіза, Портола, Мальвіна та ін. (80). Нові сорти малини (60). Ожина, смородина, аґрус, порічки. Опт, роздріб. Конверт – каталог.

Ю.В. Коміренко,
вул. Леніна, 399, с. Мошни, Черкаський р-н,
Черкаська обл., 19615, тел. (097) 575-77-81

...саджанці актинідії (5 сортів), гумі, жимолость їстівна (3), журавлина (рос. – "клюква") садова (4), чорниця (рос. – "голубика") канадська (7), лимонник китайський, фундук, хурма, великоплідна малина, гінкго, магнолії, півонії, бругмансії (3), гортензії. Корінь перстача білого (лікує зоб) та ін. Конверт – каталог.

Марина Юріївна Штігер,
вул. Лермонтова, 5/2,
м. Жидачів, Львівська обл., 81700,
тел. (097) 209-10-40. E-mail:shtiger@ukr.net

...саджанці великоплідних сортів смородини.

Максим,
тел. (050) 933-95-74

...розсадник пропонує на 2012 рік садивний матеріал плодових, ягідних та декоративних культур: саджанці яблунь, груш, слив, персика, нектарина, абрикоса, черешні, вишні, малини, троянди, аличі, аґрусу; підщепи: М9, М99, Д1071, ІС-2-10, ІС-4-6, 54-118, сіянці шипшини. Виростимо саджанці за попереднім замовленням. 25 років вирощуємо саджанці для оптових покупців. Потрібні реалізатори – торгові представники у містах України.

О.В. Живов,
вул. Підгірна, 42, с. Артемівське-2,
Артемівський р-н, Донецька обл., 84510,
тел. (050) 627-54-03, (050) 627-54-05,
Zhivovsad@mail.ru

...жоржини на зріз, конверт – каталог.

Світлана Борисівна Прихожай,
вул. Сербська, 13–а, м. Суми, 40022

...недорого живці та дітки сенполії (фіалки). Всім замовникам подарунки.

Наталія Ємельянова,
вул. 60-річчя Жовтня, 4, кв. 40, м. Соледар,
Артемівський р-н, Донецька обл., 84545,
тел. (095) 407-08-24

...жоржини, іриси, лілійники, хризантеми, піони. Сайт: http://cvetochniy- magazin.prom.ua

Микола Володимирович Колісниченко,
с. В. Сорочинці,
тел. 0964617049, 0535531858, 0935641612

...пропоную насіння подорожника великого.

В'ячеслав, *тел. (098) 898-98-61*

...продам курей: брама – світла, темна. Кохінхін – чорний, голубий. Орпінгтон – чорний, пальовий, золотистий. Карликові – кучеряві, пухові, кохінхінки. Фазанів – мисливський, угорський, золоті, жовті, червоні, сріблястий. Павичі. Цесарки – сірокрапчасті, голубі, чорні. Перепелиці. Голуби – кучеряві, миколаївські, павичі, дутиші і т.д. Куріпка червона.

м. Прилуки,
тел. (050) 765-55-10,

...плодовий розсадник "Вишенька" реалізує оптом та вроздріб поштою та самовивозом саджанці плодових, ягідних декоративних культур (понад 200 сортів): смородину чорну, білу, червону (Краса Львова, Селеченська 2, Сластьона та ін.), аґрус (Уральський безколючковий, Сливовий, Берил...), малину (Ізобільна, Краса Росії, Поляна, Феномен, Генералісімус, Брусвяна, Геракл...), ожину безколючкову, суниці (Королева Єлизавета, Альбіон, Арома, Ольвія...), жимолость, гумі, виноград (Лівія, Софія, Віктор, Ювілей Новочеркаська...), фундук та ін. Конверт – каталог.

А.Д. Драганов,
смт Вільшанка, Кіровоградська обл.,
до запитання, 26600,
тел. (098) 245-08-70, E-mail:agrokg@yahoo.com

...побутова установка для виробництва біогазу (метан) 4300 грн.

Влад Новиков,
м. Київ, тел. (066) 692-49-71

...маточники, хризантеми, декоративні кущі, багаторічники, тюльпани, нарциси, гіацинти, гладіолуси, суниця садова. Великий конверт з марками на 3,00 – кольоровий каталог.

Володимир Драговенко,
с. Шумилів, Бершадський р-н,
Вінницька обл., 24424, тел. (097) 850-58-32,
E-mail:D. Vadim@i.ua, сайт – http://drahowenko.at.ua

...цитрусові, тропічні, лікарські та садові саджанці. Конверт з маркою на 2,5 – каталог.

Антоніна Олексіївна Справцева,
пр. Миру, 3-а, кв. 2, м. Чернігів, 14000

...журнали "Дім, сад, город" з 1991 по 2000 роки по 3 грн. за номер. Пересилка за рахунок замовника.

Г.С. Федорова,
вул. Осипенко, 53, м. Запоріжжя, 69027

...курчата: брама, орпінгтон, юрловські, кролі: шиншила, баран, сріблясті.

О.Л. Літун,
а/с 48, м. Тульчин, Вінницька обл., 23600,
тел. (067) 898-87-01

...лілійники, іриси. Конверт – каталог.

Надія Павлівна Коноваленко,
вул. Балукова, 5, кв. 71, м. Вишневе,
Київська обл., 08133, тел. (097) 466-75-04

...саджанці і чубуки великоплідних сортів винограду: Вальок, Хамелеон, Лівія та ін.

А.П. Савран,
вул. Спортивна, 64, м. Карлівка,
Полтавська обл., 39501, тел. (095) 753-72-49

...черв'яки червоні каліфорнійські, черв'як Володимирський старатель, чистий біогумус (вермикомпост).

С.А. Макаров,
тел. 559-93-50, (050) 585-67-15, м. Київ

...поросята мангал.

Миронівський р-н, Київська обл., тел. (04574) 36134, (066) 009-15-69

...інкубаційні яйця, добові курчата, молодняк порід курей кохінхіни – чорний, голубий, брама – темна, світла, золотиста, куріпчаста, орпінгтон – чорний, жовтий, віандот срібний; юрловські – голосисті, італійські – срібні, цесарки; лебеді – чорні, чорношиї, декоративні качки – мандаринки, каролінки, огарі, казарки, павичі – індійські, білі, чорнокрилі; фазани.

Сергій Миколайович Гезун,
вул. Шевченка, 162-а, с. Родниківка, Уманський р-н, Черкаська обл., 20300, тел. (050) 38-38-288

...іриси вітчизняної, зарубіжної та власної (Норма, Пісня Капітошки, Доктор Джаз) селекції. Конверт – каталог.

Г.С. Мамченко,
а/с 100, м. Прилуки, 17500

...жоржини на зріз. Конверт – каталог.

Юлія Володимирівна Шостак,
с. Куликів, Радехівський р-н, Львівська обл., 80224, тел. (067) 599-38-06

...поросята м'ясні, травоїдні: Ландрас, Мангал, Мангалиця Угорська пухова – блондин, червона. Недорого.

Олена,
м. Вінниця, тел. (097) 257-52-28

...саджанці суниці садової: Альба, Адрія, Сірія, Альбіон, Санте Адреас, Тельма, Луїза, Камароза. Саджанці фруктових дерев з Італії. Саджанці хурми, азимини, ягоди годжі, ківі та ін.

Юрій Олександрович Кізіменко,
тел. (095) 01-02-008, (098) 110-75-75, (063) 1-0000-88. Сайт: www.Strawberries.ks.ua Козачі Лагері, Херсонська обл.

...широкий асортимент висококодекоративних ірисів, півоній, лілій, лілійників та інше... з власної колекції.

Василь Володимирович Манзюк,
пров. Червоноармійський, 6, смт Летичів, Хмельницька обл., 31500, тел. (03857) 9-16-77, (063) 197-63-57, сайт: Perwocvet.net. Знайомтесь з асортиментом, пишіть...

...цибулини гіацинтів і нарцисів. Конверт – каталог.

Лідія Хомівна Березовська,
с. Топчине, Магдалинівський р-н, Дніпропетровська обл., 51132, тел. (067) 713-01-22

...саджанці суниці садової: Королева Єлизавета II. Ціна 5 грн.

Надія Олексіївна Чинникова,
Сумська обл., тел. (099) 044-71-48

...розпродаж колекції узамбарських фіалок (сенполій).

Мирослава,
а/с 56, м. Долина, 77503, тел. (095) 040-53-76, mira. dolyna@mail.ru

...інкубаційні яйця курей порід: брама світла, золотиста; кохінхін голубий, чорний.

В.Р. Римаренко,
Бершадський р-н, Вінницька обл., тел. (096) 383-63-98

...технологію виготовлення багатоопераційного городнього "комбайна" на базі двохколісного візка. Проробляє борозни для посадки, здійснює сівбу насіння, прополювання, підгортає. Обладнання змінне + технологія виготовлення ручних механічних сівалок для овочевих та зернобобових культур. Для теплиць і відкритого ґрунту, рівномірний висів. Декілька конструкцій. Прості у виготовленні. Конверт зі з/а.

Григорій Васильович Кот,
а/с 79 "ДСГ", м. Прилуки, Чернігівська обл., 17500

...квіти-багаторічники, іриси, тюльпани.

А.І. Карась,
с. Герасимівка, Роменський р-н, Сумська обл., 42021

...іриси зарубіжної і вітчизняної селекції. Конверт – каталог.

Т.І. Поліщук,
вул. Терешкової, 26, с. Лозуватка, Криворізький р-н, Дніпропетровська обл., 53020, тел. (097) 424-66-20

...сім'ї, відводки, рої під Києвом.

Володимир, *тел.(067) 506-02-79*

...бджоли, сім'ї та відводки.

Павло Семенович, *Ірпінь, тел. (04597) 92-9-31*

...лілійники, конверт – каталог.

А.Н. Григор'єв,
а/с 353, м. Слов'янськ-1, Донецька обл., 84101

Шановні наші читачі!

Для фізичних осіб оголошення на сторінках журналу платні. Якщо ви бажаєте розмістити свої оголошення у журналі, то вам потрібно:

– переказати на поточний рахунок № 26006000021176 у ПАТ "Укрсоцбанк", м. Київ, МФО 300023, код 25662848 по 3 грн. за кожне слово, враховуючи адресу, прізвище і телефони. При самостійному визначенні суми оплати за оголошення, будь-ласка, враховуйте всі слова і знаки більше двох, номер телефону – як три слова;

– надіслати на нашу адресу рекомендованим листом квитанцію про оплату та текст оголошення за власним підписом, а якщо бажаєте вказати повну адресу, то з наступним реченням: "Не заперечую щодо розміщення моїх даних (прізвище, ім'я, по батькові, адреса, контактні телефони) на сторінках журналу "Дім, сад, город".

Особистий підпис Дата

До чергового номера включаються ті оголошення, що надійшли за місяць до випуску журналу. Всі тексти оголошень здаються до друку до 1-го числа кожного місяця.

Адреса редакції:
вул. Заболотного, 19, м. Київ-680, 03680, МСП-680.

За останні роки на наших садових ділянках з'явилося безліч нових, цікавих і незвичайних рослин. Однією з таких є годжі (Lycium Barbarum, вовча ягода, дереза, або заманиха) – гіллястий чагарник з родини пасльонових. Не слід плутати цю рослину з отруйними блекотою й вовчоягідником – вороняче око, їх теж називають у нас "вовча ягода".

ГОДЖІ – рослина здоров'я й молодості

Годжі – рослина не примхлива, росте на будь-яких ґрунтах, крім заболочених, перехреснозапильна, для нормального плодоношення їх потрібно мінімум дві. Витримує морози до -27°С. Шкідників і хвороб не має.

Цвіте з червня по вересень, достигання ягід – із серпня по жовтень. Свіжі ягоди за смаком солодкі, з пасльоновим присмаком, під час сушіння й заморожування цей присмак втрачається і ягоди стають дуже смачними. Нагадують курагу, але солодші. Ягоди розміром від 1 до 2 см, яскраво-червоні, з дрібним насінням, яке при поїданні не відчувається. Рекомендована норма на день – не більше 10 ягід. Але цінні в цій рослині не тільки ягоди, а й листки, і молоді пагони. Їх заварюють і вживають, як чай.

Кожна рослина має свої секрети. Годжі – не виняток, отож хочемо поділитися з читачами своїм досвідом. Саджанці годжі кілька років тому навесні привіз нам знайомий з Китаю. Рослини були маленькі, по 20 см, дружно пішли в ріст і до осені були заввишки понад 1 метр. І листки, й стебла були чимось дуже знайомі, а коли зацвіли перші квітки, у мене був шок. У декількох метрах від моєї ділянки росли цілі зарості точно такого ж "годжі", знайомого з дитинства, улюблених ласощів кіз (вони з великим задоволенням поїдають молоді пагони). А під час достигання ягід там збиралися горобці й синички з усієї округи. І тільки після достигання перших ягід ми побачили різницю. Місцева рослина цвіла не так рясно, ягідки були довжиною до 5 мм, товщиною 2–3 мм, набагато кисліші й насінини у два–три рази більші, ніж у китайської. Ми остерігалися, що годжі – це агресор і в короткий термін може зайняти всю ділянку. Тож садити його потрібно скраю ділянки в непридатних місцях. Але й цю думку згодом змінили. Годжі – дуже гарна рослина і під час цвітіння, й під час плодоношення, а тому заслуговує більш престижного місця.

Рішення прийшло після того, як прочитали, що його можна формувати невеликим деревом. Садимо саджанець, біля нього забиваємо в землю металевий стрижень висотою 2,5 м. До нього підв'язуємо в міру відростання пагінець і на самій верхівці обриваємо точку росту. Вирощуємо в одне стебло, знизу формуємо штамб до одного метра і видаляємо на ньому всі бруньки, що проростають. Решту півтора метра теж проріджуємо, залишаючи найбільші бокові пагони з інтервалом близько 30 см. І так виходить маленька рослина з "плакучою" кроною, яка й око потішить, і вітамінами обдарує.

Тепер про догляд. Обрізувати слід щороку. Трирічні гілки сильно вкорочуємо, залишаючи 30 см від штамба, решту видаляємо. Основна маса плодів зав'язується на минулорічних пагонах, тому й потрібно видаляти старі гілки, і не давати кущу загущуватися. Якщо немає потреби в саджанцях, тоді вкорочуємо кінці гілок, що звисають донизу і торкаються землі, не даючи їм укоренитися.

Будь-яка рослина може позаздрити годжі у різноманітності способів розмноження: насінням, зеленими й здерев'янілими живцями, кореневими відростками, укоріненням верхівки пагона та будь-яким іншим способом, який ви знаєте з розмноження інших рослин. Щоправда, з насіння можна виростити не зовсім те, чого очікуєш. Рослина ця перехреснозапильна, а за деякими даними, на землі росте до сорока видів Lycium Barbarum. Результати можуть бути як і в гарний бік, так і не дуже.

Плоди годжі містять багато поживних речовин, у тому числі й фітохімічних елементів: 11 біологічно важливих макроелементів і 22 мікроелементи, а також 18 амінокислот, 6 основних вітамінів, 8 полісахаридів і 6 моносахаридів, 5 ненасичених жирних кислот, у тому числі незамінні жирні кислоти, лінолеву та альфа-ліноленову кислоти, бета-ситостерин та інші фітостерини, 5 каротиноїдів, включаючи бета-каротин і зеаксантин, лютеїн, лікопін і криптоксантин, ксантофіл, численні фенольні пігменти (феноли), пов'язані з антиоксидантними властивостями. Крім того, вони містять мікроелемент селен (до 50 мг), германій, який завдяки своїм властивостям підвищує ефективність імунної системи організму і здатність боротися з онкозахворюваннями, зменшує больові відчуття.

Успіхів усім у вирощуванні цієї унікальної рослини! Сподіваємося, що наш невеликий досвід комусь та згодиться.

В'ячеслав Францишко,
спеціаліст плодово-декоративного розсадника,
тел.067 3810785, frantsishko@ukr.net,
Тетяна Васильєва,
голова Хмельницького клубу садівників "Черешня",
29018, м.Хмельницький, а/с 1129.
Тел. (0382)72-71-45, cherecnya@online.ua

Посадіть у саду шипшину

Господарсько-біологічні особливості. Цілющі властивості

В Україні відомо близько 40 видів садових форм шипшини. Найбільше господарське значення мають шипшина корична, шипшина зморшкувата (ругоза) і шипшина звичайна. На присадибних ділянках та у фермерських садах доцільно вирощувати шипшину коричну й шипшину зморшкувату.

Шипшина корична – листопадний кущ заввишки до 2 м. Пагони і гілки тонкі, коричнево-червоні. Шипи білуватого забарвлення, вигнуті, нечисленні, частіше розміщені попарно. Листки складні, непарноперисті, мають 3–11 листочків еліптичної або яйцеподібної форми. Квітки поодинокі чи розміщені суцвіттями (по 2–3), рожеві. Плоди оранжево-червоні, різної форми, м'ясисті.

Рід шипшина (Rosa L.) з родини розоцвітих (Rosaceae) об'єднує близько 400 видів. У дикому вигляді росте майже по всій території України і більшості території країн СНД. Особливо багато її в Криму і Карпатах, у Поволжі, в Західному і Східному Сибіру, на Далекому Сході.

Шипшина зморшкувата, ругоза (див. фото 1) – добре розвинутий листопадний кущ заввишки до 1,5 м з прямостоячими гілками. Пагони покриті численними малими та великими шипами. Листки складні, мають 5–9 листочків, темно-зелені, зверху зморшкуваті, з нижнього боку – опушені. Квітки поодинокі або розміщені суцвіттями по 2–6 шт. (див. фото 2), великі (діаметром до 7 см), запашні, з червоними пелюстками.

Квітує у червні, цвітіння триває до пізньої осені. Плоди великі, м'ясисті, яскраво-червоні або оранжеві, сплющено-кулеподібні, накопичують до 2500 мг% вітаміну С.

Плоди шипшини є природним полівітамінним концентратом. У своєму складі вони містять значну кількість каротину, 1000–3000 мг% вітаміну С (у 6–10 разів більше, ніж у ягодах чорної смородини, у 80–100 разів більше, ніж у яблуках), до 2500 мг% вітаміну Р (у 10 разів більше, ніж в апельсинах та лимонах), вітаміни B_1, B_2, B_6, K_1, K_2, мікроелементи (залізо, мідь, магній, марганець, кремній та інші). Крім вітамінів, у плодах містяться цукри, фітонциди, дубильні речовини, ефірна олія, лимонна, яблучна й інші кислоти.

Фармакологічні властивості

Шипшина корична має широкий діапазон дії. Це передусім полівітамінний препарат. Регулює окисно-відновні процеси, стимулює діяльність ендокринних залоз і обмін речовин, підвищує працездатність, стимулює захисні сили організму.

Шипшина корична має також протизапальні властивості, регулює функцію травного каналу, згубно діє на малярійні плазмодії.

Способи застосування. Показання до призначення

Найкраще вживати плоди шипшини без будь-якої обробки.

У народній медицині використовують плоди шипшини коричної для приготування відвару. Для цього беруть 40–50 г подрібнених висушених плодів на 1 л окропу, кип'ятять на малому вогні 5 хв. і настоюють 30 хв. П'ють по 2 склянки впродовж доби, ковтками, до їди.

Відвар плодів шипшини – це полівітамінний природний продукт. Його рекомендують використовувати при загальному занепаді сил, для лікування сечокам'яної та жовчокам'яної хвороб міхура, нирок, серця, за туберкульозу легень, гіпертонії, для стимулювання кровотворення. Відвар плодів діє сечогінно і має фітонцидні властивості.

Замість відвару можна вживати ***настоянку плодів*** шипшини (лікер). Для цього 100–150 г подрібнених плодів змішують з 300–350 г цукру-піску, заливають 750 мл горілки і настоюють 6–7 днів під сонцем. На 6-й або 7-й день доливають ще 500 мл горілки і знову ставлять настоюватися на кілька днів. Вживають всередину по 1–2 столові ложки на день після їди.

У квітках (пелюстках) шипшини міститься значна кількість ефірної олії, яку використовують в ефіроолійній та парфумерній промисловості.

З ***насіння плодів*** шипшини добувають жирну олію, багату на каротин. Вона містить у своєму складі також токофероли (170–200 мг%), ненасичені жирні кислоти – лінолеву, ліноленову, олеїнову та інші. Олію з насіння шипшини використовують у лікуванні пролежнів, дерматозів, трофічних виразок, а також як жовчогінний засіб.

Настій листків шипшини вживають для поліпшення моторної функції шлунку, а також при діареї. Для приготування настою одну столову ложку листків заливають однією склянкою окропу і настоюють 10–15 хв. Вживають настій по одній склянці на день перед їдою.

У народній медицині ***відвар із коренів*** шипшини застосовують для лікування сечокам'яної та жовчокам'яної хвороб. Беруть 2 столові ложки дрібно нарізаних коренів на 200 мл води і кип'ятять 15 хв., після чого настоюють 30 хв. П'ють цей відвар тричі на день по одній склянці протягом тижня.

Розмноження шипшини

Шипшину розмножують насінням, кореневими паростками, горизонтальними відсадками, живцюванням та щепленням.

Розмноження насінням. Для одержання насіння плоди заготовляють із високопродуктивних маточних рослин на початку достигання. У більшості видів і сортів шипшини насіння з перезрілих плодів вступає у глибокий органічний спокій. У природі за сприятливих умов воно проростає лише через один – два роки. Стратифікація такого насіння за температури 2–5°С у вологому піску або торфі триває протягом 20–24 місяців.

Фото 2. Цвітіння шипшини зморшкуватої.

Дослідження, проведені нами в Інституті садівництва УААН, показали, що проведення спочатку теплової стадії стратифікації насіння за температури 15–22°С протягом 70–100 днів, а потім холодної при 2–7°С та обробка його перед цим 0,07–0,09%-ним водним розчином гібереліну дає можливість скоротити тривалість стратифікації в 2–2,5 раза.

Насіння шипшини висівають у легкий за механічним складом, родючий ґрунт на глибину 3–4 см. Відстань між рядками залежить від тривалості вирощування сіянців на одному місці. При вирощуванні 2–3-річних сіянців практикують переважно однорядний спосіб сівби з міжряддями 45 см. Догляд за рослинами протягом двох наступних вегетаційних періодів передбачає утримання ґрунту в пухкому, чистому від бур'янів стані та поливі. Після дворічного вирощування на грядках сіянці можна пересаджувати на постійне місце.

Розмноження зеленим живцюванням. Зелені живці шипшини, як і інших культур, укорінюють у закритому ґрунті (засклені або вкриті плівкою теплиці, розсадники тунельного типу, парники з укриттям) з високою вологістю повітря, краще з використанням туманоутворюючої установки.

В умовах Полісся та Лісостепу оптимальний строк зеленого живцювання шипшини припадає на другу декаду червня. Пагони для нарізування живців заготовляють зі здорових і високоврожайних рослин. Живці нарізують завдовжки 8–15 см. Нижній зріз роблять під брунькою, верхній – на 3–5 мм вище неї. Видаляють нижні листки, зв'язують живці в пучки по 25–50 шт. і ставлять нижніми кінцями у воду або в кошики, застелені поліетиленовою плівкою та вогкою мішковиною, періодично зволожують.

Перед тим, як висаджувати, їх добре було б ще протягом 14–18 годин обробити 0,01–0,015%-ним водним розчином індолілмасляної кислоти. Для цього живці занурюють у розчин нижніми кінцями на 2,5–3 см наприкінці дня і залишають на ніч, а вранці виймають, промивають водою і висаджують.

Фото 1. Шипшина зморшкувата (ругоза).

Ґрунтовий субстрат для цього готують із торфу, піску, структурного ґрунту та перегною в об'ємному співвідношенні 1:1:1:0,5 завтовшки не менше 20 см. Зверху насипають 3–4-сантиметровий шар річкового піску, при цьому можливе перемішування його наполовину з торфом. Грунт вирівнюють і злегка ущільнюють, а також зволожують.

Висаджують живці на глибину 2,5–3 см за схемою 7 х 4–5 см і відразу поливають. До появи коренів потрібно, щоб на листках постійно була тонка плівка води. Через 2–3 тижні після масового вкорінення плівкове укриття відкривають спочатку на короткий, потім на тривалий час, а через 2–3 тижні і зовсім знімають.

Фото 3. Плодоношення сорту Новосілківська безколючкова.

Зимують рослини на місці вкорінення. З настанням низьких температур їх варто замульчувати пухким матеріалом шаром 5–6 см.

Рано навесні вкорінені рослини викопують і висаджують на ділянку дорощування за схемою 45х7–10 см. Догляд полягає в розпушуванні ґрунту, підтриманні потрібної вологості, виполюванні бур'янів.

Розмноження горизонтальними відсадками. Для цього вибирають середньорослі непошкоджені гілки, розміщені ближче до основи куща по периферії його крони. Навесні їх укладають на дно підготовлених радіальних канавок глибиною 6–8 см і пришпилюють дерев'яними гачками, після чого не засипають землею, а залишають відкритими до появи вертикальних пагонів. Коли останні досягнуть висоти 8–10 см, їх підгортають до половини пухкою вологою землею, змішаною з перегноєм або торфом. Вдруге підгортають через 12–15 днів. Після кожного підгортання в разі потреби поливають.

У жовтні – на початку листопада відсадки відокремлюють від маточного куща та ділять секатором на частини за кількістю молодих укорінених пагонів. Кращі з них висаджують на постійне місце, а слаборозвинуті – на ділянку дорощування.

При ***розмноженні кореневою порослю*** окремі порослеві пагони відкопують від маточної рослини ранньою весною або восени. Їх висаджують як окремі рослини.

Вирощування

Шипшина невибаглива до ґрунтів, але краще росте і плодоносить на більш легких та родючих. Це світлолюбна рослина. Розміщувати її в саду краще з південного або південно-західного боку від дерев, будівель та інших споруд.

Передсадивна підготовка ґрунту, дози і строки внесення добрив такі самі, як і для кущових ягідників. Висаджувати можна навесні або восени, але перевагу потрібно віддавати осінньому садінню (жовтень – перша декада листопада).

Ями для садіння копають глибиною 50–60 см і такого самого діаметра. Засипають їх на 1/2 верхнім шаром ґрунту, перемішаного з 8–10 кг перегною або компосту, затим поміщають саджанець, розправляють кореневу систему і присипають родючим ґрунтом. Для садіння використовують дворічні саджанці. Висаджені рослини добре поливають. Землю довкола них мульчують, тобто вкривають торфом, компостом тощо. Якщо на ділянці висаджують декілька кущів, відстань між ними в ряду повинна становити 1,5–2 м.

Плодоношення. Шипшина вступає в плодоношення на 2–3-й рік після садіння дворічними саджанцями і плодоносить щорічно впродовж 12–15 років.

Сорти

Вчені науково-дослідних установ країни працюють над виведенням великоплідних сортів з високим вмістом вітамінів, з пагонами без шипів.

Одним з таких перспективних високоврожайних сортів є нова елітна форма ***Новосілківська безколючкова*** (див. фото 3) селекції Інституту садівництва УААН. Елітна форма, відібрана з-поміж сіянців з насіння від вільного запилення шипшини коричної (Rosa cinnamomea L.). Селекціонер І.П. Надточій.

Кущ заввишки до 2 м з прямостоячими безколючковими пагонами блідо-коричневого забарвлення. Кущ утворює зовсім незначну кількість кореневих паростків. Однорічні пагони часто набувають яскраво-пурпурового забарвлення. Листки складні, непарноперисті, мають 5–11 листочків сплющено-еліптичної форми. Квітки поодинокі або розміщені суцвіттями (по 2–5), блідо-рожеві.

Плоди темно-червоні, конусоподібної форми, з округлою основою (див. фото 4), м'ясисті, масою до 4 г, достигають у вересні. При достиганні плодів чашолистки підняті догори, м'ясисті, забарвлені і повільно сохнуть, що є характерним для високовітамінних сортів шипшини. В середньому в плодах цього сорту м'якоть становить 65,5 %, а насіння 34,5 %. Плоди містять до 2150 мг% вітаміну С і до 1050 мг% вітаміну Р.

Сорт зимостійкий. Вступає в плодоношення на 2–3-й рік після садіння дворічними саджанцями. Урожайність сягає 2,5–3 кг з куща. Кореневої порослі майже не утворює. Результати дослідження показали, що його можна успішно використовувати як зимостійку безколючкову підщепу для троянди.

Збирання та переробка врожаю

Плоди збирають у стадії технічної стиглості (рожеве або світло-червоне забарвлення), позаяк недостиглі ще не досягають повного накопичення біологічно активних речовин, а перестиглі втрачають їх, особливо вітамін С. В умовах України цей період припадає на третю декаду вересня – жовтень. Чашолистки під час збирання не видаляють. Це сприяє кращому зберіганню вітамінів у плодах до їхньої переробки. Зібрані плоди необхідно протягом двох–

трьох днів переробити або висушити, оскільки тривале зберігання в сирому вигляді призводить до значної втрати вітамінів.

Сушать плоди в печах, сушильних шафах чи плодоовочевих сушарках за температури 60–90°, розстеляючи їх тонким шаром. Необхідно пам'ятати, що під час сушіння на сонці втрачається багато вітамінів.

Плоди шипшини в домашніх умовах використовують для приготування варення, повидла, наливки, безалкогольних напоїв, чайно-кавових сурогатів та інших продуктів переробки. В їжу шипшина використовується найчастіше у сушеному вигляді.

Вітамінний чай. На 1 л води беруть 1 столову ложку сушених або 2–3 столові ложки свіжих плодів і кип'ятять в емальованому посуді 5–10 хвилин. Розливають чай крізь ситечко чи марлю. Цукор додають за смаком.

Вітамінний настій з шипшини. 2 столові ложки сухих подрібнених (розмелених у кавомолці чи розтовчених у ступці) плодів заливають 0,5 л окропу в термосі і настоюють 5–6 годин. Потім проціджують крізь 2–3 шари марлі та додають цукор за смаком. П'ють по півсклянки перед їдою.

Компот із шипшини. З плодів видаляють насіння і добре промивають м'якуш у холодній воді, після чого варять 5–7 хвилин у 50 %-ному цукровому сиропі та залишають настоюватися впродовж доби. Після цього плоди виймають із сиропу, щільно вкладають у скляні банки ємкістю 0,5 або 1 л і заливають доведеним до кипіння цукровим сиропом, в якому вони настоювалися.

Банки закривають кришками і стерилізують у киплячій воді (банки ємкістю 0,5 л – 10 хвилин, 1 л – 15 хвилин).

Шипшина в цукрі. З плодів видаляють насіння і добре промивають м'якуш у холодній воді, бланширують 2–3 хвилини, зливають воду і протирають через сито, постійно додаючи цукор-пісок із розрахунку 300 г на 1 кг м'якуша плодів шипшини. Масу вкладають у скляні банки, посипають зверху цукром, закривають кришками. Зберігають у прохолодному місці.

Квас (газований напій) з плодів шипшини. 1 кг свіжих або 400 г сушених подрібнених плодів, 500 г цукру, 6–7 л води, 1 чайна ложка лимонної кислоти. Плоди ретельно промивають теплою водою, кладуть у скляну сулію (банку). Воду з цукром кип'ятять 5–7 хвилин з додаванням лимонної кислоти. Коли сироп охолоне до кімнатної температури, заливають ним плоди шипшини, додаючи дріжджі, розбавлені частиною сиропу, і витримують за кімнатної температури 2–3 доби. Після цього квас проціджують, розливають у пляшки, закорковують і зберігають у прохолодному місці. Під час розливання квасу в кожну пляшку можна додати по 1 чайній ложці цукру.

У процесі бродіння цукру в добре закоркованих пляшках вуглекислий газ, який виділяється при цьому, природним способом газує напій і робить його приємнішим на смак.

Варення з плодів шипшини і журавлини. 1 кг свіжих плодів шипшини звільняють від насіння і промивають у холодній воді. Підготовлені плоди шипшини заливають 70 %-ним цукровим сиропом (1,6 кг цукру, розведеного в 1 л воли), додають 400 г ягід журавлини і варять до готовності.

Варення з пелюсток шипшини. 100 г пелюсток шипшини заливають сиропом, для приготування якого 700 г цукру розчиняють в1 л води. До суміші додають 1 г лимонної кислоти і доводять до кипіння. Розливають у чисті скляні банки і зберігають у холодильнику.

Сироп. 1 кг свіжих плодів шипшини звільняють від насіння, промивають, подрібнюють, заливають 0,5 л води і кип'ятять 10–12 хвилин. Потім додають 1,5 л 60 %-ного цукрового сиропу і знову варять 10–15 хвилин. Після цього проціджують крізь сито і розливають у підготовлену тару.

Сироп використовують для приготування різних страв і напоїв.

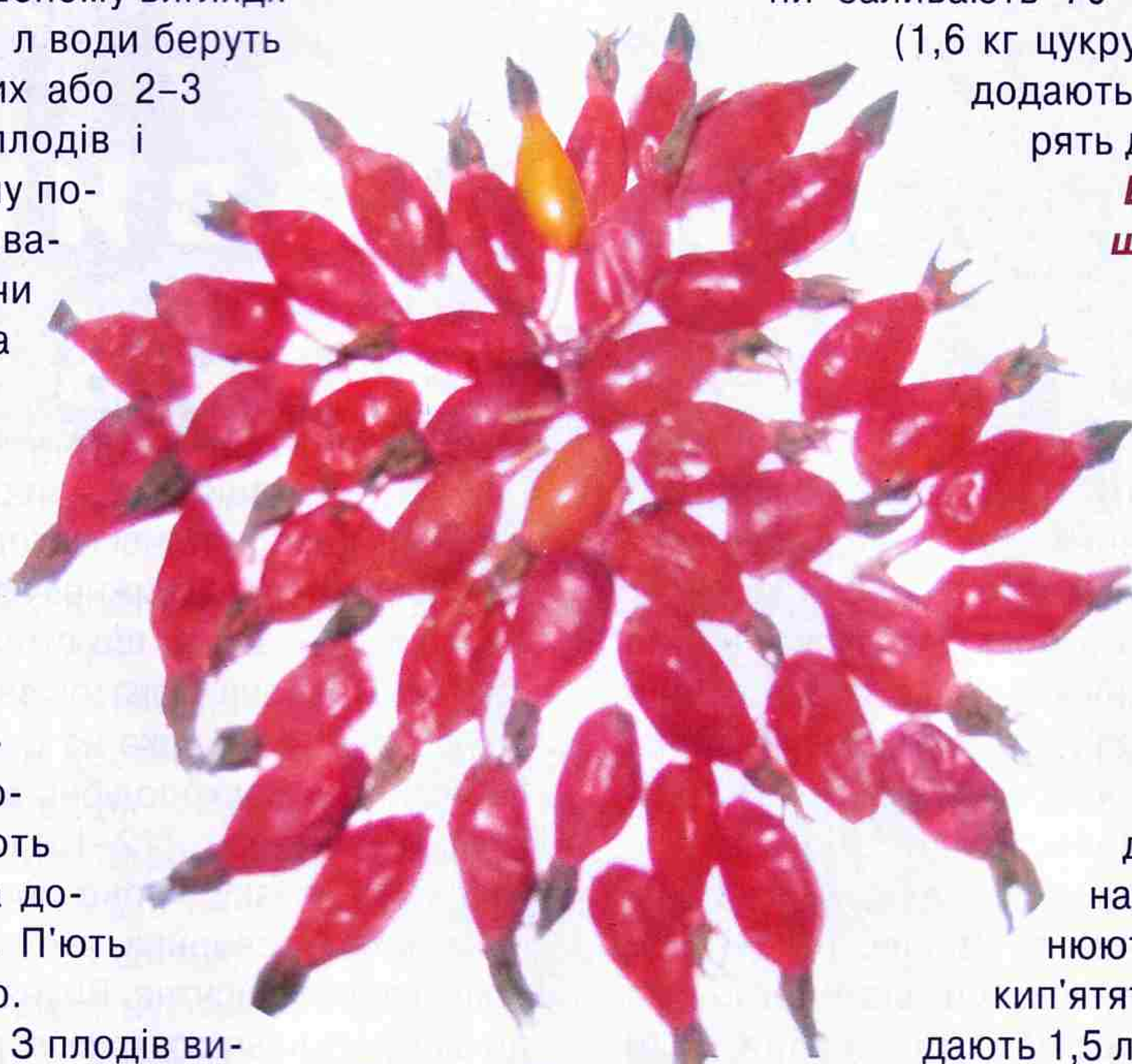

Фото 4. Плоди сорту Новосілківська безколючкова.

І. П. Надточій,
кандидат сільськогосподарських наук,
тел. 050-223-33-65
(Фото автора)

ОБПРИСКУВАЧІ
АКУМУЛЯТОРНІ
ШТАНГИ 3 МЕТРИ
ДО ОБПРИСКУВАЧІВ
АЕРОЗОЛЬНІ ГЕНЕРАТОРИ ХОЛОДНОГО ТА ГАРЯЧОГО ТУМАНУ
(067) 918-38-48, (067) 707-10-20
www.tuman.com.ua

Виноградний сезон 2011 року давно позаду. Але яким він був для нас, виноградарів у минулому, не дуже сприятливому році, хочу розповісти в цьому номері часопису. А саме про новинки, які ростуть на моєму винограднику, надії і розчарування, пов'язані з ними. Всі сорти та гібридні форми, про які буде йти мова, молоді (2–3-річні), "показали" перший врожай, тому судити, що змін у якості не буде, – марно. Вони можуть бути як в кращий, так і в гірший бік. І підтвердити наші надії або спростувати їх може лише час – кілька сезонів плодоношення.

Що ж "показали" мої новинки минулого нелегкого сезону?

Виноградні новинки: надії і розчарування

Бордова мантія (Бордо) – сильноросла гібридна форма столового призначення. Залишив 2 невеличкі суцвіття, грона яких до кінця літа набрали масу до 200 г. Достигли одночасно з Аркадією, хоча форма рекламувалась як дуже рання. А от до ягід поки що ніяких претензій немає: тверді, з хрумкою м'якоттю, дуже гарного бордового кольору, дуже великі (12–15 г), з хорошим цукронакопиченням. Ягоди одного із грон дегустували в середині серпня, друге без ніяких змін смакових і товарних якостей провисіло на кущі до кінця жовтня. Ягоди не горошаться, від надмірного зволоження не розтріскуються. Визрівання лози добре. Стійкість до хвороб 3 бали. Заявлена автором морозостійкість гібридної форми -23°С.

Верона – сильноросла гібридна форма столового призначення. Строк достигання – ранньо-середній. Перша дегустація ягід – перша декада вересня. Враховуючи несприятливі погодні умови минулого року, які спричинили двотижневу затримку в розвитку кущів, можна сподіватися, що строки достигання змістяться на кінець серпня–початок вересня. На кущі було залишене одне гроно, яке на осінь набрало масу близько 800 г. Ягоди соскоподібні, білі, з переходом у жовтий колір, дуже великі (12–15) г, м'ясисті, приємного гармонійного смаку. Гроно провисіло на кущі без зміни смакових і товарних якостей до кінця жовтня. Горошіння ягід відсутнє. Від надмірного зволоження ягоди цієї форми не розтріскуються. Лоза визріває добре. Ягоди і лоза чисті, хворобами не уражені. Вважаю, що стійкість цієї форми до хвороб 2,5–3 бали.

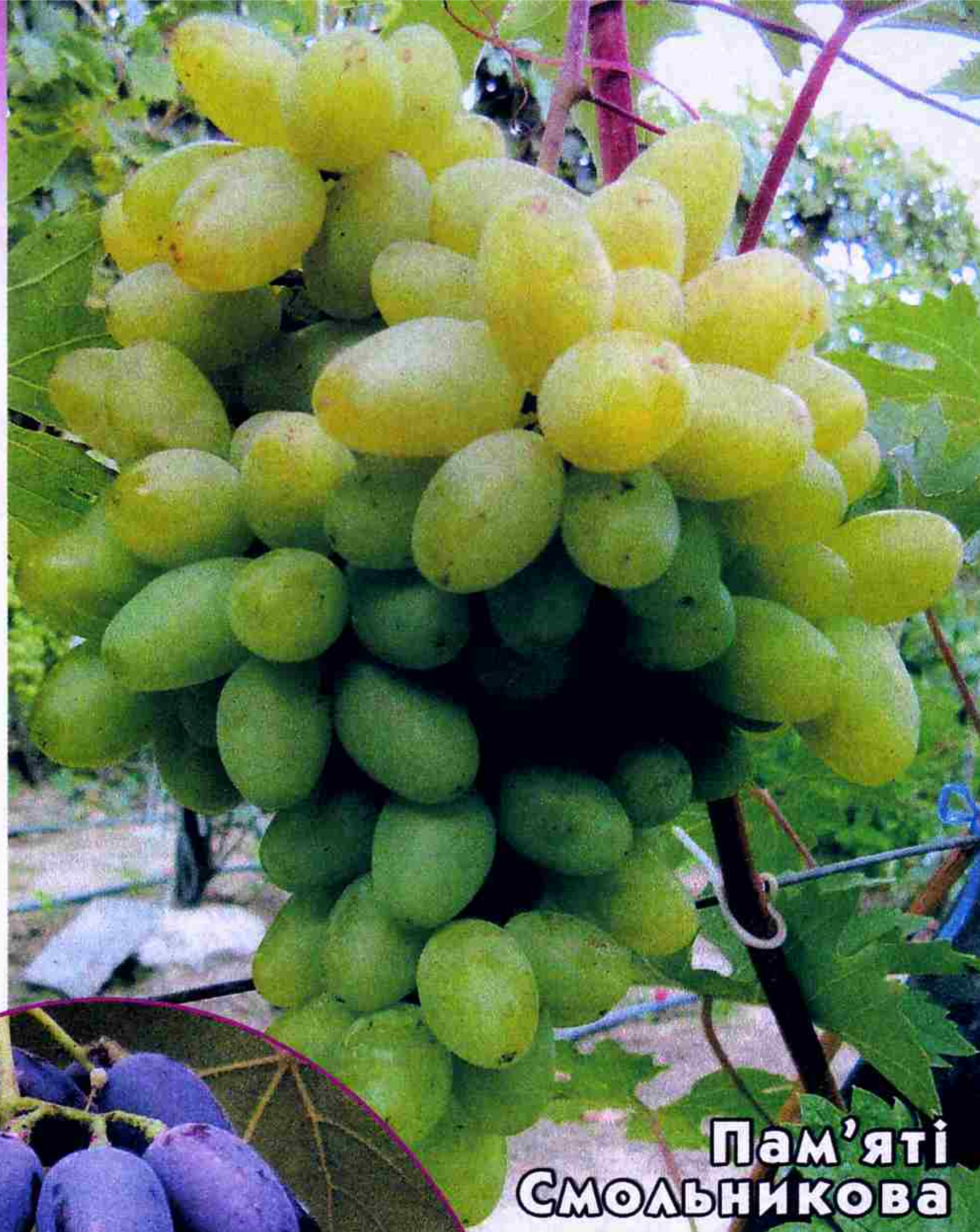

Галлія – середньоросла в кореневласному варіанті гібридна форма столового призначення, прищеплена на кущі винограду сорту Ришельє. Заявлена як форма дуже раннього строку достигання (95–100 днів), що в першому плодоношенні не підтвердилося: ягоди достигли одночасно з сортом Аркадія (15–20 серпня).Залишив кілька невеличких суцвіть, тому грона були невеликі, масою до 200 г. Ягоди яйцеподібної форми, темно-сині, одномірні, масою 6–7 г (до заявлених у характеристиці 8–10 г явно не дотягують). М'якоть м'ясиста, приємного смаку, з хорошим цукронакопиченням. Одне з грон, залишене на кущі для випробування, провисіло без негативних змін до кінця жовтня. Ягоди не горошаться, від надмірного зволоження не розтріскуються. Лоза визріває добре. Стійкість до хвороб, як на мене, 2,5–3 бали. Морозостійкість -24°С.

Пам'яті Смольникова – сильноросла гібридна форма столового призначення. Строк достигання – ранньо-середній. Минулого року достигла наприкінці першої декади вересня. На дворічному кущі залишив одне гроно, маса якого після повного достигання ягід була трохи більше 1 кг. Ягоди соскоподібної форми, одномірні, жовті (в характеристиці жовто-рожеві), дуже великі (до 15 г), м'ясисті, приємного гармонійного смаку. Горошіння ягід у гроні відсутнє. Врожай довго зберігається на кущах – залишене гроно провисіло на кущі без зміни смакових і товарних якостей до кінця

жовтня. Ягоди не розтріскуються, не горошаться. Лоза визріває добре, більш ніж на 2/3 приросту. Підтверджено високу стійкість до хвороб (2,5–3 бали). Заявлена автором морозостійкість гібридної форми -24°С. Одна з кращих новинок минулого сезону.

Століття – сорт із США, кишмиш 1-го класу. Рудименти в ягодах відсутні. Сильнорослий (в характеристиці – середньорослий). Раннього строку достигання: минулого сезону – двадцяті числа серпня. Кущу третій рік. Незважаючи на сильний ріст, суцвіть викинув небагато. Залишив усі. Суцвіття, а пізніше грона невеликі: 200–300 г. Ягоди видовжені (типовий "дамський пальчик"), жовті, одномірні, масою 5–6 г (у характеристиці значно більші). М'якоть м'ясиста, приємного гармонійного смаку з високим цукронакопиченням. Від тривалого зберігання на кущах ягоди перетворюються на родзинки, не горошаться, не тріскаються від надмірного зволоження. Лоза визріла добре на 2/3 приросту. Стійкість проти хвороб середня (3,5 бала). Якщо технічна характеристика сорту підтвердиться, це буде один із кращих кишмишних сортів у моїй колекції.

Фуршетний. Сильноросла гібридна форма столового призначення, виведена українським селекціонером-аматором В. Загорулько. Строк достигання ранній: перша дегустація ягід відбулася в другій половині серпня. Дворічний кущ сформував кілька невеликих грон з дуже великими (32х24 мм), фіолетовими, овально-витягнутими ягодами. М'якоть ягід м'ясиста, приємного гармонійного смаку, з хорошою цукристістю. Ягоди одномірні, без горошіння. Врожай довго зберігається на кущах без втрати смакових і товарних якостей. Лоза визріває дуже добре. Форма підтвердила високу стійкість до хвороб (2,5 бала). Морозостійкість гібридної форми -22°С. Очікую, що названа гібридна форма буде однією з кращих з-поміж ранніх сортів з темнозабарвленою ягодою. Я назвав далеко не всі гібридні форми, які вперше заплодоносили в 2011 році на моєму винограднику.

Порадували своїм врожаєм і дали можливість оцінити смакові й товарні якості гібридні форми ***Гала, Юліан, Граф Монте-Крісто, Анжеліка, 4-1*** та інші.

Кілька слів про боротьбу з хворобами

Виноградник, в тому числі й молоді насадження, за сезон обробляв тричі. Перший раз за 7–10 днів до цвітіння всім добре знайомою 1%-ною бордоською сумішшю. Поголовне захоплення системними препаратами в боротьбі з хворобами винограду принесло любителям сонячної ягоди не тільки успіхи, а й поразки. Почав піднімати голову і шкодити всіма давно забутий антракноз. Ось і довелося повернутися до препаратів, у складі яких є мідь. Вдруге виноградник був оброблений, коли ягоди на кущах досягли розміру горошини. Використали системний препарат Ридоміл Голд МЦ в суміші з колоїдною сіркою. Третій раз кущі винограду були оброблені у другій половині липня сумішшю системних препаратів Ямато та Стробі. До кінця липня захворювання листя й лози на кущах не спостерігалося. А 30 липня примхлива природа піднесла черговий сюрприз: після кількамісячної спеки настала пора затяжних дощів, які періодично тривали до середини серпня.

Через мою відсутність, виноградник у цей час від хвороб не обробляли. Стан його після припинення дощів був задовільним. Лоза й листя до верхнього дроту (Н=2,3–2,4 м) були чистими. Лише верхівки пагонів, які звисали з шпалери або були підв'язані до верхнього дроту, місцями мали незначні пошкодження мільдью. З-поміж новинок, описаних вище, лише лоза сорту Століття мала невеликі плями пошкоджень. У зв'язку з тим, що розпочався сезон збирання винограду дуже ранніх і ранніх сортів, виноградник хімічними препаратами більше не обробляли. Найбільш уражені верхівки пагонів просто видалили.

Багато виноградарів говорять і пишуть про такий недолік у минулому сезоні, як розтріскування ягід із настанням дощів після посухи. Ця біда мене обминула: виручило крапельне зрошування. Оцінюючи сезон у цілому, відзначу, що попри всі труднощі для мене він був успішним.

В. І. Пришляк,
смт Маньківка, Черкаська обл.

ВИРОСТИТИ ПОРОСЯ – ПРОЦЕС КРОПІТКИЙ

Зараз багато людей проводять свій вільний час на дачах або в заміських домівках. У літню пору взагалі намагаються постійно бути подалі від мегаполісів. Тому намагаються вирощувати власні овочі та фрукти, щоби вони були без "хімії". А коли встановлюється звичний режим: місто-дача-місто, то вже розраховують, коли будуть ставати до роботи, а коли йти у відпустку. І вже знають: сьогодні садитимемо те, прополемо це, а завтра зберемо оце. Та, виявляється, можна ще й придбати поросятко...

А чому б і ні? Адже батьки майже постійно на дачі, та й своє м'ясо-сало добре було б мати. Ось тут не завадило б отримати і деякі поради.

Отже, не купуйте порося у неохайних продавців.

Обов'язково обдивіться тварину від п'ятачка до кінчика хвоста, зазирніть в оченята. Тільки жвава, охайна, з ясними оченятами й веселим хвостиком повинна припасти вам до душі. А вже – товстенька чи худенька, тут великої ролі не відіграє, адже ви збираєтеся її відгодувати. Якщо берете порося від свиноматки – це краще, бо ви зможете на око визначити, здорове воно чи ні. Якщо придбали "хлопчика", то домовляйтеся відразу про кастрацію, бажано її зробити до двох місяців. З "дівчинкою" таких проблем у вас не буде.

Приміщення

Яким має бути приміщення? Бажано продумати все це заздалегідь. Багато хто використовує сарайчики тимчасового призначення (тільки на теплий період року), дерев'яні, а дехто має капітальні цегляні будівлі з цементною підлогою. Обов'язково перед тим, як запустити туди тварин, треба обробити все приміщення хлорним вапном, для підстилки використати траву, сіно, деревну стружку. Годівниці бажано мати металеві, щоб було зручно їх мити. Адже це дуже хибна думка, що свині брудні й неохайні. Вони дуже люблять чистоту, згодом відводять самі собі місця для спання і туалету.

Корми

Свині їдять усе. Зазвичай закуповуємо комбікорм. Бажано спершу не закуповувати великими партіями, а перевірити якість корму у невеликій партії. Якщо все гаразд, тоді сміливо робіть оптову закупівлю.

Щеплення

Без цього, на жаль, ніяк не обійтися. Багато хто нехтує такими застереженнями. Якщо одного разу поталанило, то ніхто не дасть певності, що наступного разу поросятка не захворіють.

Існує безліч вакцин: для вірусних і бактеріальних інфекцій. Моя вам порада, любі господарі: переговоріть із місцевим лікарем ветеринарної медицини. Він знає обстановку щодо захворювань свиней у даній місцевості й порадить вам найкращий варіант.

Хвороби

Більшість незаразних та заразних хвороб легше попередити, ніж потім лікувати їх. Крім того, щоб надалі довести хворих і кволих свиней до відповідних кондицій, необхідний триваліший період відгодівлі та витрати більшої кількості кормів.

Незаразні захворювання

Особливу увагу слід звертати на розлади травлення, пов'язані з неправильним годуванням, і на різні отруєння.

Гастроентерити – різні запалення шлунково-кишкового тракту, найчастіше виникають у поросят віком до трьох місяців, унаслідок огріхів у годівлі. Характеризуються сильними проносами, часто з кров'ю. Відтак, і розвиток поросят сповільнюється.

Для лікування застосовують антибіотики: тетрациклін, синтоміцин та міцерін. За регулярного і повноцінного годування цих захворювань не буває.

Анемія поросят. Захворювання розвивається унаслідок недостатності заліза в крові новонароджених поросят. У них з'являються проноси, шкіра жовтіє,

тварини стають мляві, худнуть, відстають у рості і т. д. У цьому випадку необхідно підгодовувати їх червоною глиною. Останнім часом поросятам з метою профілактики роблять дворазові ін'єкції залізовмісних препаратів.

Отруєння кухонною сіллю спостерігається від згодовування свиням пересолених харчових відходів, відходів солоної риби, солоних овочів, розсолу та ін. У тварин з'являється слинотеча, блювота, відчуття спраги, нервове збудження, що супроводжується нападами й судомами. Хворим свиням дають свіжу воду в необмеженій кількості, іноді вводять кофеїн. Профілактика – обмеження даванки солі в раціоні, перевірка її кількості у харчових відходах.

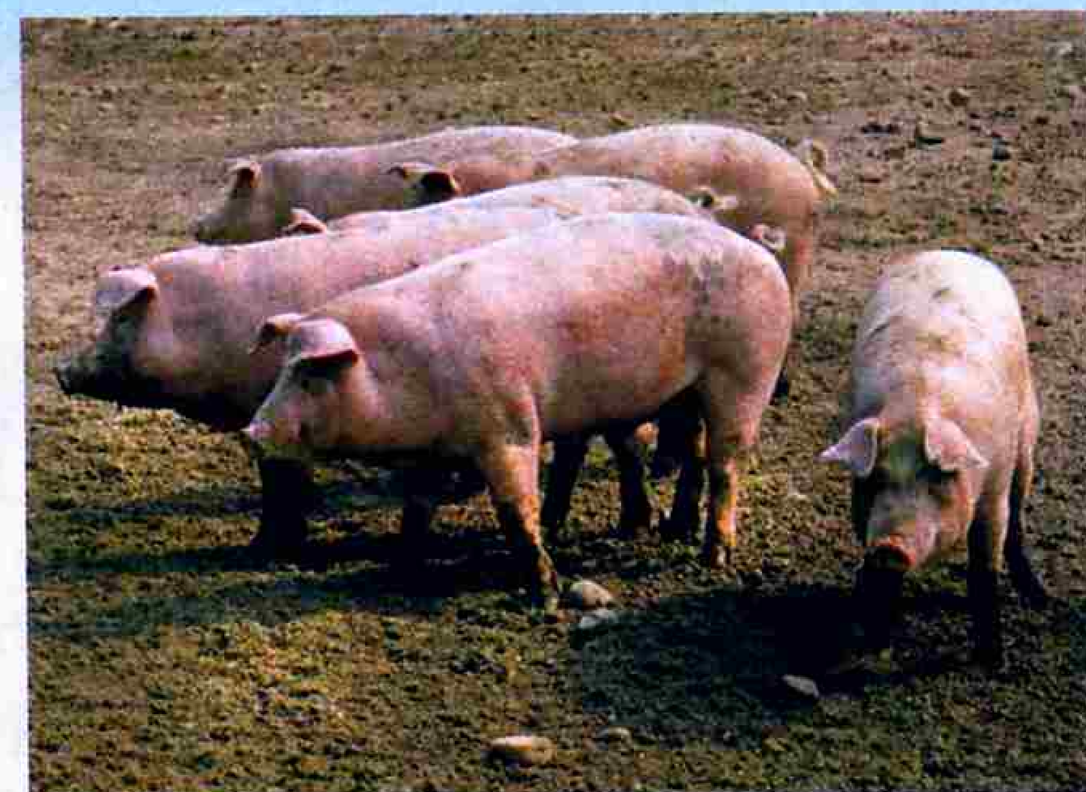
Отруєння пліснявими грибками буває від поїдання запліснявілого корму. Характерні ознаки: сильний пронос або, навпаки, закрепи. У важких випадках спостерігається розлад нервової системи, уражуються серце й нирки. За такого отруєння свиней необхідно перевести на дієтичне харчування.

Заразні хвороби зумовлюються мікробами, кожна хвороба – окремим видом. До них належать: бешиха, чума, хвороба Ауескі, туберкульоз та ін. Причин, що сприяють появі заразних хвороб, багато, але головною є недотримання зооветеринарних правил. Зокрема, давно відомо, що за якісного годування й уважного догляду свині стійкіші до заразних захворювань, а якщо й захворіють, то витримують їх порівняно легко і вдруге не хворіють, тому що в них виробляється несприйнятливість до цих захворювань (імунітет).

Щоб боротися з різними захворюваннями, треба знати, як вони виявляються, як попередити проникнення його збудників до організму тварини, що треба робити у випадку захворювання свині. Зовнішні ознаки заразних захворювань з'являються не відразу після потрапляння до організму збудника. Деякий час хвороба перебігає приховано. Цей прихований, або інкубаційний період за різних захворювань різний і коливається від двох до п'ятнадцяти днів, а й іноді – понад двадцять днів.

Шляхи зараження інфекційними хворобами

Свині можуть заразитися, поїдаючи корм, до якого потрапив збудник хвороби, під час водопою через пошкоджену шкіру, слизову оболонку рота, носа та ін. Основним джерелом поширення заразної хвороби є хворі тварини сусідів, до того ж не лише свині, а й гризуни – миші, щури, які нерідко живуть у місцях утримання свиней.

Джерелами захворювання можуть бути заражений ґрунт пасовища, підлога в приміщенні, предмети догляду за свиньми. А також збудники заразних захворювань можуть виділятися з організму хворої свині у зовнішнє середовище із слиною, носовим секретом, калом та сечею. У зовнішньому середовищі вони можуть зберігатися тривалий час і заражати здорових тварин.

Основне значення у боротьбі із заразними хворобами має охорона присадибних господарств від занесення збудників, тобто заходи попереджувального характеру.

Профілактиці і лікуванню заразних хвороб сприяє введення до організму тварини сироваток або вакцин. Сироватки створюють імунітет на 15 днів, а вакцини – на 3–12 місяців. Вони є дієвими тільки проти будь-якої однієї хвороби. У боротьбі з інфекційними хворобами особливої уваги треба надавати дезінфекції приміщень і предметів догляду за свиньми і застосовувати сухий луг, креолін, негашене або свіжогашене вапно.

Якщо порося усе ж таки захворіло, то для визначення заразної хвороби слід звернутися до ветлікаря. Основна ознака настання хвороби: тварина відмовляється від корму. Але, якщо бути уважним, то й до цього можна помітити, що кал у тварини або занадто твердий, або занадто рідкий. Щетина набуває тьмяного відтінку, а шкіра робиться сухою і покривається лупою, або ж стає вологою та липкою, виділяється піт з неприємним запахом. Хвора свиня стоїть з вигнутою дугою спиною, ноги у неї близько поставлені, голова й хвіст опущені вниз. Очі тьмяніють і глибоко западають. У хворої тварини температура піднімається до 40° і вище. Температуру у свині визначають шляхом введення термометра, попередньо змащеного рослинним жиром, у пряму кишку або піхву.

У поросят типовими ознаками хвороби є виснажений вигляд, ненормальний стан шкірного покриву, надмірні закрепи або проноси і, крім того, слабке, жалібне попискування. Лікування хвороб слід проводити тільки за вказівкою ветеринарного лікаря.

Отже, виростити порося – досить кропіткий процес і його самотужки не завжди можна подолати. Тому бажаю вам, дбайливі господарі, мудрих рішень та гарних, дружніх стосунків з лікарями ветеринарної служби.

Уляна Яненко,
лікар ветеринарної медицини,
м. Київ

Выгребная яма без откачки!!!

“SEPTIFOS VIGOR”

Перерабатывает фекалии и пищевые отходы в жидкость без запаха. Восстанавливает дренаж (впитывает в почву воды).

Экологически безопасный, как для земли, так и для экологии в целом.

Заказы принимаем по телефонам:
(044) 232-84-02
МТС (066) 386-57-70
Life (093) 882-10-72
Київстар (096) 381-41-19

Висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи від 11.08.2009 №05.03.02-03/49450

Продуктивність корів: фактори впливу

Рівень продуктивності корів та якість і склад молока залежать від ряду чинників, головними з яких є: порода, годівля та способи догляду й утримання, вік тварин, фізіологічний стан, техніка доїння, вік першого парування, тривалість сухостійного періоду, сервіс-періоду, сезон отелення.

Порода

Впливає як на склад молока, так і на продуктивність тварин. Величина надою зумовлена спадковими породними особливостями корів. Наймолочнішою породою у світі є голландська. За належних умов догляду та годівлі від корів зазначеної породи одержують у середньому по 4500–5000 кг молока, тоді як від джерсейських за таких самих умов – лише по 2500–3000 кг.

У межах однієї породи спостерігаються також відмінності між надоями окремих тварин. Ця різниця зумовлюється індивідуальною мінливістю, яка в межах однієї породи дає можливість шляхом систематичного добору поліпшувати продуктивність тварин.

Годівля та утримання

Для одержання максимальної молочної продуктивності корів необхідно годувати повноцінними кормами. Практика свідчить, що на утворення 1кг молока, залежно від рівня продуктивності тварин, витрачається 0,9–1,4 корм.од. та 80–110 г перетравного протеїну. Спостерігається залежність: чим вищий рівень продуктивності корови, тим менше витрачається кормів на виробництво молока. За неповноцінної годівлі надої знижуються. Належні умови утримання корів сприяють збільшенню рівня надоїв і високої якості молока.

Температура й вологість повітря, вентиляція приміщення, активний моціон, дотримання розпорядку дня, чистота приміщення та його обладнання повинні відповідати зооветеринарним нормам. Порушення останніх призводить до зниження надоїв і вмісту жиру в молоці.

Вік першого парування

Надої, з віком корів, поступово підвищуються і досягають свого максимуму у четвертій–шостій лактаціях. Далі їхня величина починає поступово знижуватися і після сьомого–десятого отелення зменшується до рівня першої лактації. Від первісток, зазвичай, одержують надої, які становлять близько 70% показників повновікових корів, за другим отеленням –85%, і за третім – 90–95%.

Максимальні надої припадають на п'яту – шосту лактації. Раннє парування телиць затримує ріст і розвиток корів, негативно впливає на величину надою та якість молока. Оптимальний вік парування телиць середньоспілих порід – 16–18 місяців.

Фізіологічний стан

Прояв охоти у корів супроводжується зміною фізіологічного стану, що призводить до зниження надоїв. Як свідчить практика, від корови у доброму фізіологічному стані та високої вгодованості одержують значно вищі надої.

Техніка доїння

Доїти корову треба так, щоб забезпечити повне видоювання і стимулювати подальше утворення молока. Особливої уваги слід надавати повному видоюванню молока й масажуванню вим'я, оскільки найбільша кількість жиру міститься в останніх порціях молока. Зміни в технології виконання операцій по доїнню порушують звички тварин, знижують доїльне збудження та призводять до неповного видоювання молока. Доїння, яке триває 5–6 хвилин, забезпечує повноту видоювання й одержання високих показників продуктивності.

Необхідною умовою наявності доїльного збудження у корови є дотримання постійного режиму дня і певних проміжків часу між доїннями. За звичайних умов та рівня продуктивності до 12 кг молока на добу тварину достатньо доїти два рази.

Сезон отелення

На рівень продуктивності впливає сезон отелення корів.

В Україні сприятливішим сезоном для одержання великої кількості молока, з доброю забезпеченістю кормами, є зимово-весняний період. У перші місяці лактації тварини проявляють високі надої під впливом активної дії ендокринної системи. Друга її половина перебігає в умовах весняно-літнього сезону в період достатньої кількості повноцінних кормів. У цей час у корів спостерігається підвищення надоїв.

Сервіс-період

Запліднення корови в першу охоту призводить до помітного зниження надоїв, що зумовлюється утворенням у яєчнику жовтого тіла і виділення гормону прогестерону. Тому лактаційний період скорочується до 250–270 днів. Отже, регулюючи тривалість сервіс-періоду, можна впливати на величину надою.

Стан здоров'я

Зрозуміло, що здорові тварини мають вищу продуктивність, ніж хворі. Зокрема, корови, хворі на туберкульоз, знижують надої на 20–35%, на бруцельоз 40–60, ящур – 35-60%. Мастити, які призводять до атрофії часток вим'я, зменшують надої пропорціонально кількості ушкоджених часток. Розлади в роботі органів травлення, порушення відтворювальних функцій є причиною зниження надоїв та зміни складу молока.

ВАДИ МОЛОКА

Складові молока – поживне середовище для розвитку мікрофлори, через що його відносять до категорії продуктів харчування, які швидко псуються. Крім того, вади з'являються внаслідок неправильної годівлі й утримання тварин, зберігання одержаної продукції у невідповідних умовах.

Природний колір молока – білий. Проте інколи воно набуває червоно-рожевого, синього, блакитного, жовтого та інших відтінків. Причинами таких змін може бути потрапляння до молока крові від травмування вим'я, поїдання трави з пігментами, розбавлення молока водою, змішування з молозивом, захворювання на ящур, туберкульоз, лікування деякими препаратами, розвиток у молоці пігментоутворюючих бактерій та інше.

Консистенція (густота)

З-поміж вад цієї групи найчастіше спостерігають слизисте, сироподібне, водянисте й піщанисте молоко.

Слизисте (тягуче) одержують від потрапляння до нього слизоутворюючих бактерій, тривалого зберігання за низьких температур, годівлі корів недоброякісними кормами та деяких захворювань (мастит, ящур, лептоспіроз). Водянисте буває унаслідок згодовування великої кількості водянистих кормів, розбавлених водою, від захворювання на мастит.

Пінисте утворюється через згодовування коровам недоброякісного силосу, внаслідок чого до молока потрапляє велика кількість шкідливої мікрофлори дріжджів, молочнокислих бактерій.

Сироподібне спостерігають від потрапляння до нього сторонньої мікрофлори. Наявність різних бактерій, які виділяють сичужний фермент, спричинює зсідання молока під час нагрівання.

Піщанисте одержують через недодоювання корів, годівлю грубими кормами, в яких багато солей кальцію, порушення обміну речовин за деяких форм маститу. В молоці виявляють пластівці казеїну.

Запах і смак

Під дією мікрофлори, а також від зберігання молока разом з пахучими речовинами, за поїдання деяких видів кормів у ньому виникають вади. Внаслідок згодовування коровам капусти, редьки, турнепсу, силосу, полину, брукви в молоці з'являються відповідний смак і запах. Гіркий смак спостерігають від згодовування гірких рослин, наявності в ньому бактерій – синьої та картопляної паличок, при захворюваннях (ящур, ендометрит), а також перед запуском корів.

Дотримання санітарно-гігієнічних умов одержання молока, годівля корів доброякісними кормами, правильні переробка й зберігання є надійною гарантією використання молока без вад.

О. Лашко

Курчата-бройлери без комбікорму

Передплачую журнал "Дім, сад, город" 12 років. Він дуже корисний, змістовний, повчальний. Велике спасибі.

Запитання: як можна у домашніх умовах зберегти та виростити бройлерів (курчат) без спеціального комбікорму, а на домашніх кормах?

М.М. Савич,
с. Атюша, Коропський р-н,
Чернігівська обл.

В домашніх умовах сільської місцевості бройлерів (курчат) можна вирощувати без згодовування спеціальних комбікормів.

Важливою умовою для цього є те, щоб яйця під квочку були відібрані від здорового поголів'я курей, вільного від інфекційних хвороб.

Після виведення курчат протягом перших десяти днів їм дають сир у кількості 0,5 г на голову та пшоно 0,5–1,0 г. До цього слід додавати, добре перемішавши, розтерту в ступці непроварену шкаралупу яєць. Після двох тижнів життя до коритця насипають дрібний гравій. Пісок не дають, він може порушити роботу шлунка і кишкового тракту.

Особливу увагу слід звернути на напування курчат. У перші 7 днів: один раз на добу воду дають з марганцівкою, а пізніше – звичайну воду досхочу.

Після 10 днів життя слід додати дрібно змелену пшеницю та пшоно, до яких додають дрібно протерту моркву. До пшона слід додавати вітамін D з розрахунку по одній краплі на голову за добу. Краще застосовувати масляні розчини вітаміну A і D, який у такій самій кількості додають до кормів.

У літній період курчат слід виставляти на свіже повітря. Починати треба з хмарних днів з переходом на сонячні, поступово збільшуючи час перебування.

У весняний період до корму додають подрібнене листя люцерни, конюшини, кропиви, а восени – терті буряки, гарбузи без обмежень.

Важливо, щоб коритця, до яких закладають корм, а також настил, на якому перебувають курчата, постійно очищалися та прошпарювалися окропом. Виконуючи ці рекомендації, можна виростити здорових курей з гарною продуктивністю.

Як побажання, радимо після досягнення двомісячного віку курчатам поставити деко з попелом. У ньому вони будуть "купатися", а це – профілактичний захід проти пухопероїдів.

Л.К. Волинець,
лікар ветмедицини

З Великоднем!

Хочу подякувати редакції журналу "Дім, сад, город" за те, що виграла у кулінарному конкурсі і тепер отримую цей чудовий журнал. В ньому знаходжу відповіді на багато актуальних у господарстві питань. Знову хочу взяти участь у конкурсі. Тож надсилаю вам рецепти приготування смачних пасок. В народі кажуть: "скільки господинь, стільки і рецептів пасок". Тож пропоную наші сімейні рецепти.

Вітаю всіх з Великоднем!

Валентина Боділ,
с.Ждани, Лубенський р-н, Полтавська обл.

Козацька паска (прадавня)

Треба мати: 3 склянки борошна, 2 склянки вершків, 5 жовтків, 3/4 склянки теплого молока, 100 г дріжджів, 1чайну ложечку солі, 1 склянку масла або смальцю, 1 склянку цукру, ванілін, кольорове пшоно для посипки.

Три склянки борошна змішати з двома склянками вершків. Добре вимішати, щоб не було грудочок. Залишити тісто, щоб постояло. А тим часом збиваємо п'ять жовтків до білого кольору. Посудину, у якій розтирали жовтки, треба поставити у теплу воду (на водяну баню). Налити 3/4 склянки теплого молока, розпустити у молоці 100 г дріжджів. Змішати з жовтками і влити в опару. Добре підбити і дати підійти. Додати одну чайну ложечку солі, 3 склянки борошна і місити не менше 30 хвилин. Потім влити склянку масла або свіжого смальцю, додати склянку цукру, ванілін і знову вимішувати, аж поки тісто візьметься пухирцями.

У підготовлені форми класти тіста менше половини. Випікати в духовці до рум'яного кольору. Верхівки готових пасок змастити помадкою і притрусити кольоровим пшоном.

Паска екзотична

Треба мати: 4 склянки борошна вищого гатунку, 8 столових ложок цукру, 100 г вершкового масла, 4 яйця, 0,5 чайної ложечки солі, 0,5 склянки молока, 200 г подрібненої кураги, 200 г білих родзинок, 100 г подрібненого плоду манго.

Готуємо опару: в теплому молоці розводимо дріжджі і половину борошна, ставимо для бродіння в тепле місце на 3,5 год., щоб максимально підійшло. Тільки-но опара почне осідати, додаємо решту усіх складових. Вимішуємо тісто до однорідної маси, потім додаємо розігріте до консистенції сметани вершкове масло. Залишаємо тісто, щоб піднялося. Потім місимо тісто, додаємо курагу, родзинки, шматочки манго. Можна ще додати масла і знову поставити для піднятття. Випікати паску за температури 200°С.

Коли паска трохи охолоне, змащуємо її помадкою та посипаємо пшоняною кольоровою посипкою.

Паска мигдальна

Для випічки треба мати: 2 склянки борошна, 1 склянку мигдальних горіхів, 200 г масла, 2 склянки цукрової пудри, 3 яйця, половину чайної ложечки розпушувача для тіста, 2 столових ложки какао, 600 мл збитих вершків.

Яйця розтерти з цукровою пудрою. Трохи цукрової пудри треба залишити для посипки верху готової паски. В посуд з яйцями і цукровою пудрою додати масло, борошно та розпушувач. Все перемішати, додати какао й подрібнені горіхи. Змащену жиром форму заповнити тістом.

Випікати одну годину до золотистого кольору. Охолоджену паску змастити збитими вершками і притрусити рештою цукрової пудри. Прикрасити мигдальними горіхами.

Паска червона (сирна)

Треба мати: 2 л молока, 1 л сметани, 3 яйця, 100 г цукру, сіль за смаком.

Молоко наливають у горщик і пряжать у духовці до тих пір, поки воно не стане коричневим. Під час пряження пінки, що утворилися, треба ложкою опускати на дно. Коли молоко набуде бажаного кольору, його охолоджують і у ледь тепле додають сметану. Залишають у теплі для заквашування. Потім ставлять у духовку і дають утворитися сиру.Коли сироватка відділиться від сиру, сир перекладають у полотняний мішечок і дають стекти рідині. Сир перетирають, солять, додають сметану, яйця, цукор, усе добре вимішують і формують паску.

Медова паска (сирна)

Треба мати: 700 г солодковершкового сиру, 7 жовтків, 50 г цукру, 100 г меду, 220 г густої сметани або вершкового масла.

Сир протерти через сито або пропустити через м'ясорубку. Додати всі складові, ретельно вимішати, викласти у форми і поставити під гніт на холод.

Паска "Зоряна ніч"

Треба мати: 1 л молока, 2 кг борошна, 250 г дріжджів, білки з 20 яєць, 1 кг вершкового масла, чайну ложечку солі, ванілін, корицю за смаком, 1 великий лимон, 50 г коньяку, 200 г подрібненого чорносливу, 500 г родзинок.

Звечора замішуємо тісто. Один літр теплого молока, 2 кг борошна, 250 г дріжджів, білки з 20 яєць, збиті в густу піну, додаємо в тісто разом з 1 кг вершкового масла. Потім додаємо збиті в окремому посуді жовтки з цукром. Цукру має бути 6 склянок. Тісто залишаємо для бродіння до ранку. Вранці додаємо чайну ложечку солі, ванілін, корицю за смаком, дрібно потертий зі шкіркою великий лимон, 50 г коньяку, 200 г подрібненого чорносливу, 500 г родзинок, ще 1,5 кг борошна.

Тісто ретельно вимішуємо і знову ставимо у тепле місце для підняття. Коли тісто підійде, розкладаємо його в змащені й притрушені товченими горіхами форми. Заповнюємо форми тістом на третину. Даємо паскам піднятися два рази. Потім верх змащуємо збитим із сіллю жовтком і випікаємо в духовці за температури 200°С до готовності.

Паска "Улюблена"

Треба мати: борошно, 1 л молока, 7 яєць + 5 жовтків, 125 г вершкового масла, 400 г цукру, 100 г дріжджів, 350 г 20%-ної сметани, ванільний цукор, родзинки, сіль.

З одного літра молока, 7 яєць, 5 жовтків, масла, цукру, дріжджів готуємо опару і ставимо її на 4 години в тепле місце. Потім додаємо 350 г сметани, ванільний цукор, сіль, родзинки і всипаємо борошно. Вимішуємо. Тісто має бути, як на оладки. Залишаємо його постояти одну годину. Потім тісто вимішуємо і знову даємо постояти одну годину.

У підготовлені форми викладаємо тісто, наповнивши їх до половини, і ставимо в тепле місце, щоб підійшло. Коли паска підійде, випікаємо до готовності. Охолоджуємо, змащуємо верхівку збитими білками і притрушуємо кольоровою карамеллю.

Калач "Великодній"

Треба мати: 500 г борошна, 2 яйця, 1 яєчний жовток, 100 г вершкового масла, 100 г родзинок, 3 столових ложки цукру, 250 мл молока, 1 пачку порошку для печива, дрібку солі та трохи цедри апельсина.

З усіх складових треба замісити м'яке тісто, сформувати з нього три валики, заплести їх, як косу, з'єднати в круг, змастити збитим яєчним жовтком. Випікати у духовці 1 год., щоб зарум'янився. Готовий гарячий калач притрусити кольоровим цукром.

Неможливо уявити свято Пасхи без крашанок. Хочу поділитися з читачами своїми сімейними рецептами, як безпечно для дітей, тобто, не користуючись штучними барвниками, пофарбувати яйця.

Перш за все яйця мають бути свіжими. Щоб фарба лягла на шкаралупу рівно, перед фарбуванням їх необхідно знежирити. Аби шкаралупа не лопнула під час варіння, яйця потрібно витримати 2 год. за кімнатної температури. Воду, у якій варяться яйця, треба підсолити. Навіть яйце у білій шкаралупі буде привабливим, якщо його розписати фарбами на ваш смак. Є цілі книги про узори на крашанках.

Найпоширеніший, екологічно чистий спосіб фарбування – цибулинням. Його треба не менш як годину кип'ятити, потім концентрований коричневий відвар злити і в ньому зварити яйця.

Щоб яйце було з узором, можна використати листочки петрушки або дерев – берези, верби. Листочок треба притиснути до яйця шматочком капронових колготок і зв'язати ниткою. Коли яйця зваряться й охолонуть, обережно зрізати капрон.

Для того, щоб яйце було синім, можна використати відвар червоноголової капусти, а для одержання світло-коричневого кольору придатний концентрований відвар кави. Для отримання світло-червоного кольору можна використати червоний буряк або чорницю. Якщо хочете отримати жовтий колір – використайте відвар шкаралупи та перетинок грецьких горіхів. Для зеленого кольору – відвар листків шпинату та гілочок верби. Жовтий колір отримаєте, якщо використаєте концентрований відвар березового листя.

З яєць до Пасхи, а особливо після неї, можна приготувати чудові страви.

Яйця заливні

Треба мати: 4 яйця, 2 склянки желе з м'ясного бульйону, 1 склянку м'ясного салату (типу "олів'є"), половинку стручка маленького червоного перцю, 5–6 листків зеленого салату, 1 столову ложку посіченої зелені кропу.

У круглі формочки налити м'ясний бульйон із розчиненим у ньому желатином. Поставити в холодне місце. Через 1–1,5 год. вміст формочок (те, що не захололо), злити, а желе, яке захололо й лишилося на дні та стінках формочок, прикрасити малесенькими шматочками червоного перцю. У кожну формочку, якщо є , можна покласти 2–3 консервованих горошини. Потім покласти яйце без шкаралупи, залити рештою желе й остаточно охолодити.

Перед подаванням формочки занурити на кілька секунд в окріп, викласти яйця разом з желе навколо салату і подати до столу.

Яйця "Грибочки"

Треба мати: 10 яєць, 1 помідор для торта та 10 маленьких – для грибків, 2 столових ложки січеної петрушки, 0,5 склянки волоських горіхів, 0,5 склянки майонезу, 2 склянки дрібно нарізаного вареного м'яса, 1 склянку дрібно нарізаної відвареної картоплі, 0,5 склянки селери, сіль, перець за смаком.

Круті яйця очистити від шкаралупи. Майонез змішати з дрібно нарізаним вареним м'ясом та селерою. Додати крупно нарізані волоські горіхи, нарізаний кубиками помідор і дрібно посічену петрушку. Суміш перемішати, викласти на блюдо й оформити у вигляді круглого торта.

На однаковій відстані один від одного поставити яйця сторч і покласти на кожне маленький помідор, попередньо видаливши з нього частину м'якоті та насіння так, щоб тримався на яйці. Кінцем сірника або тоненькою цівочкою із надрізаного пакета з майонезом нанести на "шапочку" з помідорів крапельки майонезу.

Торт "Дамський каприз"

Треба мати для тіста: 2 яйця, 2 столових ложки вершкового масла, 1 склянку цукру, 2 чайні ложки меду, 1 чайну ложку соди, 3 склянки борошна.

Для крему треба мати: 0,5 л домашньої сметани або вершків, цукор за смаком, банку вареного згущеного молока.

Приготування тіста: всі складові (крім борошна) перемішати у мисці і поставити на водяну баню на 7–10 хв., а потім додати 2,5–3 склянки борошна. Але потрібно пильнувати, щоб тісто було і не крутим, і не рідким.

Коржі розкачуємо товщиною 2–3,5 мм і вирізаємо їх різного розміру в діаметрі. У торті найбільший корж буде внизу, а найменший – зверху. Випікаємо коржі за температури 200°С. Охолоджені коржі перемащуємо збитим кремом. Змащені коржі бажано пересипати подрібненим смаженим арахісом та родзинками. Буде дуже смачно.

Прикрасити торт можна різнокольоровим мармеладом.

Добрий день, редакція журналу "Дім, сад, город"! Ваш журнал читаю із задоволенням. Дізнаюся багато цікавого й корисного. Хочу взяти участь у кулінарному конкурсі. Дарую всім рецепт свого улюбленого торта.

Наталія Кісенко,
м. Новомосковськ, Дніпропетровська обл.

Флінт® Стар –
сучасний захист саду від хвороб

Отримати якісний врожай плодових культур та мати бездоганні декоративні рослини неможливо без використання хімічних засобів боротьби з хворобами. Щороку сади потерпають від парші, борошнистої роси, іржі, плодової гнилі та інших неприємностей. Але з допомогою сучасних фунгіцидів, які мають низькі норми витрат і подовжений ефект, ми можемо зробити хімічне навантаження на рослини набагато меншим.

Одним з таких препаратів є **Флінт® Стар**, який пропонує ТМ «Байєр Гарден» (Німеччина).

Флінт® Стар – це новий комбінований мезостемносистемний фунгіцид з двома діючими речовинами і широким спектром активності для захисту яблунь від парші, борошнистої роси та плодової гнилі, а також троянд від борошнистої роси та іржі.

Обидві діючі речовини здатні перерозподілятися в газовій фазі по тих частинах рослини, на які препарат не потрапив безпосередньо під час обробки. Різнобічні механізми дії роблять малоймовірною можливість виникнення стійких рас збудників хвороб.

Переваги **Флінт Стару** починають діяти відразу після його потрапляння на листкову поверхню.

Молекули препарату відзначаються дуже високим ступенем спорідненості з восковим шаром листя. Варто їм тільки „зачепитися" за листову поверхню, і вони одразу ж міцно з'єднуються з нею, утворюючи потужний захисний шар. Ця особливість надає **Флінт Стару** надзвичайної протидощової стійкості. Навіть під час імітації опадів середньої інтенсивності, обробка **Флінт Старом** була настільки ж ефективною, як і в сухих умовах, не кажучи про випадки, коли між обробкою та дощем минав, хоч і доволі короткий, проміжок часу.

Отож, спочатку **Флінт® Стар** акумулюється у восковому шарі. Згодом окремі молекули препарату проникають крізь нього і по міжклітинниках пересуваються всередину тканини, навіть досягають протилежної поверхні листа.

Дія **Флінт Стару** на збудника хвороби починається одразу при проростанні спори. Він порушує процес дихання клітин гриба, і вони припиняють рости та гинуть. У цьому випадку дія препарату профілактична. Але проти багатьох захворювань, наприклад проти парші яблуні, **Флінт® Стар** проявляє також лікувальний ефект, припиняючі зріст міцелію на початковому етапі інфекції.

Спектр дії препарату надзвичайно широкий. В Україні для роздрібного продажу він зареєстрований на **яблуні** проти **парші**, **борошнистої роси** та **плодової гнилі**. Норма витрати у цих випадках: 5 мл на 10 л води (з витратою робочої рідини на 6-8 дерев віком до 5 років або 3-4 дерева віком понад 5 років). На **трояндах Флінт® Стар** зареєстрований проти **борошнистої роси** та **іржі** з розрахунку 5 мл препарату на 10 л води на 1 сотку.

Для захисту від **оїдіуму** та **сірої гнилі** на **винограді** норму витрати залишають ту саму – 5 мл на 10 л води на 1 сотку.

В деяких країнах світу **Флінт® Стар** використовують на багатьох інших культурах проти широкого спектру хвороб: проти **борошнистої роси** на гарбузах, огірках, томатах, цукрових буряках, хмелю, зернових; проти **несправжньої борошнистої роси** на гарбузах, огірках, хмелю; проти **фітофторозу** та **альтернаріозу** на томатах; проти **різноманітних плямистостей** – на всіх зазначених культурах.

Першу обробку **Флінт Старом** доцільно проводити під час добре розвиненого листя – тоді йому є за що „вчепитися". На яблуні це фаза рожевого бутону, на винограді – перед цвітінням. Мезостемність препарату найкраще проявляє себе за умов постійної концентрації препарату в листі, тому треба робити „зблоковані обробки" **Флінт Старом** – другу через 8-14 днів після першої. Як правило, вона припадає на кінець цвітіння.

На трояндах проти борошнистої роси та іржі проводять максимально три обробки по вегетації на початку бутонізації (перед цвітінням).

Для зручного використання для дачників розроблена упаковка ємкістю 5 мл («монодоза» - пластикова ампула в полімерному пакеті).

Довідки цілодобово:
0 800 500 188
(по Україні
дзвінки з стаціонарних телефонів
безкоштовні)

Ми допоможемо.

KOSMODISK-Classic ОРИГІНАЛ!

КОСМОДИСК – це ефективний пристрій, який зменшує або абсолютно знімає болі в спині і попереку.

Приємно зігріває і розслабляє втомлені м'язи спини. Добре адаптується до форми тіла. 100% натуральний і безпечний. Дуже практичний, зручний у використанні і комфортний. Є люди, в яких болить спина, і є ті, хто користується КОСМОДИСКОМ.

Виробництво – Словенія. Остерігайтеся підробок!

Ціна – ~~399~~ 249 грн. і ще – 50% на другий – ~~249~~ 124 грн.

Замовлення приймаються за тел.: (097) 683-84-57, (099) 379-34-69 або листом за адресою: 43026, м. Луцьк, а/с 27.

Гарантуємо бездоганну якість! Якщо з будь-яких причин товар Вас не влаштує, протягом 2-х тижнів ми Вам повернемо Ваші гроші! Оплата під час отримання на пошті. Пересилання БЕЗКОШТОВНЕ!

САДЖАНЦІ ПОШТОЮ

Широкий асортимент найкращих сортів ЯБЛУНЬ (карликова підщепа М-9 Т337), ГРУШ (слаборосла підщепа ВА-29), АБРИКОСА, СЛИВИ, ЧЕРЕШНІ (карликова підщепа ВСЛ-2, середньоросла КОЛТ), саджанці ТРОЯНД: чайно-гібридні, англійські та виткі. СУНИЦІ найкращих сортів: Альбіон, Супрім, Ерлі Глоу та інші. Підщепа для косточкових-пуміселект, ВСЛ-2. www.sadviskom.com.ua

В.В.Колесник, вул.Молодіжна,19, м.Ульяновка, Кіровоградська обл., 26400
тел. (05259) 2-13-94, моб. (067) 911-92-16, (099) 167-16-02

ПЛОСКОРІЗ ФОКІНА

ЗАМІСТЬ ЛОПАТИ – 6 СОТОК ЗА ДЕНЬ!

Один інструмент – 20 видів роботи! Хороші врожаї без болю у попереку та мозолів на руках!

ПЛОСКОРІЗ ЗАМІНЮЄ: граблі, лопату, сапу, кетмень, вила, косу. При цьому підвищується біологічна активність грунту і урожай. Купуючи плоскоріз, Ви оброблятимете земельну ділянку 5–10 соток, порівняно з лопатою, без особливих фізичних зусиль, собі в задоволення.

До комплекту входить 2 плоскорізи (великий та малий), кріплення, брошура В.В. Фокіна "До землі з наукою".

Ціна комплекту – ~~149~~ 119 грн. і ще – 33% на другий – ~~119~~ 79 грн.

Замовлення приймаються за тел.: (097) 683-84-57, (099) 379-34-69 або листом за адресою: 43026, м. Луцьк, а/с 27.

Гарантуємо бездоганну якість! Якщо з будь-яких причин товар Вас не влаштує, протягом 2-х тижнів ми Вам повернемо Ваші гроші! Оплата під час отримання на пошті. Пересилання БЕЗКОШТОВНЕ!

Шановні наші читачі!

Якщо у когось із вас виникне необхідність у придбанні наших журналів або інших видань за минулі роки чи за поточний рік, будь ласка, звертайтеся до нас, окрім вихідних та святкових днів, за телефоном: 223-22-58.

За наявності замовлених вами видань, обов`язково надішлемо їх вам поштою.

Придбати журнали "Дім, сад, город" за поточний та минулі роки, та іншу літературу нашого видавництва можна також на "Книжковому ринку" (станція метро "Петрівка", м. Київ). Ряд 100, місце 3.

Працюємо з 10 до 16 год. щодня, крім понеділка. Відділ реалізації "ДСГ".

У номері:

Щедра грядка

Ходімте в сад

Виноградник

Домашня ферма

"ДІМ, САД, ГОРОД"

виробничо-практичний журнал

№4 (280), квітень, 2012 р.

Головний редактор **М.І. Халимоненко**

Головний художник **Т.П. Колодницька**

Заступники головного редактора **Б.К.Донгаш, І.Ф.Куштенко**

Зав.відділами **А.М.Капітульська, О.В.Кисленко**

Літературний редактор **А.М.Капітульська**

Дизайн, верстка **О.В.Кисленко**

Комерційний директор **Г.А.Донець**

Реклама **В.П.Васильєв**
тел.: (044) 223-38-17,
E-mail:vgt951@gmail.com

Оголошення **О.К.Шевченко**
223-22-58
E-mail:dsg@dimsadgorod.com

Розповсюдження, маркетинг **Т.І.Лазебник**
тел.: 223-22-58, 221-68-08
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com

Видання зареєстровано, серія КВ, №3536 від 3.10.98

Підписано до друку 22.03.2012 р.

Загальний тираж 141 558 прим.

Ціна договірна.

Адреса редакції та видавця: вул. Академіка Заболотного, 19, Київ, 03680, МСП–680.
Тел.: (044) 223-69-11, (044) 223-69-12, факс/автомат: 223-22-59
www.dimsadgorod.com

*При передруку та використанні тексту й ілюстрацій посилання на **„Дім, сад, город"** обов'язкове. Думки авторів і редакції не завжди збігаються. Редакція не несе відповідальності за зміст рекламних оголошень. Листування з читачами лише на сторінках журналу.*

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».

Надруковано у друкарні ТОВ "ПК "Онікс-Принт", *м. Київ, вул. Львівська, 22а. Тел.: (044) 390-00-03*

Замовлення № 0109

Передплатні індекси комплектів журналів у складі:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Бібліотека «Дім, сад, город» — 21869.
«Дім, сад, город» + «Календар садівника і городника» — 90245.
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях» — 98881.

Конфідор® Максі

Захист огірків і томатів від шкідників у закритому грунті

Найпоширенішими шкідниками при вирощуванні огірків та томатів в закритому грунті є білокрилки, попелиці, трипси та інші шкідники.

Система захисту культур у закритому грунті суттєво відрізняється від системи захисту у відкритому грунті, оскільки у першому випадку перелік дозволених для використання засобів захисту рослин досить обмежений.

При використанні засобів захисту рослин у теплицях та парниках дуже важливо щоб вони були ефективними і безпечними.

Надзвичайно ефективним для роботи в закритому грунті є препарат **Конфідор® Максі**, який вже добре знайомий людям як засіб №1 в боротьбі з колорадським жуком на картоплі та томатах.

Конфідор® Максі не лише захищає рослини від шкідників, але й завдяки унікальним властивостям діючої речовини збільшує в рослині концентрацію «антистресових» речовин, підвищує їх життєздатність і потенціал.

Внаслідок цього рослини отримують інтенсивне зелене забарвлення листя, рівномірно розвиваються, підвищують кількість та якість врожаю.

Необхідно підкреслити, що тільки **Конфідор® Максі**, вироблений компанією «Байєр», має такі властивості. Лише компанія «Байєр», яка вкладає великі кошти в наукові розробки, має оригінальний рецепт синтезу діючої речовини та формуляції продукту з «антистресовими» властивостями росту та розвитку рослин.

Білокрилки

Попелиці

Трипси

Для приготування робочого розчину необхідно 1 г препарату розчинити у 10 л води. Цього розчину достатньо для захисту двох соток томатів і огірків від білокрилок, попелиць, трипсів та інших шкідників у теплицях. Обприскування рослин треба починати при появі первинних вогнищ шкідників, дотримуючись регламентів застосування пестицидів у закритому грунті.

Конфідор® Максі має тривалий період захисної дії, при цьому зберігається високий рівень активності препарату проти дорослих комах та личинок різного віку, що дозволяє обмежитися однією обробкою впродовж всього сезону

Крім того, **Конфідор® Максі** має «антистресові» властивості стимуляції росту та розвитку рослин, яких не мають інші засоби захисту рослин, що робить **Конфідор® Максі** надзвичайно ефективним в умовах закритого грунту.

Справа в тому, що за деяких умов рослини потрапляють у стан стресу. Він може бути викликаний спекою, посухою, перепадом температур повітря та грунту, надто інтенсивним сонячним випромінюванням, нестачею кисню у прикореневій зоні, ушкодженнями від шкідників та хвороб. Це якраз ті процеси, які дуже характерні для рослин в умовах закритого грунту.

Купуйте оригінальний Конфідор® Максі в мережі ТКЦ «Зелений Світ» та в авторизованих місцях продажу!

Довідки цілодобово:
0 800 500 188
(по Україні дзвінки з стаціонарних телефонів безкоштовні)
www.zelenysvit.com

Ми допоможемо.

Ліцензія Міністерства Аграрної політики України — Серія АВ № 499411 від 20.05.2010
Індекс 74142. ISSN 1814—4357. Дім, сад, город. №4 (280), 2012. 1—48 с. Ціна договірна.